

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kaisa Iivonen

VIIHTEEN PAKO TODELLISUUTEEN

Tosi-tv:n ohjelmatyypit, genre ja kerronta

Tiedotusopin pro gradu –tutkielma

Syyskuu 2007

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

IIVONEN, KAISA: Viihteen pako todellisuuteen: Tosi-tv:n ohjelmatyypit, genre ja kerronta

Pro gradu –tutkielma, 91 sivua.

Syyskuu 2007

Tämän pro gradu –tutkielman tavoite on kuvailla tosi-tv –ohjelmia sekä tunnistaa niiden tyypilliset piirteet ja luoda näin kokonaiskuva tosi-tv:stä ilmiönä. Haluan selvittää, onko tosi-tv yhtenäinen ryhmä erilaisia televisio-ohjelmia ja voiko niitä kutsua omaksi genreksi.

Tarkastelen tosi-tv:tä tässä tutkielmassa aineistolähtöisesti. Käyn läpi tosi-tv:n eri ohjelmatyypit esimerkkiohjelmien avulla, joista kaikista olen myös itse katsonut useita jaksoja. Sen lisäksi, että olen itse katsonut ohjelmia, käytän apuna ohjelmien kuvailemisessa niiden omia kotisivuja sekä Wikipediasta löytyvää materiaalia. Tosi-tv –ohjelmat voidaan jakaa kahteen eri pääryhmään: todellisuusviihdeohjelmiin ja kilpailuohjelmiin. Todellisuusviihdeohjelmat voidaan tyypitellä infoviihdeohjelmiin, saippuadokumentteihin ja elämäntapaohjelmiin. Kilpailuohjelmia ovat selviytymis-, kyky- ja parinetsintäkilpailut.

Eri ohjelmatyypeihinkin kuuluvista tosi-tv –ohjelmista on löydettävissä ne piirteet, jotka yhdistävät ohjelmat yhtenäiseksi laaja-alaiseksi genreksi. Ohjelmia yhdistävät seikat löytyvät lähinnä muodon, levityskanavien sekä kerrontarakenteiden tarkastelun kautta. Ohjelmien pääasiallinen funktio on viihdyttää. Ohjelmat perustuvat todellisiin tapahtumiin, vaikka muistuttavat kerronnaltaan fiktiivisiä televisio-ohjelmia. Ohjelmat kuvataan ilman varsinaista käsikirjoitusta ja ihmiset esiintyvät ohjelmissa itsenään. Tunnustukselliset monologit ovat erittäin tärkeitä tosi-tv:n kerronnalle ohjelmatyypistä riippumatta. Tosi-tv on globaali ilmiö. Samat tosi-tv –ohjelmat ovat levinneet useisiin eri maihin ja myös Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolelle. Monet suosittu tosi-tv –ohjelmaformaattit ovat eurooppalaista syntyperää.

Tosi-tv –ilmiön tarkastelun tukena käytän sekä aikaisempaa tosi-tv –tutkimusta että yleistä televisiotutkimusta ja audiovisuaalisen mediakulttuurin kirjallisuutta.

Asiasanat: Tosi-tv, todellisuusviihde, infoviihde, saippuadokumentit, elämäntapaohjelmat, selviytymiskilpailut, kykykilpailut, parinetsintäkilpailut, genre, kerronta, tunnustuksellinen monologi, ohjelmaformaatti.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Tosi-tv:n synty	4
3. Tosi-tv:n ohjelmatyypit	13
3.1 Todellisuusviihdeohjelmat	14
3.1.1 Infoviihdeohjelmat	15
3.1.2 Saippuadokumentit	17
3.1.3 Elämäntapaohjelmat	20
3.2 Kilpailuohjelmat	24
3.2.1 Selviytymiskilpailut	25
3.2.2 Kykykilpailut	30
3.2.3 Parinetsintäkilpailu	40
3.3 Yhteenveto tosi-tv:n ohjelmatyypeistä	44
4. Tosi-tv: genre ja kerronta	48
4.1 Tosi-tv genrenä	48
4.1.1 Sisältö	52
4.1.2 Muoto	53
4.1.3 Levityskanava	58
4.2 Kerronta	61
4.2.1 Tosi-tv:n henkilöhaamot	63
4.2.2 Tarina ja sen juoni	70
4.2.3 Tapahtumat	74
4.2.4 Aika-akseli	75
4.3 Yhteenveto tosi-tv –genrestä	77
5. Päätelmät	80
Lähteet	84

1. Johdanto

Viimeisen kymmenen vuoden aikana tosi-tv –ohjelmat ovat nousseet yhdeksi televisiotarjonnan valtaapitäväksi ohjelmaryhmäksi. Ne ovat puhuttaneet niin television ammattilaisia, kriitikoita, mediaa kuin katsojiakin enemmän kuin mitkään muut televisio-ohjelmat viime vuosina. Televisioruutumme ovat täyttäneet selviytyjät, unelmien poikamiehet ja poikamiestyöt, idoli- ja huippumallikokelaat sekä monet muut tosi-tv –ohjelmien hahmot. Samat henkilöt ovat päätyneet myös iltapäivä- ja juorulehtien kansiin sekä työpaikkojen kahvipöytäkeskustelujen kohteeksi. Televisio ei ole enää väline, jonka avulla pakenemme todellisuutta, vaan nykyään voimme myös paeta todellisuuteen (Andrejevic 2004, 8).

Mediatutkija Veijo Hietala on sanonut, että psykologisesti television tärkein tehtävä lienee nykyisin yksinkertaisesti kertoa meille, missä mennään – olivatpa sitten kysymyksessä maailman tapahtumat, tv-sarjojen viimeisimmät käänteet, säätila tai julkisuuden henkilöiden tempaukset. Hietalan mukaan televisio yhdessä muiden medioiden kanssa säätelee tajuntamme sisältöä määrittelemällä päivän kuumimmat aiheet ja henkilöt. (Hietala 1996, 54.) Ei siis ole ihme, että tosi-tv –ohjelmien henkilöt näkyvät jatkuvasti iltapäivälehtien lööpeissä ja juorulehtien palstoilla. Tosi-tv:n henkilöistä tulee hetkessä pienimuotoisia julkisuuden henkilöitä, jotka ohjelmien avulla saavat nauttia 15 minuutistaan julkisuudessa.

Yksi tosi-tv –ohjelmien suosiota selittävä seikka onkin varmasti siinä, että niitä on pakko katsoa, jotta tietää, mistä ihmiset puhuvat ja lehdet kirjoittavat. On myös väitetty, että tosi-tv –ohjelmat ovat muuttaneet television historian ja että ne ovat tuoneet televisioon jotain aivan ennennäkemätöntä. Yhtä lailla tosi-tv:tä on syytetty roskatarjonnan lisääntymisestä televisiossa sekä ihmisten tarkoituksellisesta nolaamisesta. Kriitikot syyttävät tosi-tv –ohjelmia jatkuvasti tirkisteleviksi, halvoiksi ja sensaationhakuiseksi (Hill 2005, 7).

Todellisuuspohjainen televisio ei kuitenkaan ole millään muotoa uusi, tämän vuosituhatosen ilmiö. Televisiosta puhuttaessa on syytä muistaa, että kyseessä

on väline, jossa on pyritty totuuteen siitä lähtien kun se keksittiin (Smith and Wood, 2003, 1-2). Faktaan perustuvan televisiotarjonnan, samalla myös siis tosi-tv:n, historia ulottuukin paljon pidemmälle kuin usein ymmärrämme tosi-tv:stä puhuessamme. Tämä johtuu siitä, että aikaisemmin tosi-tv –ohjelmien kirjo oli huomattavasti pienempi ja suppeampi kuin tänä päivänä eikä niitä koettu tarpeelliseksi määritellä omaksi ohjelmaryhmäksi.

Tämän vuosituhatosen puolella tosi-tv:stä on tullut nopeasti kansainvälinen ilmiö. Suosituimpia ohjelmaformaatteja tuotetaan ympäri maailmaa monissa kymmenissä maissa, ei pelkästään Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa vaan myös Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Kansainvälisiin ohjelmaformaatteihin perustuvat tosi-tv –ohjelmat ovat tehneet televisiosta globaalimman kuin vielä viime vuosituhatosella.

Huolimatta tosi-tv:n nopeasti kasvaneesta suosiosta, sitä on tutkittu Suomessa melko vähän. Lisäksi monet tutkimukset keskittyvät joko yksittäisiin tosi-tv –ohjelmiin tai niiden yksittäisiin elementteihin. Siksi koen tarpeelliseksi tutkia tosi-tv:tä omana kokonaisuutena sekä löytää eri tosi-tv –ohjelmista ne tekijät, jotka yhdistävät tosi-tv –ohjelmat yhtenäiseksi ohjelmaryhmäksi. Itse kiinnostuin tosi-tv:stä tämän vuosituhatosen alussa kun kilpailullisten tosi-tv –ohjelmien määrä lisääntyi huomattavasti suomalaisten televisiokanavien ohjelmistoissa. Ensimmäinen tosi-tv –ohjelma, josta halusin itse nähdä jokaisen jakson oli Selviytyjät vuonna 2001. Varsinaisena tutkimusaiheena innostuin tosi-tv:stä, kun huomasin monien tuttavieni iästä, sukupuolesta ja koulutustasosta riippumatta kiinnostuneen erilaisista tosi-tv –ohjelmista. Oli kyse sitten Selviytyjien kaltaisesta selviytymiskilpailusta, Idolsin kaltaisesta kykykilpailusta tai Sillä silmällä –muodonmuutosohjelmasta, ihmiset puhuivat ohjelmien henkilöistä kuin perheenjäsenistä tai ystävistään ja myötäelivät heidän kokemuksiaan. Tosi-tv:stä oli lyhyessä ajassa tullut koko kansan ilmiö. Huomasin miettiväni, miten nämä eri asioista kertovat ohjelmat saavat tavallisen ihmisen toiminnasta aikaan niin suurta ja viihteellistä draamaa, että kerta toisensa jälkeen ne keräävät katsojat televisioruutujen ääreen.

Tämän tutkielman tavoite on kuvailla tosi-tv –ohjelmia sekä tunnistaa niiden tyypilliset piirteet ja luoda näin kattava kokonaiskuva tosi-tv:stä ilmiönä. Haluan selvittää, onko tosi-tv yhtenäinen ryhmä erilaisia televisio-ohjelmia ja voiko niitä näin ollen kutsua omaksi genreksi. Lisäksi haluan selvittää, mistä maista eri tosi-tv –ohjelmat ovat lähtöisin, miten ne ovat levinneet maailmalle ja miten globaali ilmiö tosi-tv on.

Tarkastelen tosi-tv:tä tässä tutkielmassa aineistolähtöisesti. Käyn läpi tosi-tv:n eri ohjelmatyypit esimerkkiohjelmien avulla, joista kaikista olen myös itse katsonut useita jaksoja. Sen lisäksi, että olen itse katsonut ohjelmia, käytän apuna ohjelmien kuvailemisessa niiden omia kotisivuja sekä Wikipediasta löytyvää materiaalia. Huolimatta siitä, että Wikipedia on internetistä löytyvä tietosanakirja, jota kuka tahansa pääsee periaatteessa muokkaamaan, pidän sitä riittävän luotettavana lähteenä ohjelmien kuvauksessa oman tietämykseni rinnalla. Erityisesti englanninkielisen Wikipedian artikkelit ovat kirjoitettu asiantuntevasti ja ammattimaisesti.

Sen lisäksi, että tutkielmani on tosi-tv ilmiötä kuvaileva ja kartoittava, se on myös keskustelevalta ja argumentoivalta. Tarkoitukseni on tuoda esiin käsityksiä, joita kirjallisuudessa ja aikaisemmissa tutkimuksissa on tosi-tv:stä esitetty. Tosi-tv –kirjallisuuden ja –tutkimuksen lisäksi tarkastelen ilmiötä myös yleisen televisiotutkimuksen näkökulmasta. Pysin esittämään perusteluja sille, että tosi-tv on yhtenäinen ja toisiaan muistuttava ryhmä ohjelmia, jotta sitä voi kutsua yhtenäiseksi lajityypiksi. Tässä käytän apuna erityisesti genren ja kerronnan termejä. Lisäksi teen tutkielman alussa lyhyen katsauksen tosi-tv:n syntyyn ja kehitykseen, jotta ymmärrämme paremmin tosi-tv:tä ilmiönä.

Haasteellista tämän tutkielman teosta tekee se, että ohjelmaryhmänä tosi-tv on erittäin laaja-alainen ja monipuolinen eikä sitä voi yhtä helposti laittaa samanlaisiin selkeisiin raameihin kuin esimerkiksi lääkäri- tai poliisisarjat. Huolimatta siitä, että tosi-tv –ohjelmia yhdistäviä elementtejä löytyy paljon, voi olla hankalaa löytää määritelmää, joka sopisi täydellisesti kaikkiin tosi-tv –ohjelmiin. En pyri tässä tutkielmassa tarkastelemaan tosi-tv:tä tuotantotaloudellisesta näkökulmasta. En myöskään ota kantaa siihen, ovatko

ohjelmat moraalisesti hyväksyttäviä tai tirkisteleviä. Tarkoitukseni on yksinkertaisesti keskittyä tosi-tv –ohjelmien tyypittelyyn ja kuvailuun sekä ohjelmia yhdistävien piirteiden tunnistamiseen ja kerrontarakenteiden erittelyyn.

2. Tosi-tv:n synty

Terminä tosi-tv otettiin käyttöön vasta 1990-luvun alussa, jolloin se yhdistettiin viranomaisten toiminnasta tositarinoita kertoviin ohjelmiin, kuten yhdysvaltalainen poliisien toiminnasta kertova ohjelma *Lain* nimessä (eng. *Cops*). Tämän jälkeen tosi-tv –ilmiö kasvoi nopeasti 1990-luvun aikana synnyttäen laajan valikoiman erilaisia tosi-tv –ohjelmia. Kehitys kulminoitui vuosikymmenen lopussa suosittuihin kilpailutyylisiin tosi-tv –ohjelmiin, kuten *Selviytyjät* ja *Big Brother*. (Brenton & Cohen, 2003, 12.) Vasta näiden draamaa, dokumenttia ja kilpailuelementtejä yhdistävien ohjelmien myötä tosi-tv alettiin ymmärtää omana ohjelmaryhmänä eli genrenä.

Tosi-tv:n historia ulottuu kuitenkin huomattavasti pidemmälle kuin usein kuvittelemme. Useat tutkijat mainitsevat 1950- ja 1960-luvulla suosiota saavuttaneet piilokameraohjelmat kuten *Candid Camera*¹ ensimmäisiksi tosi-tv –ohjelmiksi (Rymsza-Pawloska 2007, 38) siitäkin huolimatta etteivät piilokameraohjelmat vastaa nykyistä käsitystä siitä, että tosi-tv –ohjelmissa osallistujat ovat ohjelmissa vapaaehtoisesti mukana ja tietoisia ympärillä kuvaavista kameroista. Piilokameraohjelmien vaikutusta tosi-tv:n syntyyn myöhemmin ei voi kuitenkaan kiistää, sillä ne olivat ensimmäisiä viihdeohjelmia, jotka antoivat tavallisille ihmisille mahdollisuuden päästä televisioruutuun. Samalla tavalla myös erilaiset kotivideo-ohjelmat ovat omalta osaltaan olleet luomassa sellaista televisiokulttuuria, joissa jokaisella ihmisellä on teoreettinen mahdollisuus nousta julkisuuteen.

Myös erilaisilla peliohjelmissä, kuten tietokilpailuilla, on ollut merkitystä tosi-tv –ohjelmien syntyyn. Samalla tavalla kuin piilokamera- ja kotivideo-ohjelmat ne ovat mahdollistaneet tavallisten ihmisten pääsyn televisioon. Lisäksi tietokilpailuohjelmat ovat todistaneet miten ihmiset ovat valmiita nolaamaan itsensä katsojille mahdollisen voiton toivossa. Tavallisten ihmisten käyttö niin peliohjelmissä kuin piilokamera- ja kotivideo-ohjelmissäkin teki ohjelmien tuottamisesta halpaa ja helppoa. Siksi nämä ohjelmat ovat pitäneet pintansa

---

¹ *Candid Camera* –ohjelmaa esitettiin Yhdysvalloissa 1959 -1967.

muiden televisio-ohjelmien joukossa vielä tähän päivään saakka. (Hill 2004, 23–24.)

Ensimmäisenä varsinaisena tosi-tv –ohjelmana pidetään An American family –sarjaa (Ouellette & Murray 2004, 3, Andrejevic 2004, 6), jota esitettiin Yhdysvalloissa vuonna 1973. Ohjelmassa kuvattiin seitsemän kuukauden ajan kalifornialaisen yläluokkaan kuuluvan Loudin perheen tavallista arkea. Arkisten ruokapöytäkeskustelujen, satunnaisten illalliskutsujen, kotiaskareiden sekä koulussa ja töissä käymisen lisäksi sarjassa nähtiin myös perheen vanhempien avioliitto-ongelmia jotka lopuksi johtivat avioero sekä perheen vanhimman homoseksuaalisen pojan niin sanottu kaapista ulostulo ja New Yorkin avoimempaan ilmapiiriin muutto (Rymza-Pawloska 2007, 38). Ohjelma oli editoitu sarjamaiseksi, ja sitä esitettiin ilman taustaselostuksia tai haastatteluja (Murray 2004, 40).

Yksiselitteisesti ei voida kuitenkaan sanoa, milloin ja miten tosi-tv, tai tosi-tv siinä muodossa miten sen tänä päivänä ymmärrämme, on syntynyt, sillä sen kehitykseen ovat vaikuttaneet useat eri seikat. Brittiläisen televisiotutkijan Annette Hillin mukaan kolme merkittävintä tosi-tv:n syntyyn vaikuttanutta tekijää ovat: tabloid- eli ns. iltapäivälehtijournalismi, televisiodokumentit ja populaariviihde. Tosi-tv onkin saanut vaikutteita näistä kaikista. 1980-luvulla tabloidi journalismi ja populaariviihde nostivat suosiotaan, mikä osaltaan johtui mediamarkkinoiden vapautumisesta Pohjois-Amerikassa, Euroopassa ja Australiassa, osaltaan taas kaupallisen median ja kilpailun kasvusta. (Hill 2004, 15.)

Tämän kehityksen tuloksena 1980-luvun lopussa amerikkalaisiin televisioruutuihin ilmestyi jo aiemmin mainitut viranomaisten toiminnasta kertovat ohjelmat, jotka sopivassa määrin sekoittivat viihdettä ja faktaa. Tabloidilehtien tavoin ohjelmissa käytettiin henkilökohtaisia ja sensaationhakuksia tarinoita informatiivisten, mutta samalla viihdyttävien kertomusten luomiseksi. Nämä tämänkaltaiset ohjelmat muodostivat joukon, joka muodosti tosi-tv –genren läpilyönnin ensimmäisen aallon. Enää kyse ei ollut yksittäisistä ohjelmista vaan isommasta ohjelmaryhmästä. (Hill 2004,

15–24.)

Tosi-tv:n toisen aallon muodostivat tosielämän saippuaopperat eli saippuadokumentit sekä kotia ja kotioloja käsittelevät elämäntapaohjelmat 1990-luvun puolessa välissä (Hill 2004, 24). Saippuadokumenttien ehkä merkittävin ohjelma oli musiikkikanava MTV:n kokeilu Real World, josta tuli hetkessä ilmiö ja joka saavutti niin suuren ja jatkuvan suosion, että sitä tuotetaan vielä tänäkin päivänä.

Kun Real Worldia alettiin suunnitella MTV:llä, tarkoitus oli aluksi luoda käsikirjoitettu saippuaoppera, jonka pääosissa olisivat juuri sellaiset nuoret, jotka katselevat MTV:tä. Ohjelman tekoon pyydettiin Mary-Ellis Bunimia, joka oli aikaisemmin työskennellyt tuottajana saippuaopperoiden *As the World Turns* ja *Santa Barbara* parissa. Lopullinen suunnitelma osoittautui MTV:n johtoportaan mielestä kuitenkin liian kalliiksi joten siitä kieltäydyttiin. Silloin Bunim teki yhdessä uutis- ja dokumenttituottaja Jonathan Murrayn kanssa kanavalle uuden ehdotuksen, jossa näyttelijöiden sijasta käytettäisiin tavallisia ihmisiä ilman käsikirjoitusta. Kanavalla suostuttiin tähän ehdotukseen ja ensimmäinen New Yorkissa kuvattu Real World esitettiin MTV:llä vuonna 1992. Real World erosi *An American Family*stä siinä, että vaikka molemmat ohjelmat esittivät kohtauksia todellisuudesta, oli Real World luotu ohjelma. Siinä missä Loudin perheen arkea kuvattiin heidän kotonaan, Real Worldissa seitsemän toisilleen vierasta ja luonteiltaan ja taustoiltaan erilaista ihmistä laitettiin asumaan yhdessä vieraaseen ympäristöön. (Huff 2006, 12–13.)

Vaikka Real World aiheutti jo melkoisen tosi-tv –buumin, vasta kilpailutyypiset tosi-tv –ohjelmat nostivat tosi-tv:n kaiken kansan tietoisuuteen, kun tosi-tv –ohjelmia lisättiin myös pääkanavien parhaimman katseluajan ohjelmistoihin. Tätä tuskin olisi tapahtunut ilman televisiotuottajaa Mark Burnettia, joka osti itselleen Pohjois-Amerikan oikeudet *Selviytyjät* (Seikkailu Robinson) formaattiin vuonna 1998. Ohjelmassa tietty määrä ihmisiä (useimmiten 16) viedään autiolle saarelle, missä heidän täytyy samanaikaisesti kilpailla toisiaan vastaan ja tulla toimeen toistensa kanssa luonnon armoilla eläessä. Sama formaatti oli jo aikaisemmin saavuttanut suosiota Euroopassa,

erityisesti syntymaassaan Ruotsissa sekä Alankomaissa. Kun Selviytyjät nähtiin ensi kertaa amerikkalaisissa ruuduissa kesällä 2000, oli se Real Worldin ja kotivideo-ohjelmien sekä tietokilpailuiden lisäksi ainoa viihdeohjelma, joiden pääosissa olivat tavalliset ihmiset. Selviytyjät saavutti heti ensimmäisellä tuotantokaudella suuren suosion niin katsojien kuin muiden medioidenkin keskuudessa. Ensimmäisen kauden finaalia elokuussa 1998 katseli yli 51 miljoonaa yhdysvaltalaista televisiokatsojaa. (Huff 2006, 1-3.)

Uudella vuosituhannella tosi-tv:stä on tullut globaali ilmiö ja suosituimmat tosi-tv –formaatit kuten Selviytyjät, Idols ja Big Brother ovat levinneet kymmeniin maihin eri puolella maailmaan. Tällä hetkellä uusia tosi-tv –ohjelmia syntyy koko ajan. Parhaiten toteutetut ja suurimman suosion saaneet ohjelmat jäävät elämään useammaksi tuotantokaudeksi ja niistä saatetaan tuottaa kansallisia versioita monessa eri maassa. Vähemmän menestyneet ohjelmat saavat puolestaan väistyä uusien alta hyvinkin pian. Esimerkiksi vuosien 2000 – 2003 aikana pelkästään Yhdysvalloissa ruutuihin ilmestyi yli 40 uutta tosi-tv –ohjelmaa, joista monet ovat säilyttäneet suosionsa useita kausia (Deery 2004, 1).

Suomessa tosi-tv –ohjelmien suosiota testataan usein ohjelmien ulkomaisilla versioilla ennen kotimaisen version tuottamista. Esimerkiksi Big Brotherista näimme kaksi tuotantokautta brittiläistä versiota ennen kuin suomalainen versio toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2005. Selviytyjistä olimme puolestaan nähneet useita amerikkalaisia versioita ja Seikkailu Robinsonista ruotsalaisia jaksoja ennen kuin ensimmäinen Suomen Robinson päästiin valitsemaan vuonna 2003. Mutta on Suomessa tuotettu myös aivan omia ohjelmia, jotka eivät perustu ulkomaalaisiin formaatteihin, kuten Suuri seikkailu, joka nähtiin MTV3:lla viitenä peräkkäisenä kesänä vuosina 2001–2005.

Suomeen tosi-tv rantautui 90-luvun alussa kun MTV3 otti ohjelmistoonsa sekä Lain nimessä että Hälytys 911 –ohjelmat. Myös Real Worldiä saattoi Suomessa seurata satelliitti- ja kaapelikanava MusicTV:n kautta jo 1990-luvun alkupuoliskolla. Suomalaisen tosi-tv:n ensiaskeleet puolestaan sijoitetaan yleensä vuoteen 1996, jolloin Ylen TV2 esitti Heartmix nimisen sarjan, jota nyttemmin kutsutaan näytellyksi tosi-tv –sarjaksi. Pahasti flopanneessa 13

jakson pituisessa sarjassa kerrottiin viiden suomalaisten nuoren elämästä San Franciscossa dokumentinomaisesti. Ohjelmassa esiintyvillä nuorilla oli kuitenkin roolihahmot ja roolinimet, mutta ei käsikirjoitusta. Juonen kulkuun ja nuorten elämään vaikuttivat esimerkiksi ohjaajat. Ohjelmassa Jessen roolissa esiintyneen Tomi Palosmaan mukaan noin 75 % ohjelmasta oli fiktiivistä. (Kärki, Jouttijärvi 2004.)

Ensimmäinen varsinainen suomalainen tosi-tv –ohjelma lienee jo edellä mainittu Suuri Seikkailu. Ensimmäinen Posiolla kuvattu Suuri Seikkailu ilmestyi ruutuihin kesäkuussa 2001. Tässä MTV3 –kanavalla esitetyssä ohjelmassa tietty määrä kilpailijoita vietiin Posiolle kilpailemaan toisiaan vastaan sekä joukkueina että yksilöinä. Kuukauden kestäneen seikkailun voittajalle oli luvassa 150 000 markkaa. Ohjelman juontaja Taru Valkeanpää lanseerasi sarjassa koko kesän hoetuimman lauseen lopettamalla joka jakson lauseeseen "Posio vaikenee, mutta vain hetkeksi". Suuri Seikkailu 2001 oli yksi kesän katsotuimmista viihdeohjelmista ja sen päätösjakso 30. kesäkuuta keräsi ruutujen ääreen 871 000² katsojaa, mikä on kesäaikana hyvä saavutus Suomessa. Ennen Suurta Seikkailua suomalaiset televisiokatsojat olivat saaneet jo esimakua seikkailukilpailusta kun MTV3 alkoi esittää ensimmäistä kertaa Selviytyjät sarjaa saman vuoden huhtikuussa. Selviytyjät oli yksi kevään 2001 katsotuimmista ulkomaisista tv-sarjoista Suomessa.³

On tietenkin selvä, että Suomen kaltaisessa reilun viiden miljoonan asukkaan maassa jokaisesta tosi-tv –formaattista ei voi tehdä kotimaista versiota. Ensinnäkin, televisiokanavilta ja tuotantoyhtiöiltä loppuisivat resurssit kesken ja toiseksi, Suomessa tuskin riittäisi loputtomiin ohjelmiin soveltuvia, tarpeeksi kiinnostavia ja lahjakkaita ihmisiä, siitäkkin huolimatta, että periaatteessa kuka tahansa voisi olla tosi-tv –tähti. Esimerkiksi jossain vaiheessa nuoret laulajakyyvyt ja –lahjakkuudet luultavasti kävisi vähiin ja ohjelmien taso kärsisi jos uusia Idols ohjelmia tehtäisiin samalla tuotantovauhdilla kuin esimerkiksi

---

² (<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/2001/06/viihdeohjelmat.html>).

³ Selviytyjät 27.5.2001: 895 000 katsojaa
(<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/2001/05/ulkomsarjat.html>).

Yhdysvalloissa, jossa asukkaita on kuusikymmentä kertaa enemmän kuin Suomessa.

Tämän vuosituhatosen puolella suomalaiset televisiokatsojat ovat saaneet nauttia monista kotimaisista tosi-tv –ohjelmista. Tosin suurin osa niistä on perustunut tai perustuu ulkomaalaisiin formaatteihin kuten Idols (2003 -), Miljonääri-Jussi (2004), Big Brother (2005-), Diili (2005), Sillä silmällä (2005) ja Tanssii tähtien kanssa (2006-). Lisäksi Suomessa näytetään paljon suosituimpia ulkomaisia, useimmiten yhdysvaltalaisia, tosi-tv –ohjelmia kuten esimerkiksi Selviytyjät, Amazing Race, Diili, Unelmienpoikamies ja Osbournet. Jo nyt tosi-tv on osoittanut, ettei kyseessä ole ainoastaan uuden ohimenevä muoti-ilmiö vaan se on tullut jäädäkseen.

3. Tosi-tv:n ohjelmatyypit

Tosi-tv on yleisnimitys viihdeohjelmille, joissa pääosassa ovat tavalliset ihmiset ja todelliset tapahtumat. Genrenä tosi-tv sijoittuu niin viihteen kuin faktan, samoin kun dokumentin ja draaman rajoille (Hill, 2005, 2). Tosi-tv nimitys on yleisnimitys lukuisille hyvinkin erilaisille ohjelmatyypeille ja pelkkä termi tosi-tv –ohjelma ei vielä paljasta, millaisesta ohjelmasta on kyse. Siksi on syytä tehdä jaottelua tosi-tv –ohjelmien välille.

Tosi-tv –ohjelmat voidaan jakaa kahteen eri pääryhmään: kilpailuohjelmiin sekä ohjelmiin, jotka kertovat tositapahtumista viihteellisesti (Andrejevic, 2004, 8). Jälkimmäisestä ryhmästä käytetään usein nimitystä todellisuusviihde eli faktafiktio. Lisäksi nämä kaksi pääryhmää voidaan jakaa pienempiin alaryhmiin. Jako saattaa vaikuttaa karkealta ja usein ohjelmissa on elementtejä monesta eri alaryhmästä. On syytä muistaa, että tosi-tv on jatkuvasti kehittyvä genre ja uusia alalajeja saattaa syntyä hyvin nopealla vauhdilla. Jotta tosi-tv –genren pystyy käsittämään kokonaisuudessaan, on tärkeää ymmärtää, miten se on levinnyt erilaisiin tuotantoympyröihin (Hill 2005, 8).

Tässä luvuissa käydään läpi kaikki taulukossa 1 esiintyvät tosi-tv:n alaryhmät ryhmä kerrallaan useiden esimerkkiohjelmien avulla, jotta jako eri ohjelmatyyppeihin sekä alanryhmien väliset erot tulisivat esille.

Esimerkkiohjelmien määrä voi vaikuttaa suurelta, mutta tosi-tv:n laaja-alaisuuden takia niiden läpikäyminen on välttämätöntä, jotta myöhemmin pystytään löytämään mahdollisimman paljon tekijöitä, joiden avulla tosi-tv –ohjelmat voidaan kuvata yhtenäisenä ryhmänä. Toisaalta on myös tärkeä havaita, miten erilaisista ohjelmista niissä on kyse, ja että eri alaryhmät saattavat erota toisistaan huomattavasti. Esimerkkeinä käytän Suomessa nähtyjä ohjelmia, niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin.

Taulukko 1: Tosi-tv –genren jaottelu ohjelmatyyppeihin esimerkkeineen

TOSI-TV:N OHJELMATYYPIT	
TODELLISUUSVIIHDE-OHJELMAT	KILPAILUOHJELMAT
<p>Infoviihdeohjelmat (eli tabloidi tv) Lain nimessä, Hälytys 911, Lentokenttä</p>	<p>Selviytymiskilpailut Big Brother, Selviytyjät, Amazing Race, Suuri seikkailu, Pelkokerroin</p>
<p>Saippuadokumentit Real World, Osbournet, Leidit Landella, The Anna Nicole show, Kyyhkyläiset: Nick ja Jessica, Pelastakaa sotamies Hytönen</p>	<p>Kykykilpailut Idols, Popstars, Huippumalli haussa, Osaatko tanssia, Tanssii tähtien kanssa, Diili, Muodin huipulla, Suurin pudottaja, Talo Italiassa</p>
<p>Elämäntapaohjelmat Sillä silmällä, Hurja muodonmuutos, Olet mitä syöt, Sillä siisti, Roolihuijaus</p>	<p>Parinetsintäkilpailut Unelmien poikamies, Miljonääri Jussi, Täysosuma, Maajussille morsian</p>

3.1 Todellisuusviihdeohjelmat

Todellisuusviihdeohjelmissa television asiaohjelmiin on sisälletty viihteellisiä elementtejä, jotta katsojat saavat ohjelmista viihteen ohella myös tietoa. Korostamalla ohjelmien informatiivisuutta pyritään myös horjuttamaan ohjelmien arvostelemista halvoiksi, tirkistelynhaluisiksi ja vain suuria katsojalukuja tavoitteleviksi. (Kuutti 2006, 232.)

Todellisuusviihdeohjelmat saattavat muistuttaa hyvinkin paljon dokumentteja, sillä molemmat perustuvat todellisiin, ei käsikirjoitettuihin tai keinotekoisesti

luotuihin tapahtumiin. Suurin ero on se, että dokumentteja pidetään opettavaisina, informatiivisina, eettisesti kantaaottavina ja luotettavina ohjelmina, jotka palvelevat yleistä etua ja jotka näin eroavat kaupallisina, sensaationhakuisena, populaarina ja viihdyttävänä pidettävistä tosi-tv –ohjelmista (Murray 2004, 42–43). Dokumentit voivat sisältää luovaa ja valikoivaa panosta, ja ne saattavat ottaa kantaa myös yhteiskunnallisiin ongelmiin (Kuutti 2006, 30–31) siinä missä todellisuusviihdeohjelmien tärkein tarkoitus on tarjota katsojille viihdettä.

Todellisuusviihdeohjelmat voidaan jakaa kolmeen eri alaryhmään sen perusteella mitä tai mistä ne kertovat: 1. Infoviihteeseen, 2. saippuadokumentteihin ja 3. elämäntapaohjelmiin. Nimensä mukaisesti yhteistä näille ohjelmille on se, ettei niissä kilpailla muita vastaan vaan ohjelmien henkilöt kamppailevat enemmän itsensä ja erilaisten elämäntilanteiden ja -ongelmien kanssa.

3.1.1 Infoviihdeohjelmat

Infoviihdeohjelmat (eng. infotainment programmes) saavuttivat ensimmäisinä suosion tosi-tv –ohjelmista ja saivat myös näkyvyyttä myös parhaaseen katseluaikaan jo 1990-luvun alkupuoliskolla. Ohjelmat kuten *Lain* nimessä ja *Hälytys 911* perustuivat poliisiin ja pelastustoimen menestykselliseen toimintaan. (Hill 2005, 24.) Tähän ryhmään kuuluvat ohjelmat muistuttivatkin kerronnaltaan enemmän käsikirjoitettuja poliisi- ja lakisarjoja, kuin esimerkiksi perinteisiä dokumentteja. Samalla tavalla kuin käsikirjoitetuissa poliisisarjoissa, tapahtumat muodostuivat jännittävistä ja nopeatempoisista takaa-ajoista sekä vaaratilanteista, sillä erotuksella että näiden tapahtumat olivat kuitenkin tosia, ei käsikirjoitettuja. Ohjelmien funktio ei ollut etsiä totuutta tai vaihtoehtoisia selityksiä journalismin keinoin, vaan niiden pääasiallinen tarkoitus oli tarjota katsojille viihdettä (Kompore 2004, 103). Eron vetäminen infoviihteen ja dokumenttien välille ei aina ole välttämättä helppoa, mutta voidaan kuitenkin sanoa, että dokumentit ovat yleensä todellisia kertomuksia, jotka perustuvat yhdelle tarkkaan täsmennetylle väitteelle tai aiheelle, yleensä yhden tuottajan

” Let's save the world” – esimerkkejä infoviihdeohjelmista

Lain nimessä (Cops)	Hälytys 911 (Rescue 911)
<p>Nimensä mukaisesti Cops (=poliisit) seuraa poliisien ja sheriffien arkista työskentelyä ja sitä on kuvattu eri puolilla Yhdysvaltoja. Ohjelman suosio kertoo se, että kyseessä on FOX kanavan toiseksi pisimpään jatkunut televisiosarja. Ensimmäinen jakso esitettiin jo vuonna 1989 ja sen jälkeen jaksoja on tehty lähemmäs 700. Vuonna 2007 sarjasta on meneillään 19. kausi.</p> <p>Jokaisessa alle puolen tunnin jaksossa seurataan yleensä kolmea eri todellista tapahtumaa, joissa keskeisissä osissa on yksi tai kaksi poliisia. Suomessa ohjelmaa esitti 90-luvulla MTV3 ja nykyisin sitä voi seurata lähinnä miehille suunnatulla MTV3 Max-kanavalla.</p> <p>(http://www.cops.com/default.html) (http://en.wikipedia.org/wiki/COPS_(TV_series))</p>	<p>Samana vuonna Lain nimessä -ohjelman kanssa alkoi ohjelma nimeltä Hälytys 911, joka kertoi vaaratilanteisiin joutuneista ihmisistä sekä hätäkeskuksen työntekijöistä ja pelastustyöntekijöistä. Ohjelma muodostui useista, uudelleen lavastetuista tilanteista kuten tulipaloista, auto-onnettomuuksista, kaasuräjähdyksistä ja luonnonkatastrofeista. Televisiossa nähdyt tilanteet eivät siis olleet tositapahtumia, mutta näiden uudelleen lavastuksien tehostuksena käytettiin alkuperäisiä hätänumeroon soitettuja puheluita. Ohjelmaa esitettiin Yhdysvalloissa vuoteen 1996 asti ja se muistetaan ehkä parhaiten juontajasta, William Shatnerista. MTV3 esitti ohjelmaa 1990-luvulla.</p> <p>(http://en.wikipedia.org/wiki/Rescue_911)</p>

ohjauksessa (Mascaro 2004, 740), kun taas infoviihteessä pääpaino on enemmän tapahtumissa ja toiminnassa.

Infoviihdeohjelmat muodostuvat usein yhdestä kolmeen eri kertomuksesta tai kohtauksesta. Henkilöt vaihtuvat usein, joten katsoja ei samaistu hahmoihin vaan enemmänkin tilanteisiin ”Tämä voi tapahtua myös minulle” -tunteella. Jotkut infoviihdeohjelmat käyttävät kuvamateriaalina myöhemmin kuvattuja uudelleen lavastuksia. Tämä siitä syystä, etteivät kamerat aina ole valmiina odottamassa kun jossakin tapahtuu jotain. Säilyttääkseen ohjelman autenttisuuden, myöhemmin kuvattujen otosten rinnalla käytetään esimerkiksi paikalla olleiden henkilöiden kertomuksia tapahtumista tai Hälytys 911

–ohjelman kaltaisesti aitoja nauhoitettuja hätäpuheluita. Näin katsoja tietää, että tapahtumat ovat olleet todellisia.

Myös Suomessa on tehty yksi pelastustoimista kertova sarja. Erottajan pelastusaseman toiminnasta Helsingissä kertovan ohjelman Pelastajat ensimmäinen tuotantokausi esitettiin SubTV:llä keväällä 2007 ja sen saaman suosion ansiosta toista tuotantokausi on myös suunnitteilla (www.subtv.fi). Viranomais- ja pelastustoiminnan lisäksi infoviihdeohjelmia on tehty esimerkiksi matkustajille ja lentokentän työntekijöille sattuneista tapahtumista Heathrown lentokentällä, kuten Suomessakin Ylen TV2:lta nähtävässä brittiläisessä Lentokenttä (Airport) –ohjelmassa, jota on tehty jo vuodesta 1996.

3.1.2 Saippuadokumentit

Nimensä mukaisesti saippuadokumentit, toiselta nimitykseltään ”kärpäsenä katossa” –dokumentit ovat sekoitus dokumenttia ja henkilökeskeistä draamaa, ja ne muistuttavat kerronnaltaan läheisesti saippuaopperoita (Hill 2005, 27). Saippuadokumentit ovat dokumentaarisesti toteutettuja tv-ohjelmia ilman tarkkaa käsikirjoitusta. Niiden aiheena tai kohteena on usein joku julkisuuden henkilö ja hänen toimintansa. (Kuutti 2006, 191). Päivittäisten saippuaopperoiden tavoin saippuadokumentit sekoittavat viihdettä ja draamaa tiettyssä ympäristössä, tiettyjen ihmisten kesken. Saippuadokumenttien viehätys perustuu pitkälti siihen, että katsojat ovat kiinnostuneita toisten ihmisten yksityisestä elämästä, töistä, ihmissuhteista ja arkirutiineista (Corner 2004, 747).

Tosi-tv –ohjelmista puhuttaessa painotetaan usein sitä, että ne tekevät tavallisista ihmisistä tähtiä. Joissakin saippuadokumenteissa tilanne voi olla aivan päinvastainen, sillä niissä julkisuuden henkilöistä yritetään luoda kuva aivan tavallisina ihmisinä tuomalla heidät samalle tasolle normaalin katsojan kanssa. Monet, jo suosiotaan menettäneet tai uutta nousua uralleen kaipaavat tähdet ovat tyypillisiä tosi-tv:n julkkiskasvoja. (Andrejevic 2004, 10 -11.)

Vaikka päähenkilöt ovat usein julkisuudenhenkilöitä, niin myös tavalliset mattimeikäläiset kelpaavat ohjelmien päähenkilöiksi yhtä lailla. Saippuadokumentit eroavat infoviihteestä siinä, että niissä seurataan tavallista elämää ilman selkeää välttämätöntä aihetta, samoin kuin saippuaopperoissa. Pääpaino on siis ohjelmien henkilöhahmoissa ja heidän välisissä suhteissaan. Tärkeintä ohjelmissa on, että niissä esiintyvät ihmiset ovat niissä vapaaehtoisesti omina itsenään eivätkä käsikirjoitettujen roolin alaisina, jolloin katsojalla on mahdollisuus tirkistellä heidän arkeensa ja tyydyttää näin mahdollista uteliaisuudenhaluansa.

Olkoon kyse julkisuuden henkilöstä tai tavallisesta ihmisestä niin saippuadokumenttiin suostuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että koko elämä luovutetaan ohjelman tekijöiden käsiin. Useimmissa tapauksissa kamerat pyöriivät seitsemänä päivänä viikossa kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa. Kun kamerat ovat käynnissä koko ajan, moni saattaa unohtaa, että heitä ylipäättensä filmataan. Tämä saattaa johtaa myöhemmin noloihin tilanteisiin. Yksi monille mieleen jäänyt esimerkki tällaisesta on, kun laulajatar Jessica Simpson ihmetteli silloisen aviomiehensä Nick Lachey kuullen, onko tonnikala kanaa vai kalaa⁴. Lisäksi julkisuuden henkilöillä on aina se vaara, että tällainen televisio-ohjelma vie huomion pois heidän varsinaisesta urastaan ja heidät luokitellaan esimerkiksi lehdistössä vain tosi-tv –tähdiksi. (Huff 2006, 62.)

Osbournen perheen ja entisen avioparin Simpsonin ja Lacheyn lisäksi moni muukin julkisuudenhenkilö on antanut elämänsä kameroiden tarkastelun alaisiksi kuten esimerkiksi jo edesmennyt Anna Nicole Smith, seurapiirityttäret Paris Hilton ja Nicole Richie, wrestlingpainija Hulk Hogan sekä Simpsonin ja Lacheyn tavoin jo eronnut aviopari Britney Spears ja Kevin Federline. Suomalaisista julkisuuden henkilöistä ainakin mediapersoona Joonas Hytönen sai oman saippuadokumentin Pelastakaa sotamies Hytönen, jossa seurattiin hänen asepalvelusaikaansa Vekaranjärvellä.

---

⁴ Kohtaus TV-ohjelman Kyyhkyläiset (Newlyweds: Nick and Jessica) ensimmäisestä jaksosta, esitetty Yhdysvalloissa 19.10.2003 MusicTV:llä, Suomessa jakso nähtiin Nelosella vuonna 2005.

”Life is a story” – esimerkkejä saippuadokumenteista

Real World

Musiikkikanava MTV:n lanseeraama Real World on eittämättä yksi tosi-tv:n suosioon vaikuttaneista ohjelmista. Ohjelman idea on yksinkertainen. Jokaisessa tuotantokaudessa seitsemän 18 – 25 vuotiasta henkilöä eri puolilta Yhdysvaltoja laitetaan asumaan saman katon alle useaksi kuukaudeksi ja katsotaan mitä tapahtuu. Ohjelman tunnuslause kuuluukin: *”This is the true story, of seven strangers, picked to live in a house, and have their lives taped, to find out what happens when people stop being polite, and start getting real”*.

Real Worldia on tehty vuodesta 1992 lähtien ja keväällä 2007 kuvattiin jo 19. kausi, jonka on kyllä sanottu mahdollisesti jäävän viimeiseksi. Sen lisäksi, että sarjaa on kuvattu lukuisissa Yhdysvaltojen suurkaupungeissa, sitä on kuvattu myös Lontoossa, Pariisissa ja Sydneyssä. Suomessa ohjelmaa on voinut seurata ainoastaan MusicTV:ltä kaapeliverkon tai satelliittilautasen kautta.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Real_World)

The Osbournes

Real Worldin tavoin The Osbournes oli MusicTV:n tuotantoa. Ohjelmassa seurattiin Black Sabbathin laulajan Ozzy Osbournen ja hänen perheensä eli Sharon- vaimon ja lapsien Kellyn ja Jackin sekä lukuisten lemmikkikoirien arkea. Sarja muistetaan ehkä parhaiten ronskista kielenkäytöstä, joten ohjelman aikana kuultiin paljon piippauksia, jotka peittivät televisioon sopimattomat sanat.

Ohjelmaa kuvattiin vuosina 2002 – 2005 yhteensä 52 jaksoa. MusicTV:n lisäksi ohjelmaa saattoi seurata Suomessa noin puolen vuoden viiveellä Neloselta 2002 - 2006. Vuonna 2002 The Osbournes voitti parhaan tosi-tv –ohjelman Emmy-palkinnon. Ohjelma nosti kaikki ohjelmassa esiintyneet perheenjäsenet julkisuuden henkilöiksi. Sharon sai oman keskusteluohjelman, Kelly ryhtyi isänsä tavoin laulajaksi ja Jack on seikkaillut pari kautta omassa tosi-tv –ohjelmassaan Ilman pelkoa, joka alkoi Nelosella kesällä 2007.

(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Osbournes)

Joistakin ohjelmista on vaikea sanoa suoraan, ovatko ne infoviihdettä vai saippuadokumenttia. Yksi esimerkki tällaisesta on SubTV:n ohjelmistoon kuuluva yhdysvaltalainen ohjelma Dr. 90210. Vuodesta 2004 esitetyssä ohjelmassa seurataan muutaman losangelesilaisen plastiikkakirurgin työtä vaihtuvien potilastapauksien kera sekä heidän yksityiselämää praktiikan

ulkopuolella. Erilaisia leikkaustilanteita ja sairaalatoimenpiteitä näytetään hyvin tarkasti ja totuudenmukaisesti ja potilaista näytetään usein ennen–jälkeen –kuvia. Toisaalta ohjelmissa näytetään myös päähenkilöinä toimivien plastiikkakirurgien arkea kotona ja myös heidän perheenjäsenet tulevat katsojille tutuksi. Pääpaino on siis sekä tapahtumissa että henkilöissä ja ihmissuhteissa.

3.1.3 Elämäntapaohjelmat

Elämäntapaohjelmat (eng. lifestyle programmes) käsittelevät todellisia ihmisiä todellisissa paikoissa todellisten traumojen ja ongelmien kanssa. Aikaisemmin erilaiset elämäntapaohjelmat olivat enemmän opetusohjelmatyyllisiä eikä ongelmia ratkottu todellisten ihmisten kanssa vaan ainoastaan ammattilaiset opastivat niissä mitä pitää tehdä. Silloin elämäntapaohjelmat kuuluivat lähinnä kanavien iltapäiväohjelmistoon. Tosi-tv –ilmiön kasvun ja tavallisten ihmisten televisioon tuomisen myötä, elämäntapaohjelmat ovat muodostuneet yhdeksi merkittäväksi tosi-tv:n alaryhmäksi ja ne ovat saaneet kanava-aikaa myös prime-timeen eli parhaseen katselu aikaan. (Palmer 2004, 173–175.)

Elämäntapaohjelmissa pyritään usein muokkaamaan ohjelmiin osallistuvien henkilöiden elintapoja ja -tottumuksia tai tuomaan uutta sisältöä heidän arkeensa. Ohjelmat lähtevät useimmiten liikkeelle jostakin ongelmatilanteesta, johon ohjelman edetessä pyritään löytämään ratkaisu. Ongelmat voivat liittyä esimerkiksi ulkonäköasioihin tai jokapäiväisiin elämäntapoihin kuten ruokailutottumuksiin. Joissakin ohjelmissa saatetaan käsitellä useampaa epäkohtaa keskushenkilön tai keskushenkilöiden elämässä.

Muodonmuutosohjelmat ovat tyypillisiä elämäntapaohjelmia, ja ne muistuttavat löyhästi naistenlehtien muuttumisleikkejä. Muodonmuutosohjelmat tarjoavat useimmiten asioita, joihin niillä osallistuvilla ihmisillä ei normaalisti olisi varaa itse hankkia tai mahdollisuutta edes toteuttaa (Huff 2006, 69). Usein ohjelmissa toteutettujen muutosten kustannukset saattavat olla kymmeniä, jopa satoja tuhansia euroja. Verrattuna naistenlehtien muuttumisleikkeihin, muodonmuutos

”Chance of a lifetime” - esimerkkejä muodonmuutosohjelmista	
<p>Sillä silmällä (Queer Eye for the Straight Guy)</p> <p>Ohjelmassa viisi homomiestä auttaa heteromiestä uusiutumaan opastamalla hänelle pukeutumista, ulkonäön hoitamista, ruuan laittoa ja kulttuuria sekä sisustamalla hänen kotinsa uuteen uskoon. Jokaisella homomiehellä on oma osaamisalueensa. Jaksot tapahtuvat näennäisesti nopeassa tempossa jolloin syntyy vaikutelma, että tapahtumat sijoittuvat yhteen päivään. Jakson lopussa homomiehet istuvat sohvalla ja katsovat televisiosta, miten uudistunut heteromies esittelee itseään ja kotiaan vaimollensa tai tyttöystävällensä sekä mahdollisesti isommalle joukolle läheisiä ihmisiä.</p> <p>Alun perin ohjelma on lähtöisin Yhdysvalloista, missä se edelleen on suosittu. Tosin on sanottu, että ohjelman 100. jakso kesällä 2007 jää sarjan viimeiseksi. Ohjelmasta on tehty myös suomalainen versio, jota kuvattiin kaksi tuotantokautta, yhteensä 18 jaksoa. Nelonen näytti suomalaisen version molemmat tuotantokaudet vuosina 2005 ja 2006. Nelonen on näyttänyt yhdysvaltalaisista versiota syksystä 2004.</p> <p>(http://www.nelonen.fi/sillasilmalla) (http://en.wikipedia.org/wiki/Queer_Eye)</p>	<p>Hurjan muodonmuutos (Extreme makeover)</p> <p>Huomattavasti suurempaa panostusta ja enemmän aikaa vieviä muutoksia tehdään Hurja muodonmuutos -ohjelmassa. Toisin kuin totutuissa muodonmuutosohjelmissa tai naisten lehtien muodonmuutosjutuissa, Hurjassa muodonmuutoksessa ei tyydytä pelkästään meikin, hiusten ja vaatteiden uusimiseen vaan nimensä mukaisesti muutokset voivat olla hyvinkin hurjia esimerkiksi useiden plastiikkakirurgisten leikkauksien ja rankkojen kuntokuurien jälkeen. Joissakin tapauksissa ihmisiä ei muutoksen jälkeen enää tunnistanut edes samoiksi.</p> <p>Ohjelmaa esitettiin Yhdysvalloissa vuosina 2002–2006, jolloin se päätettiin lakkauttaa laskeneiden katsojalukujen takia. Nelonen aloitti ohjelman esittämisen Suomessa vuonna 2004.</p> <p>(http://abc.go.com/primetime/extrememakeover/show.html) (http://en.wikipedia.org/wiki/Extreme_Makeover)</p>

on joissakin ohjelmissa viety astetta pidemmälle. Enää uusi kampauss ja meikki sekä uudet vaatteet eivät riitä vaan tarpeeksi shokeeraavan lopputuloksen saavuttamiseksi avuksi otetaan jopa plastiikkakirurgit. Muutos ei tapahdu parissa tunnissa vaan haavojen parantelu voi kirjaimellisesti kestää viikkoja.

”Get a life – get alive” – esimerkkejä elintapojen opetusohjelmista	
<p>Olet mitä syöt (You Are What You Eat)</p> <p>Jokaisessa jaksossa tartutaan yhden ihmisen tai perheen ylipaino- ja ruokailutottumusongelmaan ja seurataan, miten heidän elämänsä muuttuu kahdeksassa viikossa terveellisempään suuntaan ravitsemusterapeutin johdolla. Ohjelmassa ei siis pyritä pelkästään pikaiseen laihduttamiseen vaan kokonaisvaltaiseen muutokseen elämäntavoissa.</p> <p>Olet mitä syöt perustuu brittiläiseen formaattiin. Isossa-Britanniassa ohjelmaa on esitetty vuodesta 2004. Suomen ja Ison-Britannian lisäksi ohjelmaa on tehty ainakin Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Tshekissä. Suomalainen versio alkoi pyöriä MTV3:lla vuonna 2005.</p> <p>Suomalaisessa versiossa ravitsemusterapeutina toimii Hanna Partanen.</p> <p>(http://www.mtv3.fi/oletmitasyot/) (http://en.wikipedia.org/wiki/You_Are_What_You_Eat_%28UK_TV_show%29)</p>	<p>Sillä siisti (How Clean Is Your House?)</p> <p>Ohjelman jokaisessa jaksossa vierailaan yhden sellaisen henkilön tai perheen luona, jolle siisti koti ei ole tuttu käsite ja hygieniatottumukset saattavat olla muutenkin hukassa. Siivouseksperttien kanssa jakson päähenkilö(i)lle tehdään yksinkertainen ja helposti toteutettava siivoussuunnitelma. Tämän lomassa myös katsojille kerrotaan käteviä ja helppoja siivous niksejä. Jakson lopussa hypätään muutama viikko eteenpäin ja kohdepaikkaan tehdään tarkistuskäynti joka paljastaa, onko kohde pysynyt siistinä vai onko sotku kenties palannut</p> <p>Myös Sillä siisti on alun perin brittiläinen formaatti. Isossa-Britanniassa ohjelmaa alettiin esittää vuonna 2003. MTV3 on esittänyt sekä ohjelman brittiläistä versiota keväästä 2005 että suomalaista versiota syyskuusta 2005 lähtien.</p> <p>(http://en.wikipedia.org/wiki/How_Clean_is_Your_House%3F) (http://www.mtv3.fi/koti/sillasiisti/ohjelm.a.shtml)</p>

Aina muutoksen kohteen ei tarvitse olla ihminen vaan se voi olla esimerkiksi talo niin kuin Nelosen ohjelmiston yhdysvaltalaisessa Hurjassa Remontissa (Extreme makeover: Home edition) tai vaikkapa auto kuten MusicTv:n Viritetyissä vehkeissä (Pimp my Ride), jota myös Nelonen on Suomessa näyttänyt. Paljastamistilanteet ovat tyypillisiä loppuhuipennuksia muodonmuutosohjelmille, olkoon sitten kyse ihmisestä, rakennuksesta tai autosta. Katsoja tietää, että ohjelmissa näytettäviä, paljon aikaa ja rahaa vieviä

muutoksia tapahtuu vain harvoille. Siksi muutoksen kohdehenkilöihin voi olla vaikea samaistua. Tästä huolimatta, katsoja pystyy kuitenkin myötäeläytymään heidän tunteisiin kokien ne aidoiksi, vaikkei itse pyritä tekemään ihmeitä lyhyessä ajassa. Tarkoituksena on, että kohdehenkilöille opetetaan uusia elintapoja niin, että hän pystyy toteuttamaan niitä myös sen jälkeen kun kamerat sammuvat ja apujoukot lähtevät pois kuvauspaikalta.

Tällaisissa ohjelmissa esitetyt ongelmat saattavat olla monelle normaalia arkea, samoin kun niihin tarjotut ratkaisut. Siksi katsojien on helppo samaistua ohjelman henkilöihin ilman haaveilua tuhansia maksavista plastiikkakirurgista tai stailisteista. Monia ohjelmissa esiintyviä ongelmia voisi kutsua myös elintaso-ongelmiksi, sillä ne ovat seurauksia länsimaisista kulutus- ja elintapatottumuksista. Vaikka ohjelma etenee yhden henkilön ongelman ja kehityksen varassa, jaetaan katsojille samalla vinkkejä, joiden avulla hekin voivat yhtä lailla parantaa elämänlaatuansa ohjelman kohdehenkilön tavoin. Ohjelmissa onkin usein koulu-tv:mäinen opetuksellinen ote.

Sellaiset ohjelmat, joissa päähenkilöt kokeilevat itselleen vierasta elinympäristöä tai yrittävät olla jotakin muuta kuin mitä oikeasti ovat, kuuluvat myös elämäntapaohjelmien ryhmään. Näissä ohjelmissa kohdehenkilöille ei välttämättä pyritä suoraan opettamaan uusia elintapoja vaan tarkoituksena on enemmänkin avartaa osallistujien maailmankuvaa ja auttaa heitä ymmärtämään, että heidän tapansa ei ole ainoa oikea tapa elää. Ympäristönvaihto-ohjelmissa kohdehenkilöt saattavat esimerkiksi vaihtaa tietyksi ajaksi koko elämän jonkun kanssa kuten Vaimot vaihtoon –ohjelmassa, jossa kaksi perheen äitiä vaihtaa kahdeksi viikoksi roolejaan. Naiset muuttavat asumaan toistensa perheiden luokse, hoitavat toistensa kotityöt ja lapset ja myös päivätyön, jos sellainen on. Usein elämiään vaihtavat naiset on valittu hyvin erilaisista olosuhteista, jotta ohjelmaan saataisiin mahdollisia ristiriitatilanteita. Aina vaihdon ei tarvitse olla kuitenkaan näin kokonaisvaltainen. Esimerkiksi roolihuijaus –ohjelmassa kohdehenkilön tarvitsee vain opetella joku uusi ammatti eikä hänen tarvitse kokonaan sopeutua täysin uuteen elämään.

”Once in a lifetime” – esimerkkejä ympäristönvaihto-ohjelmista	
<p>Roolihuijaus (Faking it)</p> <p>Ohjelman joka jaksossa yksi päähenkilö viedään itselleen aivan outoon ympäristöön ja ammattiin ja hänellä on ammattilaisten opastuksella neljä viikkoa aikaa oppia tuo uusi ammatti. Tämän jälkeen testataan, miten hyvin hän on tuon uuden ammatin oppinut ja erottaako tuomaristo hänet ammattilaisista.</p> <p>Alun perin ohjelmaformaatti on brittiläinen. Isossa-Britanniassa ohjelmaa on tuotettu vuodesta 2001. Ohjelman amerikkalainen versio saavutti Yhdysvalloissa suuren. Nelonen on esittänyt sekä brittiläistä että yhdysvaltalaisista versioita, molempia ensikerran vuonna 2004.</p> <p>Vuonna 2003 brittiläisen ohjelman versio voitti Montreux’n kultaisen ruusun palkinnon jaksolla, jossa punklaulaja Chris Sweeney opetteli orkesterin kapellimestariksi.</p> <p>(http://fi.wikipedia.org/wiki/Roolihuijaus) (http://www.channel4.com/entertainment/tv/microsites/F/fakingit/)</p>	<p>Vaimot vaihtoon (Wife Swap)</p> <p>Myös vaimot vaihtoon on alun perin brittiläinen formaatti. Ensimmäisen kerran ohjelmaa esitettiin Isossa-Britanniassa vuonna 2003. Ohjelmassa kaksi elintavoiltaan ja sosiaaliluokaltaan erilaisista perheistä tulevaa naista vaihtavat rooleja joiksikin päiviksi (vaihdon pituus vaihtelee maittain viikon ja kahden välillä). Vaihdon alussa perheet elävät vanhan vaimon säännöillä ja vaihdon loppupuolella uusi vaimo saa taas määrätä säännöt. Vaimot eivät tapaa toisiaan ennen vaihtoa vaan vasta jokaisen jakson lopussa, jolloin sekä vaimot että heidän miehensä kokoontuvat saman pöydän ääreen keskustelemaan, joskus myös kinastelemaan, vaihtokokemuksista ja toistensa elintavoista.</p> <p>Sarjasta on tehty myös suomalainen versio, joka nähtiin Nelosella syksyllä 2006. Lisäksi Nelonen aloitti brittiläisen version esittämisen vuonna 2003 ja yhdysvaltalaisen vuonna 2004.</p> <p>(http://www.nelonen.fi/vaimotvaihtoon/) (http://en.wikipedia.org/wiki/Wife_Swap)</p>

3.2 Kilpailuohjelmat

Kuten muissakin televisiovisailuissa, esimerkiksi erilaisessa tietokilpailussa, myös tosi-tv:n kilpailuohjelmissa on selvä kilpailuasetelma. Tosi-tv –kilpailut käydään usein pudotus- eli eliminointikilpailuina, joissa ohjelman henkilöt vähenevät sitä mukaan kun kilpailu etenee kohti viimeistä jaksoa. Lopulta vain yksi heistä selviää voittajana.

Ohjelmissa ei seurata pelkästään varsinaisen kilpailun kulkua, vaan henkilöhahmot ja heidän väliset ihmissuhteensa ovat yksi tällaisten ohjelmien tärkeimmistä elementeistä. Sarjan henkilöistä tulee katsojille läheisiä ja kilpailijoiden koettelemuksiin saatetaan eläytyä hyvinkin vahvasti.

Kilpailuohjelmat voidaan jakaa kolmeen eri alaryhmään sen mukaan minkälaisesta kilpailusta on kyse: 1. Selviytymiskilpailuihin, 2. Kykykilpailuihin ja 3. Parinetsintäkilpailuihin.

3.2.1 Selviytymiskilpailut

Selviytymiskilpailuja on paljon erilaisia. Tähän ryhmään kuuluvat sekä seikkailusarjat, joissa selviytyminen tapahtuu askeettisissa olosuhteissa että niin sanotut tirkistelyohjelmat, joissa ihmisiä ja heidän käyttäytymistä tarkkaillaan useiden kameroiden avulla läpivuorokauden. Selviytymiskilpailu saattaakin olla välillä jopa harhaanjohtava nimitys, sillä aina kyse ei ole varsinaisesta selviytymisestä vaan ainoastaan jonkinlaisesta pelistä. Englanninkielessä vakiintunut nimitys onkin game-doc eli dokumentaariset pelit tai kilpailut. Yhteistä tämän tyyppin ohjelmille on, että ne vaativat aina jonkinlaista kykyä selviytyä, olkoon kyse sitten ihmisten kanssa selviytymisestä, luonnossa selviytymisestä, maailmalla selviytymisestä tai kaikista näistä samaan aikaan. Selviytymiskilpailuissa saatetaan näyttää myös ihmisten normaaleita arkirutiineita kun herääminen, syöminen, peseytyminen, toisen kanssa jutteleminen ja nukkuminen (Couldry 2004, 59).

Selviytymiskilpailuille on tyypillistä, että osallistujat eristetään muusta maailmasta. Ainoat ihmiset joiden kanssa ohjelmissa ollaan tekemisissä, ovat kanssakilpailijat, joiden kanssa osallistujan pitäisi ystävystyä ja tulla toimeen, vaikka samaan aikaan he ovat hänen pahimmat kilpakumppaninsa. Erilaisten selviytymiskilpailuiden palkintona on usein merkittävä rahasumma. Yhdysvalloissa palkintosumma on parhaimmillaan miljoona dollaria, Suomessa summat ovat olleet muutamia kymmeniä tuhansia euroja. Esimerkiksi Suuren

Big Brother – Maailman suosituin televisiokilpailu?

Sarjassa tietty määrä kilpailijoita (vaihtelee maittain, Suomessa syksyllä 2005 toteutetussa Big Brotherissa heitä oli 12, syksyllä 2006 heitä oli aluksi 12 ja kesken kauden tuotiin kuusi uutta kilpailijaa) suljetaan ulkomaailmalta eristettyyn taloon, jossa heitä kuvataan 24 tuntia vuorokaudessa usealla eri kameralla. Taloon valitut henkilöt ovat pitkän valintaprosessin tulos, ja suurin jännitys syntyykin erilaisten persoonien välille syntyvistä jännitteistä. Sen lisäksi kilpailijoilla on erilaisia viikkotehtäviä, joissa onnistuminen vaikuttaa viikkobudjettiin. Tietyn väliajoin kilpailijat nimeävät kansakilpailijoitansa häätöäänestykseen, johon joutuu kaksi (tasatilanteessa useampi) eniten ääniä saanutta kilpailijaa. Tässä vaiheessa valta siirtyy katsojille, jotka saavat puhelimitse äänestää, kenet häätöuhan alla olevista kilpailijoista haluavat ulos Big Brother -talosta. Pärjätäkseen talossa täytyy olla miellyttävä kansakilpailijoilleen ja samalla pitää pystyä tarjoamaan tv-katsojille jotakin sellaista, että katsojat haluavat säilyttää kilpailijan ohjelmassa. Viimeiseksi taloon jäänyt kilpailija voittaa koko kilpailun sekä rahapalkinnon jonka summa vaihtelee huomattavasti maasta riippuen.

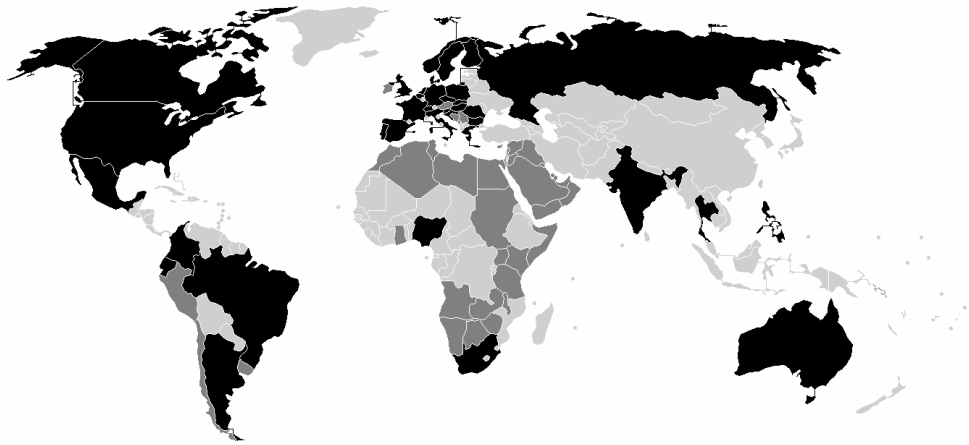
Viikkotehtävät ja mahdolliset erikoiskäänneet, kuten lisäihmisten tuonti tai jo pudotetun kilpailijan paluu, vaihtelevat välillä paljonkin eri maissa, jotta tietynlainen yllätyksellisyys säilyisi ohjelmassa. Monissa maissa on tehty myös Big Brotherin erikoisversioita kuten esimerkiksi Celebrity Big Brother, Teen Big Brother ja All Stars Big Brother. Suomessa on tällä hetkellä tuotettu ohjelmaa kaksi tuotantokautta ja kolmas on luvassa syksyllä 2007. Suomessa ohjelmaa näyttää SubTV.

([http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Brother_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Brother_(TV_series)))

(http://fi.wikipedia.org/wiki/Big_Brother)

seikkailun voittajat ovat saaneet palkinnoksi ykkössijastaan 30 000 euroa.

Tosi-tv –kilpailuohjelmat eroavat niin sanotuista perinteisistä kilpailuohjelmista kuvauspaikkojen suhteen. Aikaisemmin totuimme näkemään studiossa kuvattuja kilpailuja kuten Tupla ja kuitti, Megavisa, Napakymppi ja Syksyn sävel. Selviytymiskilpailuissa on kyse usein kirjaimellisesti selviytymisestä, kun kilpailijat viedään alkeellisiin oloihin ilman mitään nykyajan mukavuuksia. Enää pelkkä henkinen kestävyys ei riitä vaan kilpailijoilta vaaditaan paljon myös fyysistä kestävyyttä, kun he joutuvat elämään rankoissa

Kuva 1: Maat, joissa Big Brotheria on tehty. Mustalla sellaiset maat, joilla on oma Big Brother ja tummanharmaalla sellaiset maat, jotka ovat tehneet yhteistuotantoa useamman maan kanssa tai saaneet osallistua naapurimaan ohjelmaan esimerkiksi äänestämällä.

luonnonolosuhteissa, askeettisissa oloissa ja hyvin vähäisellä ruokavaliolla. Karuimmillaan ihmiset nukkuvat taivasalla, peseytyvät järvessä tai meressä ja syövät sitä, mitä kalastamalla ja luonnosta keräämällä saavat.

Alankomaista lähtöisin oleva Big Brother on tällä hetkellä maailman laajimmalle levinnein tosi-tv –formaatti. Alankomaissa ensimmäinen ohjelma esitettiin vuonna 1999, jonka jälkeen ohjelmaformaatti on levinnyt nopeasti eri puolille maapalloa. Syksyyn 2007 mennessä se on toteutettu lähes 70 maassa. Euroopan, Australian ja Pohjois-Amerikan lisäksi ohjelmaa tehdään tai on tehty myös esimerkiksi useissa Etelä-Amerikan ja Afrikan maissa. (Katso kuva 1.) Big Brotherin suuri suosio perustunee osittain siihen, että katsojien vaikutus ohjelman kulkuun on suurempi kuin monissa muissa tosi-tv –ohjelmissa. Sen lisäksi, että katsojat saavat valita häädettävät henkilöt ja loppujen lopuksi myös voittajan, katsojat saattavat saada myös valita esimerkiksi viikkokilpailun. Innokkaimmat katsojat seuraavat Big Brother –talon tapahtumia reaaliajassa ympärivuorokauden joko internetin tai maksullisen tv-kanavan välityksellä. Vaikka suurin osa selviytymiskilpailuista kestää useamman jakson verran ja kilpailu huipentuu finaaliin, on olemassa myös yhden jakson pituisia selviytymiskilpailuita kuten esimerkiksi Pelkokerroin⁵, jossa kilpailijat joutuvat kohtaamaan pelkojansa esimerkiksi kiipeämällä korkealle tai syömällä jotakin

---

⁵ Pelkokerroin (Fear Factor), esitetty Yhdysvalloissa 2001 -2006, Suomessa ohjelmaa on esittänyt Nelonen vuodesta 2002.

**”On top of the world” – esimerkkejä maailmalle
vievistä selviytymisohjelmista**

Selviytyjät / Suomen Robinson

Ohjelmassa tietty määrä ihmisiä (useimmiten 16) jaetaan kahteen toisiaan vastaan kilpailevaan ryhmään, jotka sijoitetaan luonnon armoille. Ryhmät kilpailevat aluksi toisiaan vastaan palkintokilpailussa ja koskemattomuuskilpailussa. Koskemattomuuskilpailun hävinnyt joukkue joutuu heimoneuvostoon, jossa he äänestävät yhden kilpailijan ryhmästään pois. Myöhemmin heimot yhdistyvät ja kilpailut muuttuvat yksilökilpailuiksi. Koskemattomuuskilpailun voittaja on turvassa seuraavassa äänestyksessä. Kun kilpailussa on kaksi pelaajaa jäljellä, äänestävät pelistä pudonneet kansakilpailijat heistä voittajan.

Selviytyjät on yksi Yhdysvaltojen suosituimmista tosi-tv –ohjelma, jossa sen ensimmäinen kausi esitettiin kesällä 2000. Syksyllä 2007 siellä nähdään jo viidestoista Selviytyjät. Suomessa Selviytyjiä on näytetty vuodesta 2001 ensimmäinen kausi SubTV:llä, sen jälkeen MTV3:lla, kevät-kesällä 2007 Suomessa nähty Selviytyjät oli järjestyksessään yhdestoista. Suomessa samantyylinen ohjelma on toteutettu vuosina 2003 ja nimellä Suomen Robinson, joka perustuu ruotsalaiseen formaattiin Expedition Robinson. Myös Selviytyjät perustuu alun perin Expedition Robinson –formaattiin.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Expedition_Robinson)
([en.wikipedia.org/wiki/Survivor_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Survivor_(TV_series)))

Amazing Race

Amazing Race on pareille tarkoitettu kilpailu. Joukkueen voi muodostaa esimerkiksi aviopari, ystävykset, työkaverit tai. Amazing Race eroaa edellä mainituista selviytymiskilpailuista juuri siinä, etteivät kilpailijat ole yksin vieraiden ihmisten joukossa vaan henkilö, jonka kanssa kisassa ollaan mukana, on arkielämässäänkin läheinen ihminen.

Kilpailuun osallistuvat parit lähtevät matkalle yhtä aikaa ja yrittävät selviytyä mahdollisimman nopeasti etapin alussa määrättyyn päämäärään. Reitin aikana pareilla on erilaisia tehtäviä, jotka heidän pitää selvittää ennen jatkamista. Jakson lopussa parit saapuvat varikolle, jossa viimeinen pari putoaa pois. Seuraavalle etapille lähdetään maaliintulojärjestyksessä. Viimeiseltä etapilta ensimmäisenä maaliin ehtinyt pari voittaa koko kilpailun.

Ohjelmia on tällä hetkellä tehty 11 tuotantokautta, joista viimeinen, keväällä 2007 Yhdysvalloissa esitetty, oli vanhojen kilpailijoiden parhaimmistosta muodostettu All Stars –kausi. Amazing Race on voittanut parhaan tosi-tv –kilpailun Emmyn joka vuosi sen jälkeen kun se ensimmäisen kerran jaettiin vuonna 2003 (vuoteen 2007 mennessä). Suomessa ohjelmaa on esittänyt MTV3 helmikuusta 2003 lähtien. Seitsemäs Amazing Race nähdään Suomessa syksyllä 2007.

(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Amazing_Race_%28US_TV_series%29)

epämiellyttävää kuten esimerkiksi matoja tai lehmän silmämunia. Myös tämän kaltaiset ohjelmat toimivat eliminointiperiaatteella, mutta kilpailijoiden pudottaminen vain tapahtuu nopeampaan tahtiin, kaikki saman jakson aikana.

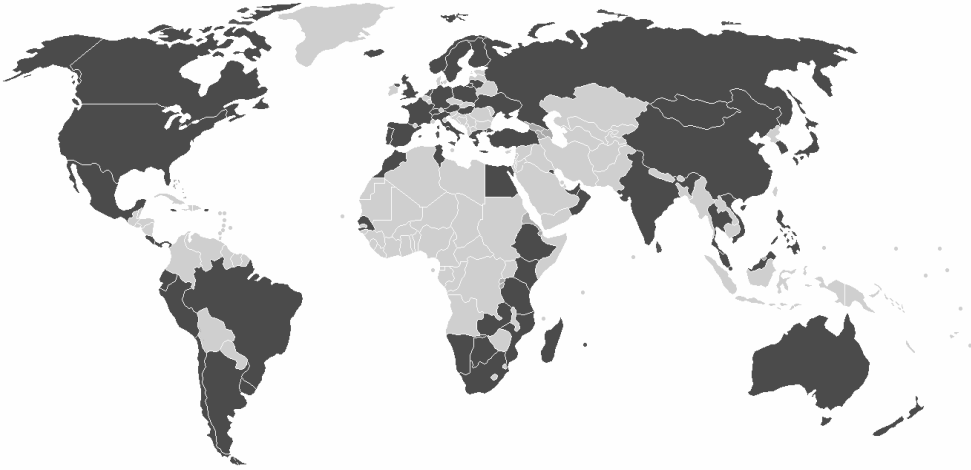
Selviytymiskilpailuihin osallistuvilta kilpailijoilta vaaditaan usein myös taitoa miellyttää muita, sillä vaikka kanssakilpailijat eivät päättäisikään varsinaista voittajaa, niin he ovat usein mukana kilpailun kulussa äänestämällä kilpailusta hädettäviä henkilöitä tai asettamalla kanssakilpailijoita ehdolle

yleisöäänestystä varten, jolloin katsojat pääsevät sanomaan viimeisen sanan äänestämällä. Se tapa, millä voittaja valitaan, vaihtelee ohjelmittain.

Esimerkiksi Selviytyjissä lopullisen voittajan valitsee kanssakilpailijoista muodostunut jury, Big Brotherissa voittajan valitsevat katsojat. Amazing Race ja Pelko kerroin eroavat siinä mielessä kaikista muista selviytymiskilpailusta, että niissä voittajaa eivät valitse kanssakilpailijat tai katsojat vaan kuten urheilukilpailuissa parhaiten suoriutunut kilpailija tai joukkue voittaa.

Selviytyjät ja Amazing Race ovat hyviä esimerkkejä, jokseenkin hyvin erilaisia, siitä, miten tosi-tv –ohjelmat ovat viety pois studiosta jo olemassa oleviin paikkoihin. Molempia ohjelmia on kuvattu hyvinkin eksoottisissa paikoissa eri puolella maailmaa. Erona on se, että Selviytyjät pysyy samassa paikassa koko kauden. Selviytyjien ensimmäinen kausi kuvattiin keväällä 2000 Malesiassa Borneolla. Sen jälkeen sarjaa on kuvattu muun muassa Australian takamailla, Keniassa, Thaimaassa, Amazonin sademetsässä ja Guatemalassa mayaintiaanien raunioilla. Amazing Race tarjoaa puolestaan katsojille huomattavasti vaihtelevammat puitteet, sillä jo yhden jakson aikana Amazing Racen kilpailijat saatetaan nähdä useassa eri maassa. Sen jälkeen kun ohjelmaa alettiin esittää Yhdysvalloissa syyskuussa 2001, ohjelmassa on vierailtu Etelämannerta lukuun ottamatta kaikissa maanosissa, yhteensä yli 60 valtiossa (katso kuva 2).

Kesällä 2006 kuvatussa Amazing Racessa kilpailijat vierailivat Suomessa ja saivat tehtäväkseen muun muassa suohiihtoa ja –juoksua Ylöjärvellä ja Olympiastadionin tornista alas laskeutumista Helsingissä.

Kuva 2: Tummennettuna sellaiset maat, joissa Amazing Racen kilpailijat ovat vierailleet kevääseen 2007 mennessä (tuotantokaudet 1-11).

3.2.2 Kykykilpailut

Toinen kilpailuohjelmien ryhmä on kykykilpailut, jotka voitaisiin helposti jakaa vielä useaan alaryhmään riippuen siitä, minkä alan kilpailu on kyseessä tai minkälaista kykyä ohjelmassa etsitään. Kykykilpailuissa voidaan etsiä uutta idolia niin musiikin kun näyttelemisen puolelle tai seuraavaa huippumallia, hyvää tanssijaa tai vaikka lahjakasta bisnesmiestä tai sinnikkäintä laihduttajaa.

Aikaisemmin erilaiset kykyjenetsimisohjelmat rajoittuivat pitkälti musiikin sekä muiden taitolajien puolelle. Kaikki eivät pidäkään puhtaasti näitä uusia kykyjä etsiviä kilpailuja kuten Idols ja Osaatko tanssia tosi-tv –ohjelmina vaan enemmänkin perinteisinä kilpailuina. Verrattuna kuitenkin perinteisiin kykyjenetsimisohjelmiin, nykyaikaiset tosi-tv:n kykyohjelmat antavat katsojille enemmän mahdollisuuksia myötäelää kilpailijoiden kanssa. Ohjelmat eivät rajoitu tarkastelemaan kilpailijoita lavalla niin kuin perinteisissä taitokilpailussa tehdään, vaan heidän edesottamuksiaan seurataan myös kilpailuareenoiden ulkopuolella. Ohjelmissa nähdään usein pätkiä harjoituksista ja arkielämästä. Kilpailijoiden perheenjäsenet ja ystävät kertovat minkälaisia ihmisiä kilpailijat ovat. Myös kilpailijat saattavat kertoa itsestään asioita, jotka eivät millään tavalla liity itse kilpailuun. Usein kilpailut alkavat koe-esiintymisillä, jolloin ohjelma lähtee liikkeelle aivan alkutekijöistä eikä vasta tilanteesta, jossa parhaat

”I can't live without music” – esimerkkejä laulukilpailuista

Idols

Yksi maailman suosituimmista kykykilpailuista on Idols. Ohjelma alkaa koelaulutilaisuuksista, joista vaan tuomariston valitsema parhaimmisto pääsee semifinaaliin. Vasta tämän jälkeen valta siirtyy katsojille finaaliveikossa. Tällä pidetään huoli siitä, että levy-yhtiöllä on tuomariston muodossa mahdollisuus karsia pois sellaiset artistit, joille he eivät missään nimessä haluaisi antaa levytys-sopimusta. Katsojille jää kuitenkin sellainen mielikuva, että he ovat tehneet päätöksen.

Alun perin Idols on brittiläinen formaatti, ja kaksi kertaa tehty ohjelma tunnetaan Isossa-Britanniassa nimellä ”Pop Idol”. Yhdysvalloissa ohjelma kulkee nimellä ”American Idol”, jossa on valittu jo kuusi idolia. Suomessa on tällä hetkellä tehty kolme tuotantokautta, jotka on esitetty MTV3-kanavalla. Idols kilpailu on Suomessa voittajien Hanna Pakarisen (2003–04), Ilkka Jääskeläisen (2005) ja Ari Koivusen (2007) lisäksi tuonut myös muita tähtiä kotimaiseen musiikkimaailmaan kuten esimerkiksi Antti Tuiskun ja Katri Ylanderin. SubTV on näyttänyt kolme toistaiseksi tuoreinta (2005, 2006 ja 2007) kautta American Idols –ohjelmasta muutaman päivän viiveellä Yhdysvaltojen lähetysajoista.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Idol_series)
(<http://fi.wikipedia.org/wiki/Idols>)

Popstars

Toisin kun Idolsissa, Popstarsissa ei etsitä yhtä yksittäistä tähteä vaan tarkoituksena on muodostaa kokonainen yhtye.

Joissakin tapauksissa yhtyeen lopullisen kokoonpanon valitsee koelauluista lähtien tuttu tuomaristo, joissakin versioissa osavallasta on annettu katsojille.

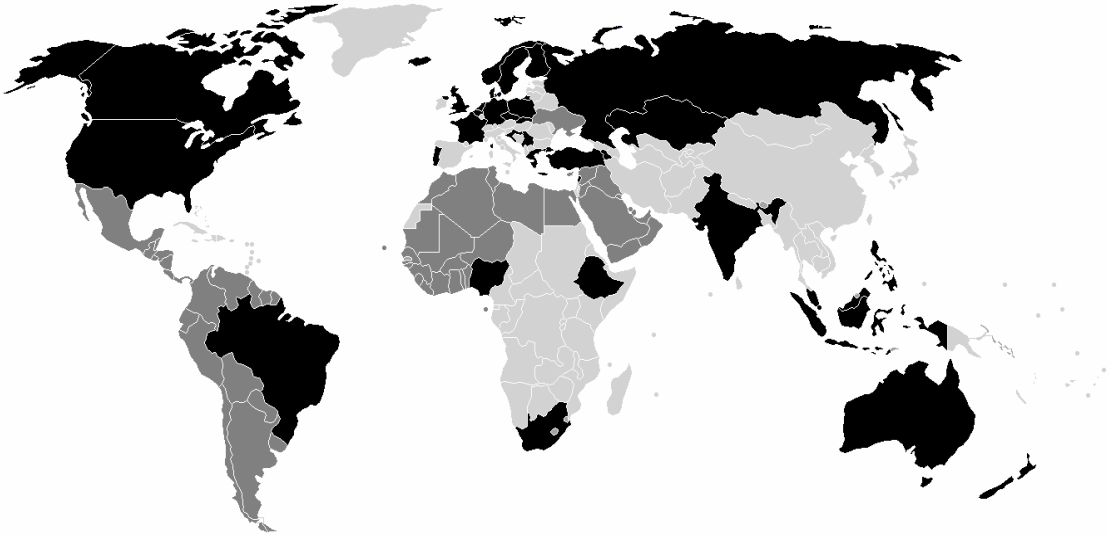
Esimerkiksi Suomen ensimmäisen Popstars yhtyeen Gimmelin valitsi kokonaan tuomaristo.

Kakkoskaudella ohjelmassa muodostettiin sekä poika- että tyttöbändit, joiden kokoonpanoon myös katsojat saivat vaikuttaa. Kauden viimeisessä jaksossa katsojat saivat äänestää annetaanko levytys-sopimus poikien Indx:lle vai tyttöjen Janelle. Pojat voittivat, mutta molemmat yhtyeet saivat sopimuksen. Suomen kaksi Popstars kautta esitettiin MTV3-kanavalla vuosina 2002 ja 2004. Sitten kaikki kolme suomalaista popstars-bändiä ovat hajooneet.

Popstars on alun perin uusiseelantilainen ohjelmaformaatti, jossa ensimmäinen ohjelma tuotettiin jo vuonna 1999. Sarja levisi nopeasti moniin maihin, mutta ohjelman viehäytys katosi yhtä nopeasti kuin oli syntynytkin. Ainoa maa missä Popstars lienee edelleen menestys on Saksa, jossa Popstars-yhtyeitä on koottu kasaan jo kuudella tuotantokaudella.

(<http://en.wikipedia.org/wiki/Popstars>)
(<http://fi.wikipedia.org/wiki/Popstars>)

Kuva 3: Idols maat. Mustalla sellaiset maat, joilla on oma Idols-kilpailu, Tummanharmaalla sellaiset maat, jotka ovat tehneet yhteistuotantoa useamman maan kanssa.

ovat valittu jo studio-osuuksiin. Koelaulutilaisuuksia järjestetään useissa kaupungeissa, jotta mahdollisimman usealle laulajan ammatista haaveilevalle pystytään takaamaan mahdollisuus osallistua niihin. Lisäksi katsojille luodaan näin kuvaa, että kenellä tahansa on mahdollisuus mennä koelauluihin. Todellisuudessa tilanne on hieman toisin, sillä normaalisti esimerkiksi kokelaiden ikä on etukäteen hyvin tarkkaan määritelty. Ohjelmissa näytetään myös sellaisten kilpailijoiden, jotka eivät päässeet jatkoon esityksiä. Tämä antaa katsojille enemmän samaistumisen kohteita, usein myös mahdollisuuden myötähäpeän tuntemiseen.

Idols on tällä hetkellä maailman tunnetuin kykykilpailu, samalla sen varmasti myös maailman tunnetuin laulukilpailu. Huolimatta siitä, missä päin maailmaa se on tehty, sen tunnistaa heti samaksi kilpailuksi, sillä valmistusmaasta riippumatta ohjelmien lavasteet muistuttavat hyvin paljon toisiaan, samoin ohjelman logo. Tällä hetkellä ohjelma on levinnyt jo jokaiseen maanosaan ja yli 30 maassa on tehty jo oma Idols-ohjelma (katso kuva 3). Joissakin maissa, joissa ohjelmaa ei ehkä olisi resurssisyistä mahdollista toteuttaa yksin tai joissa innokkaita koelaulajia ei olisi tarpeeksi, on tehty yhteistyötä useamman maan kanssa. Esimerkiksi jo neljä kertaa tehty Super Star⁶ on Idols-formaatin

---

⁶ Super Star (رائس ريبوس) esitetty vuodesta 2003. Tuotannossa on ollut mukana Algeria, Arabiemiirikunnat, Bahrain, Egypti, Irak, Jordan, Kuwait, Libanon, Libya, Marokko, Oman, Qatar, Saudi-Arabia, Sudan, Syyria, Tunisia sekä Palestiinalaisalueet.

arabiankieliseen maailmaan sijoittuva versio, jonka tuotannossa on mukana yli kymmenen maata. Myös Länsi-Afrikka⁷ sai oman idolin keväällä 2007, kun lähes kaksikymmentä läntisen Afrikan maata järjesti yhteisen kilpailun. Latinalaisessa-Amerikassa on myös järjestetty yhteinen Latin American Idol –kilpailu johon osallistuivat kaikki Etelä- ja Väli-Amerikan maat lukuun ottamatta Brasiliaa, jolla on oma Ídolos Brazil ohjelma.

Jotkut maat ovat tehneet naapurimaiden asukkaille osallistumisen helpoksi viemällä koelaulut kirjaimellisesti yli rajojen. Esimerkiksi Valko-Venäjän ja Ukrainan kansalaisille tarjottiin mahdollisuus osallistua Venäjän Narodny Artist (Народный Артист) –kilpailuun järjestämällä koelaulutilaisuudet Venäjän suurimpien kaupunkien lisäksi myös Minskissä ja Kiovassa. Makedonialaiset saivat osallistua silloisen Serbia-Montenegron Idol-ohjelman toisen kauteen, kun Skopje lisättiin koelaulukaupunkeihin. Kreikan Super Idolin yksi koelaulutilaisuus järjestettiin puolestaan Kyproksella. Saksan Deutschland sucht den Superstar –ohjelmassa puolestaan itävaltalaisille ja sveitsiläisille katsojilla on annettu mahdollisuus äänestää ohjelmassa, vaikka kaikki koelaulutilaisuudet on järjestetty Saksassa. Idols-maiden määrä nousee reilusti yli 60, jos mukaan lasketaan yhteistuotantoa tekevien maiden ja naapurimaiden tuotannossa mukana olevat maat.

Joulukuussa 2003 järjestettiin toistaiseksi kertaluontoiseksi jäänyt World Idol, johon osallistui yhdentoista eri maan⁸ Idols-voittajat. Suomi ei kilpailuun osallistunut, sillä Suomen ensimmäinen Idols-voittaja Hanna Pakarinen valittiin vasta kuukautta myöhemmin. Kisan voitto meni Norjaan, maan ensimmäiselle idolille Kurt Nilsenille.

Laulamisen lisäksi televisiossa on kisattu viime aikoina paljon myös tanssista. Kykyohjelmissa ei aina välttämättä etsitä uusia lupaavia mutta vielä tuntemattomia

---

⁷ Mukana olleet maat: Benin, Burkina Faso, Kap Verde, Norsunluurannikko, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Liberia, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Saint Helena, Senegal, Sierra Leone ja Togo.

⁸ Mukana olleet maat: Alankomaat, Australia, Belgia, Etelä-Afrikka, Iso-Britannia, Kanada, Norja, Puola, Saksa ja Yhdysvallat sekä Arabiamaiden yhteistuotanto.

”Let’s dance together” – esimerkkejä tanssikilpailuista

Osaatko tanssia (So You Think You Can Dance)

Ohjelman rakenne muistuttaa paljon Idolsia, sillä ohjelmassa edetään tanssin ammattilaisista muodostuvan tuomariston johdolla koe-esiintymisten ja semifinaalin kautta finaaliin, jossa valta siirtyy osittain katsojille. Finaalivaiheessa kilpailussa on mukana yhtä monta miestä ja naista ja joka viikko heille arvotaan satunnaiset parit, joiden kanssa heidän pitää harjoitella tietty tanssi tai tietyt tanssit. Joka viikko heikoin pari putoaa pois.

Ensimmäinen Osaatko tanssia kausi esitettiin Yhdysvalloissa vuonna 2005. Kolmas tuotantokausi alkoi toukokuussa 2007. Yhdysvaltojen lisäksi ohjelmaa on tehty muun muassa Isossa-Britanniassa, Irlannissa, Kanadassa, Japanissa ja Australiassa. Nelonen näytti Yhdysvaltojen ensimmäisen tuotantokauden Suomessa vuonna 2006.

(http://en.wikipedia.org/wiki/So_You_Think_You_Can_Dance_%28America%29)

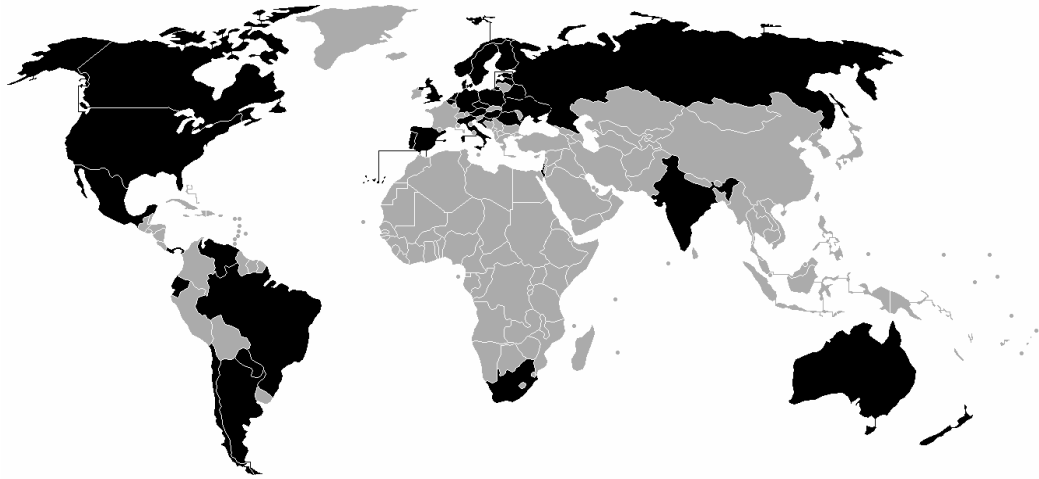
Tanssii tähtien kanssa (Dancing with the Stars / Strictly Come Dancing)

Tanssii tähtien kanssa on tällä hetkellä nopeasti maailmalle leviävä, brittiläinen Strictly Come Dancing -formaatti, jossa julkisuuden henkilöille annetaan pariaksi ammattitanssijat. Joka viikko pari opettelee tietyn vakio- tai latinalaistanssin (parien vähetessä kaksi tai kolme tanssia) ja joka viikko tuomariston ja katsojien yhteistuloksen perusteella heikoin pari putoaa kisasta pois.

Suomessa ohjelmaa on toistaiseksi tehty kaksi tuotantokautta. Ensimmäisen tuotantokauden voittajaksi selvisi keväällä 2006 laulaja Tomi Metsäketo, toisen kauden voittaja keväällä 2007 oli niin ikään laulaja, Kwan yhtyeestä tuttu Mariko.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_with_the_stars)
(<http://www.mtv3.fi/tanssiitahtienkanssa/>) .

lahjakkuuksia eri aloilta. Joidenkin ohjelmien idea onkin katsoa miten julkisuuden ihmiset oppivat itselleen jonkun uuden asian. Tällaisista ohjelmista menestynein ohjelmista menestynein on Tanssii tähtien kanssa, joka viimeisen kolmen vuoden aikana on levinnyt nopeasti ympäri maailmaa. Ohjelman idea on

Kuva 4: Maat, joissa Tanssii tähtien kanssa ohjelmaa on tehty kevääseen 2007 mennessä.

yksinkertainen: katsotaan miten eri alojen julkisuuden henkilöt oppivat tanssimaan ammattitanssijoiden johdolla.

Keväällä 2007 ohjelmaa oli tehty jo noin 30 eri maassa. Erityisen suosittu sarja on ollut monissa Euroopan sekä Pohjois- ja Etelä-Amerikan maissa (katso kuva 4). Isossa-Britanniassa, josta ohjelma on lähtöisin nimellä *Strictly Come Dancing*, on tehty kesään 2007 mennessä neljä tuotantokautta. Samoin Yhdysvalloissa, jossa ohjelma tunnetaan nimellä *Dancing with the stars*, on myös tehty neljä tuotantokautta, joista ensimmäinen nähtiin vuonna 2005.

Tanssii tähtien kanssa –ohjelman rinnalle on ilmestynyt saman lailla tehty ohjelma, jossa tanssi on korvattu taitoluistelulla. Isossa-Britanniassa ohjelma tunnetaan nimellä *Dancing on Ice* ja Yhdysvalloissa *Skating With the Stars*. Ainakaan vielä ohjelman toteuttamisesta Suomesta ei ole julkisesti ollut puhetta. Mikäli tämä formaatti leviää maailmalle edeltäjänsä tavoin, myös tämä ohjelma tullaan näkemään Suomessa muutaman vuoden kuluessa.

Aina kykykilpailussa ei välttämättä ole kyse pelkästä osaamisesta tai oppimisesta vaan pärjätäkseen kisassa, kilpailija tarvitsee myös ulkoisia ominaisuuksia, jotka auttavat häntä menestymään. Parhaiten tämä tulee esille erilaisissa kilpailuissa, joissa nimensä mukaisesti etsitään uusia malleja. Kilpailuja voisi jopa nimittää tosi-tv –aikakauden missikisoiksi. Huolimatta siitä, että perinteiset missikisat

”I see a star” – esimerkkejä mallikilpailuista	
<p>Huippumalli haussa (America's Next Top Model)</p> <p>Nimensä mukaisesti ohjelmassa etsitään seuraavaa amerikkalaista huippumallia. Ohjelmaan valitut tytöt ovat läpäisseet ennen ohjelmaa videohakemusten perusteella tehdyn esikarsinnan sekä tarkemman semifinaaliin. Kisaan osallistuvat tytöt asuvat kilpailun ajan yhdessä ja heidän lukumäärä on vaihdellut kymmenestä neljääntoista. Ohjelman keulakuvana toimii itsekin huippumallina työskennellyt Tyra Banks, joka on myös tuomariston jäsen.</p> <p>Ensimmäinen tuotantokausi näytettiin Yhdysvalloissa vuonna 2003 ja syksyllä 2007 nähdään järjestyksessään jo yhdeksäs tuotantokausi. Suomessa ohjelmaa on esittänyt Nelonen, joka on ehtinyt kevääseen 2007 mennessä näyttää viisi ensimmäistä tuotantokautta.</p> <p>(http://en.wikipedia.org/wiki/Top_model) (http://cwtv.com/shows/americas-next-top-model/about)</p>	<p>Mallikoulu 2005/2006</p> <p>Mallikoulu on suomalainen vastine Huippumalli haussa ohjelmalle. Ohjelma keskittyy luomaan todenmukaisemman kuvan mallin töistä ja kumoamaan yleisen uskomuksen, että se olisi ruusuilla tanssimista ja helppoa rahaa. Ohjelmassa näytetään tyttöjen aikaiset herätykset ja kuvataan miten pitkiä ja raskaita työpäivät voivat olla. Laila Snellmanin johtaman tuomariston välillä hyvinkin karut kommentit esimerkiksi kilpailijoiden painosta ovat nousseet iltapäivälehtien otsikoihin.</p> <p>Ohjelmaa esittävän kanavan MTV3:n sivuilla ohjelmaa kuvataan: ”<i>dokumentaarinen reality-ohjelmaksi, joka antaa tytöille täydet valmiudet menestyä vaativassa mallin ammatissa</i>”.</p> <p>Toistaiseksi Suomessa on nähty kaksi mallikoulua: vuosina 2005 ja 2006.</p> <p>(http://www.mtv3.fi/mallikoulu/).</p>

kuten Miss Suomi on menettänyt tämän vuosituhannen puolella katsojia⁹ ja mediassa on pohdittu koko kisojen lopettamista, keräävät tosi-tv:n malliohjelmat katsojia ruudun ääreen.

Yhdysvaltalainen Huippumalli haussa eli America’s next top model on suosituin mallikilpailu televisiossa ja formaatti on viety noin 30 maahan.

⁹ Esimerkkejä Miss Suomi –kisojen katsojaluvuista: vuonna 2000: 1 456 000 ja vuonna 2007: 878 000. (Lähde: www.finnpanel.fi)

Suomessa formaattia ei ole toteutettu vaan maamme seuraavaa huippumallia on haettu suomalaisen Mallikoulu –ohjelman avulla. Ohjelmat muistuttavat hyvin paljon toisiaan. Molemmissa ohjelmissa mallikokelaille teetetään joka jaksossa joku mallin työhön oleellisesti liittyvä tehtävä kuten valokuvaus, mainoskuvaus tai muotinäytös. Jokaisen jakson lopussa tuomaristo kokoontuu neuvottelemaan ja pudottaa heikoiten pärjäävän tytön pois.

Huippumalli haussa ja Mallikoulu ohjelmien suurin ero näyttääkin olevan siinä miten mallintyo kuvataan katsojille. Suomalainen Mallikoulu –ohjelma antaa paljon ankaramman ja karumman kuvan mallintyöstä kuin luksusta ja ihmissuhdedraamaa pursuava Huippumalli haussa. Kummassakaan ohjelmassa katsojille ei anneta missään vaiheessa roolia voittajan valinnassa vaan päätöksen tekee tuomariston.

Television avulla on huippumallien lisäksi etsitty muun muassa uimapukumallia Sports Illustrated –urheilulehden jokavuotiseen uimapukunumeroon Sports Illustrated: Swimsuit Model search –ohjelmassa, joka esitettiin Yhdysvalloissa vuonna 2005.

Kykyjenetsimisohjelmissa ei välttämättä tarvitse olla valmiiksi lahjakas vaan joskus riittää, että osallistuja haluaa oppia ja menestyä. Joissakin tapauksissa tällaiset kilpailut muistuttavat läheisesti erilaisia opetusohjelmia, ja katsoja voi myötäelämisen lisäksi myös oppia kilpailijoiden kanssa samoja asioita. Suomessa on esimerkiksi voinut opiskella tosi-tv –ohjelmien myötä sekä italiaa että espanjaa Ylen TV1:n Talo Italiassa (2005) ja Talo Espanjassa (syksy 2007) –ohjelmien kilpailijoiden kanssa samaan aikaan erillisen verkkokurssin avulla. Tällaiset opetustarkoituksessa tehdyt tosi-tv –ohjelmat ovat kuitenkin melko harvinaisia. Talo Espanjassa –ohjelman kuvaukset keväällä 2007 saivatkin espanjalaisessa mediassa huomiota juuri opettavan luonteensa ansiosta (Ulkoasianministeriö 2007).

Paremmat ja terveellisemmät elintavat nostavat arvoaan myös kilpailuohjelmien puolella niin kuin elämäntapaohjelmien puolellakin. Esimerkiksi

”Work your macig” – esimerkkejä työpaikkakilpailuista

Diili (The Apprentice)

Tuotantokaudesta riippuen ohjelmassa on 15–18 kilpailijaa, jotka havittelevat huipputyöpaikkaa jostakin Donald Trumpin lukemattomista firmoista. Kilpailijat jaetaan kahteen ryhmään, jotka kilpailevat businessmaailmaan liittyvissä tehtävissä. Jokaisen kilpailun jälkeen hävinnyt joukkue joutuu neuvotteluhuoneeseen, missä Trump kokouksen päätyttyä katkaisee jonkun urahaaveet legendaarisella lauseella *"You're Fired!"* (=Olet erotettu!)

Ensimmäinen Diili esitettiin Yhdysvalloissa vuonna 2004 ja keväällä 2007 Trumpin yhtiöissä työskenteli jo kuuden kilpailun voittajat. Suomessa Diili on toistaiseksi tehty vain kerran, ja se esitettiin MTV3 -kanavalla alkuvuodesta 2005. Kyseisessä ohjelmassa Suomen Trumpina toimi Jari Sarasvuo, ja palkintona oli työpaikka Sarasvuon firmassa Trainers' Housessa.

Yhdysvaltalaisia Diiliä on voinut Suomessa seurata MTV3 -kanavalta neljän kauden verran.

(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Apprentice)
(<http://www.mtv3.fi/ohjelmat/sivusto.shtml/sarjat/diili?etusivu>)

Muodin huipulla (Project runaway)

Nimensä mukaisesti kilpailussa haetaan seuraavaa huippuvaatesuunnittelijaa muotimaailman taivaalle. New Yorkiin sijoittuvassa ohjelmassa palkintona on 100 000 dollarin starttirahan lisäksi oma muotinäytös New Yorkin muotiviikolle.

Joka viikko kilpailijat saavat vaatesuunnitteluun liittyvän tehtävän, joka saattaa olla esimerkiksi jostain erikoisesta materiaalista suunnittelemista tai jollekin julkisuuden henkilölle vaateen suunnittelua tietenkin rajoitettujen kustannusten ja ajan puitteissa. Viikoittain vaihteleva tuomaristo sarjan juontajan supermalli Heidi Klumin johdolla valitsee tehtävän häviäjän, joka putoaa kisasta pois.

Sarjan ensimmäistä tuotantokautta alettiin esittää joulukuussa 2004 ja kesällä 2007 kuvauksen alla oli jo neljäs tuotantokausi. Suomessa ohjelmaa esittää SubTV, joka kesällä 2007 esitti toisen tuotantokauden.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Project_Runaway)
(<http://www.subtv.fi/ohjelmakortit.shtml/ulkomaiset?462596>)

laihduuttamiseen yritetään antaa uutta puhtia tekemällä siitä tosi-tv –kilpailua niin kuin Suurin pudottaja –ohjelmassa, josta Suomessa on nähty sekä kotimaista että yhdysvaltalaisista versioita. Uuden hoikemman ulkomuodon lisäksi prosentuaalisesti eniten laihtuva kilpailija saa palkinnoksi merkittävän

rahasumman. Yhdysvalloissa tuo rahasumma on 250 000 dollaria, Suomessa noin kymmenen kertaa vähemmän eli 20 000 euroa.

Jopa työnhakemisesta voidaan tehdä viihdettä televisioon. Tosin alan pitää olla jossain määrin mediaseksikäs ja tarjota vaihtelevia ja jännittäviä työtilanteita, jotta ohjelmasta saadaan mielenkiintoinen ja viikosta toiseen katsojia viihdyttävä. Kukaan tuskin jaksaisi katsoa viikosta toiseen esimerkiksi puiden kaatamista kuvitteellisessa ohjelmassa ”Haluatko metsuriksi”. Tunnetuin työpaikkakilpailuohjelma on Diili (The Apprentice), jota onkin sanottu maailman rankimmaksi työhaastatteluksi. Ohjelmassa etsitään huippuosajia bisnesmaailmaan. Alkuperäisessä, yhdysvaltalaisessa Diilissä kilpaillaan huipputyöpaikasta jossakin miljonääri Donald Trumpin lukuisista firmoista. Lisäksi Yhdysvalloissa on tehty kerran, vuonna 2005, spinn-off-sarja varsinaiselle Diilille. Siinä Martha Stewart etsi itselleen uutta työntekijää. Kuten monet muutkin tosi-tv –formaatit, myös Diili on toteutettu useassa eri maassa. Oma versio Diilistä on tehty noin 20 maassa esimerkiksi Virossa, Kreikassa, Kiinassa ja Indonesiassa, kerran myös Suomessa. Ohjelman idea tosin hiukan kärsi Suomessa, kun ohjelmaa luotsannut Jari Sarasvuo palkkasi voittajan lisäksi neljä muuta kilpailijaa yhtiöönsä töihin ja nosti toiseksi sijoittuneen kilpailijan toimitusjohtajaksi ohi voittajan.

Kykykilpailuissa, joissa palkintona on unelmatyöpaikka, tehtävät liittyvät luonnollisesti siihen alaan, missä kilpaillaan. Esimerkiksi uutta huippu vaatesuunnittelijaa etsivässä Muodin huipulla –ohjelmassa, jossa etsitään vaatesuunnittelijaa, kilpailijat suunnittelevat joka viikko uuden vaateen. Diilissä puolestaan tehtävät liittyvät jollain tavoin aina bisnesmaailmaan, usein myyntiin ja mainontaan. Kykykilpailuissa saatetaankin etsiä monenlaisia kykyjä. Esimerkiksi Diilissä kilpailijoiden pitää olla myös yhteistyökykyisiä. Sarjan alussa kilpailijat jaetaan joukkueisiin, jotka kilpailevat keskenään. Joukkueet jaetaan usein satunnaisesti, mutta jakoperusteena saattaa olla sukupuoli, joskus taas koulutustaso ja työkokemus. Aina huonoiten työnsä tehnyt kilpailija ei välttämättä putoa kisasta pois, vaan putoaja voi olla myös sellainen kilpailija, jolla Trumpin mielestä ei ole yhteistyötaitoja tai muita sellaisia ominaisuuksia, joita hän vaatii työntekijöiltään.

Bisnesmiesten ja muotisuunnittelijoiden lisäksi maailmalla on tosi-tv:n avulla etsitty myös huippukokkeja¹⁰ ja urheilukanavan uutisankkureita¹¹. Tämän kaltaisiin ohjelmiin osallistuvien henkilöiden haaveissa ei ole ainoastaan mahdollinen palkintoraha eikä ohjelman myötä mahdollisesti tuleva julkisuus, vaan suurimalle osalle kilpailijoista ohjelmat ovat loistava mahdollisuus edetä nopeasti unelmaurallaan. Esimerkiksi huippumuotisuunnittelijoille harvemmin näkee työpaikkailmoituksia sanomalehdissä.

3.2.3 Parinetsintäkilpailu

Kilpailutyypisten ohjelmien kolmas alaryhmä muodostuu erilaisista parinetsintäohjelmista. Nämä ohjelmat eroavat perinteisistä puolen tunnin treffiohjelmista, sellaisista kuten jo lopetettu Napakymppi tai uudempi Anoppi, joissa treffikumppani valitaan usein vaan muutaman kysymyksen perusteella. Lyhyissä yksittäisissä treffiohjelmissa ei selvinnyt, syntyikö parin välille tunteita sen jälkeen, kun he saivat oikeasti tutustua toisiinsa, eikä sillä ollut edes väliä, koska katsojan yhteys kulloiseenkin pariin katkesi jokaisen jakson jälkeen (Huff 2006, 107).

Tosi-tv –ilmiön myötä parinetsintäohjelmissä sopivan puolison löytämisestä on tehty vakavampaa ja todellisempaa. Valintaa ei tarvitse enää tehdä saman tien studiossa, vaan koko valintaprosessi on viety, ainakin näennäisesti, todelliseen maailmaan. Ehdokkaiden kanssa vietetään aikaa, käydään treffeillä, tavataan mahdollisten tulevien kumppaneiden perheenjäseniä ja ystäviä. Ohjelmien henkilöt yritetään toisin sanoen tutustuttaa toisiinsa ihmisinä ennen valinnan tekoa. Kuten ehkä tosielämässäkin tapahtuu, epäsovimmat vaihtoehdot putoavat matkalla mahdollisesti pois ja potentiaalisin kumppani jää jäljelle. Yhtäältä näissä parinetsintäkilpailuissa tarvitaan henkistä kestävyyttä, toisaalta taas sellaisia ominaisuuksia, joilla hurmata juuri se toinen henkilö eikä

---

¹⁰ Top chef, esitetty Yhdysvalloissa vuodesta 2006 sekä Kauhukeittiö (Hell's Kitchen), tehty Isossa-Britanniassa vuonna 2004 ja Yhdysvalloissa vuonna 2006. MTV3 esittänyt Suomessa molemmat versiot.

¹¹ Dream job, esitetty Yhdysvalloissa vuodesta 2004.

” More than love” - esimerkkejä parinetsintäohjelmista

Unelmien poikamies (The Bachelor)

Ohjelmassa naimaton poikamies tai poikamiestyttö etsii itselleen kumppania 25:n tuotantoyhtiön valitseman ehdokkaan joukosta. Joka viikko poikamies tai poikamiestyttö valitsee jatkoon päässeet niin sanotussa ruususeremoniassa. Ilman ruusua jääneet kilpailijat joutuvat lähtemään kotiin. Tuotantokausi huipentuu viimeiseen ruususeremoniaan, minkä yhteydessä romantiikannälkäisimmät katsojat odottavat jopa kosintaa.

Ensimmäinen Unelmien poikamies esitettiin Yhdysvalloissa vuonna 2002. Seuraavana vuonna se sai rinnalleen Unelmien poikamiestyttö. Ohjelman suosio ei näytä Yhdysvalloissa laantuneen vielääkään. Sen jälkeen kun ohjelmaa ensimmäisen kerran esitettiin, on unelmien poikamiehiä nähty amerikkalaisissa televisioruuduissa jo kymmenen ja unelmien poikamiestyttöjä kolme. Suomessa molempia ohjelmia on voinut seurata Neloselta, joka esitti ensimmäisen kauden vuonna 2002.

(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Bachelor)
(http://en.wikipedia.org/wiki/The_Bachelor)

Maajussille morsian

Yksi syksyn 2006 katsotuimmista ohjelmista Suomessa oli Maajussille morsian, joka keräsi parhaimmillaan 1,5 katsojaa. Ohjelmassa viisi suomalaista maaseudulla asuvaa poikamiestä etsivät itselleen elämäkumppania. He valitsivat kirjeiden perusteella itselleen sopivimmat ehdokkaat, joista he muutamien tapaamisten jälkeen valitsivat kaksi kokeilemaan maatilallaan asumista viikoksi. Tämän jälkeen maajussit valitsivat toisen, jonka kanssa he lähtivät kaupunkilomalle. Kauden viimeisessä jaksossa jännitettiin, jatkavatko maajussit ja heidän valitut yhdessäoloa.

Ohjelman toinen kausi on luvassa syksyllä 2007, jolloin maajussien rinnalla nähdään myös muutama maajussitar.

Verrattuna esimerkiksi Unelmien poikamieheen ja poikamiestyttöön ohjelma lienee sopivampi suomalaiselle katsojalle, sillä se tarjoaa kansalliseen identiteettiimme paremmin sopivaa karua arkea eikä vaan Hollywoodin hohtoa.

(<http://www.mtv3.fi/maajussillemorsian/>)
(http://fi.wikipedia.org/wiki/Maajussille_morsian)

tuomaristoa. Tuomariston, katsojien tai kanssakilpailijoiden sijasta tarvitsee miellyttää vain yhtä henkilöä. Loppujen lopuksi kilpailun voittajan ratkaisee kahden ihmisen välinen henkilökemia eikä mikään tietty taito tai kyky. Ohjelman jännitys ei piile ainoastaan siinä, että katsojat haluavat tietää kenet

poikamies tai poikamiestyttö valitsee vaan suurta jännitettä aiheuttaa se, että monissa tapauksissa kilpailijat asuvat yhdessä ohjelman kuvauksen ja koko valintaprosessin ajan. Varsinkin poikamiestä tavoittelevien naisten välille syntyy parhaimmillaan saippuaopperoiden juonteenkäänteetkin päihittävää draamaa kun morsianehdokkaat ottavat yhteen.

Joissakin ohjelmissa, kuten Maajussille morsian tai Nelosen vuoden 2007 uutuussarja Sinkkuäidille sulhanen, elämänkumppania etsitään useammalle henkilölle samaan aikaan. Tällaisten ohjelmien etuna on se, että mitä enemmän potentiaalisia pareja muodostetaan, sitä suuremmat mahdollisuudet on luoda ohjelmalle onnellinen loppu, jossa edes yksi pari olisi löytänyt toisensa ohjelman välityksellä ja ohjelman tarkoitus olisi ikään kuin toteutunut.

Parin viime vuoden aikana tavalliset tosi-tv –parinetsintäohjelmat ovat saaneet rinnalleen myös vaihtoehtoja, joissa parin etsinnän rinnalle on tuotu lisäjännitystä aiheuttavia elementtejä. Enää pelkkä parin löytäminen ei ole jutun ainoa pääjuoni, vaan ohjelman päähenkilöä tai kilpailijoita saatetaan huijata. Tällaisissa ohjelmissa on tyypillistä, että joku tai jotkut esittävät jotain muuta mitä ovat. Esimerkiksi Miljonääri Jussissa (suomalainen versio Joe Millionairesta) päähenkilö Ville esitti olevansa rikas perijä, vaikka todellisuudessa hän oli baarimikko.

Näiden käänteitä (eng. twist) sisältävien parinetsintäohjelmien kiinnostusta herättävä elementti onkin siinä, että katsojat voivat miettiä, huomaavatko kilpailijat totuutta ennen ohjelman kohokohtaa, jossa heille kerrotaan totuus. Sen hetken odottaminen luo taatusti draamaa kun sekä katsojat että kuvaustilanteessa myös ohjelmantekijät miettivät miten kilpailijat reagoivat uutiseen ja ottavatko he sen hyvin vai suuttuvatko he. Nämä jännityksen aiheet riittävät usein pitämään katsojat ruudun ääressä sarjan lopetusjaksoon asti. (Huff 2006, 80).

Vuonna 2005 Suomessa nähtiin myös kaksi eri parinetsintäohjelmaa, jossa huijaus liittyi tavalla tai toisella päähenkilön tai päähenkilöiden seksuaaliseen

<p align="center">”Twist of love” – esimerkkejä huijaavista parinetsintäkilpailuista</p>		
<p>Miljonääri Jussi (Joe Millionaire)</p> <p>Vuonna 2004 esitetyssä ohjelmassa 14 suomalaista tyttöä lennätettiin Ranskaa, jossa he tapasivat kartanossa asuvan suomalaisen miljonääri Villen. Todellisuudessa Ville oli tavallinen nuori mies, joka vain esitti miljöönäriä. Vasta lopussa paljastettiin, ettei Ville ollutkaan sitä, mitä esitti.</p> <p>Ohjelma perustuu amerikkalaiseen Joe Millionaire -formaattiin. Amerikkalaisohjelma esitettiin Suomen televisiossa MTV3:lla syksyllä 2003 samoihin aikoihin kun suomalaista Miljonääri-Jussia kuvattiin Ranskassa.</p> <p>(http://fi.wikipedia.org/wiki/Miljon%C3%A4%C3%A4ri-Jussi)</p> <p>(http://fi.wikipedia.org/wiki/Miljon%C3%A4%C3%A4ri-Jussi)</p>	<p>Sekaisin Miriamista (There's something about Miriam)</p> <p>Tässä brittiläisessä ohjelmassa 21-vuotias meksikolainen malli nimeltä Miriam etsi itselleen kumppania. Ohjelmassa hänellä oli kuusi kandidaattia, joita hän yksitellen eliminoi kisasta pois. Vasta ohjelman viimeisessä jaksossa Miriam paljasti olevansa mies.</p> <p>Arvatenkin ohjelma poiki useita lakisyytöksiä kisaan osallistuneilta närkästyneiltä poikamiehiltä. Ohjelma sai myös paljon negatiivista kritiikkiä osakseen monissa maissa, joissa se esitettiin. Suomessa ohjelman näytti Nelonen, yllättävän pienen kohun saattelemana.</p> <p>(http://en.wikipedia.org/wiki/There's_Something_About_Miriam)</p>	<p>Täysosuma (Playing It Straight)</p> <p>Ohjelman etsittiin wisconsinilaiselle Jackielle poikaystävää neljäntoista ehdokkaan joukosta. Koko ryhmä vietiin ranchille asumaan ja vasta siellä kerrottiin, että osa miehistä on homoseksuaaleja vaikka esittivät heteroseksuaaleja.</p> <p>Ohjelman suurin jännityksen aihe ei siis ollut, kenet Jackie valitsee vaan valitseeko hän heteron vai homon. Loppujen lopuksi Jackien lopullinen valinta osoittautui heteroksi ja he seurustelivat kaksi vuotta ohjelman kuvaamisen jälkeen ennen kuin erosivat. Suomessa ohjelman on näyttänyt SubTV jo pariin otteeseen, ensimmäisen kerran alkuvuodesta 2005.</p> <p>(http://en.wikipedia.org/wiki/Playing_It_Straight)</p>

suuntautumiseen. Luokittelen kaikki tällaiset parinetsintä-huijausohjelmat kuitenkin kuuluvaksi parinetsintäohjelmien kategoriaan, sillä kyseessä on selkeä kilpailuasetelma ja ohjelma pääpaino on sillä, kenet päähenkilö loppujen

lopuksi haluavat sydämensä valituksi. Tämänkaltaisten huijausohjelmien ainoa idea ei ole vaan se parinlöytämisen. vaan samalla ohjelmat tarkkailevat miten ihmiset käyttäytyvät ja miten esimerkiksi raha ja ahneus vaikuttavat ohjelmissa mukana oleviin henkilöihin. Tuskin Miljonääri Jussin Ville olisi ollut kaikkien morsiankokelaiden mielestä yhtä viehättävä ja mukava, jos he olisivat tietäneet hänen tekevän drinkkejä oikeasti työkseen. Tällaisten sarjojen teho ikään kuin katoaa yhdessä tuotantokaudessa ja jatko-osien teko on lähes mahdotonta sen jälkeen, kun yllätys on kerran paljastettu.

Edellä mainitut parinetsintäkilpailut ovat lähes kaikki pidempiaikaisia prosesseja, jossa niin sanotun puolison etsiminen kestää yleensä yhden tuotantokauden. On olemassa myös yhden jaksonpituisia ohjelmia, joissa kumppania etsitään vain jakson verran. Näissä ohjelmissa muodostetut parit jäävät katsojille kuitenkin lähes yhtä etäisiksi kuin perinteisissä treffiohjelmissakin ja ainoa mikä ne erottaa on usein kuvasympäristö. Myös näissä yhdenjakson parinetsintäohjelmissa ihmiset on autenttiseen ympäristöön eli pois studiosta esimerkiksi ihmisten koteihin.

Lisäksi on olemassa ohjelmia, joista ei yksinkertaisesti pysty sanomaan ovatko ne parinetsintäkilpailuja, kykykilpailuja vai jotakin ihan muuta. Yksi sellainen on Kaunotar ja nörtti¹², jota on mainostettu sanoilla ”äärimmäinen sosiaalinen kokeilu”. Ohjelman idea on muodostaa pareja nörttipojista ja kauniista tytöistä ja laittaa parit sen jälkeen kilpailemaan keskenään. Ohjelman perimmäinen tarkoitus tuskin on muodostaa toimivia pareja vaan tarkoitus lienee nähdä miten täysin erilaisista maailmoista tulevat vastakkaisen sukupuolen edustajat pystyvät toimimaan yhdessä.

3.3 Yhteenveto tosi-tv:n ohjelmatyypeistä

Tosi-tv –ohjelmat voidaan jakaa kahteen pääryhmään, aikaisemmin keksittyihin todellisuusviihdeohjelmiin sekä tosi-tv –genren suosion huippuun nostaneisiin

---

¹² Kaunotar ja Nörtti (Beauty and the Geek), esitetty Yhdysvalloissa vuodesta 2004 . Suomessa vuodesta 2005. MTV3 on näyttänyt sekä suomalaista että yhdysvaltalaisista versioita.

kilpailuohjelmiin. Ero näiden kahden pääryhmän välillä on selkeä. Toisissa kilpaillaan ja toisissa ei. Molemmat ryhmät ovat saaneet vaikutteita muilta, tosi-tv:tä edeltäviltä ohjelmatyypeiltä. Todellisuusviihteen juuret juontavat enemmän dokumenttien ja käsikirjoitettujen viihdeohjelmien puolelle kun taas kilpailutyyliset tosi-tv –ohjelmat ovat selkeästi saaneet vaikutteita tietokilpailuohjelmilta ja deittiohjelmilta.

Todellisuusviihdeohjelmat voidaan jakaa kolmeen alaryhmään sen perusteella, mikä ohjelmassa on pääosassa. Infoviihdeohjelmissä pääosassa ovat tapahtumat, jotka usein ovat todellisuudessa tapahtuneita vaaratilanteita. Ohjelmissa esiintyvät ihmiset vaihtelevat eikä katsoja ehdi muodostaa tunnesidettä ohjelmissa esiintyviin henkilöihin. Saippuadokumenteissa pääosassa on puolestaan ihmiset, jotka pysyvät jaksosta toiseen samoina niin että he käyvät katsojille tutuiksi. Saippuadokumenteissa voi olla sekä julkisuuden henkilöitä että tuntemattomia henkilöitä. Pääasia on, että ihmiset esiintyvät ohjelmissa omina itsenään ilman käsikirjoitusta. Elämäntapaohjelmissä pääosassa on muutos, olkoon se sitten ihmisessä tai ihmisen elintavoissa tai vaikka autossa tai rakennuksessa tapahtuva muutos. Muutoksen kohde vaihtelee jaksoittain, mutta ohjelmissa vakituisesti esiintyvät ammattilaiset nousevat nopeasti julkisuudenhenkilöiksi.

Myös kilpailuohjelmat voidaan jakaa kolmeen ryhmään puolestaan sen perusteella, minkälaisista kilpailuista on kyse. Kilpailuohjelmille yhteinen piirre on se, että ne ovat lähes aina eliminointityylisiä. Kilpailijoita pudotetaan pois kisasta jaksoittain ja ohjelmat huipentuvat finaaliin, jossa mukana on enää kaksi tai kolme kilpailijaa. Selviytymiskilpailuissa olosuhteet saattavat olla alkeelliset ja esimerkiksi ravinnon määrä rajallinen. Voittaja määräytyy usein kansakilpailijoiden tai yleisön, monissa tapauksissa molempien, mielipiteen perusteella, joten pelkkä selviytyminen ei riitä, vaan kansakilpailijoiden ja katsojien arvostus pitää myös ansaita. Joissakin selviytymiskilpailuissa voittajaa ei äänestetä, vaan nopein ja taitavin kilpailija voittaa niin kuin urheilukisoissa. Kykykilpailuissa puolestaan etsitään nimensä mukaisesti uusia kykyjä.

Taulukko 2: Tosi-tv –ohjelmatyyppien tunnusmerkkejä

TOSI-TV –OHJELMATYYPPIEN OMINAISUUKSIA	
TODELLISUUSVIIHDE-OHJELMAT	KILPAILUOHJELMAT
<p>Infoviihde</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Pääosassa tapahtumat, ei henkilöt ● Henkilöt vaihtuvat usein ● Muistuttavat kerronnaltaan poliisisarjoja tms. ● Pyrkivät tarjoamaan tietoa viihteen muodossa ● Saattavat käyttää uudelleen lavastuksia todellisten kuvapätkien ohella/tilalla 	<p>Selviytymiskilpailut</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kilpailijat valitaan usein videohakemusten ja/tai hakemusten perusteella ● Vaativat fyysistä ja/tai henkistä kestävyyttä ● Kilpailijat saatetaan eristää usein muusta maailmasta ● Lähes aina eliminointityylisiä ● Kanssakilpailijat vaikuttavat usein lopputulokseen joko äänestämällä putoajan tai nimeämällä toisiaan äänestykseen ● Palkintoa usein merkittävä rahasumma
<p>Saippuadokumentit</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Pääosassa henkilöt ja ihmissuhteet ● Kertovat usein julkisuuden henkilöistä ja saattavat kuvata hyvin arkisia asioita ● Muistuttavat kerronnaltaan saippuaopperoita ● Pyrkivät tekemään arjesta viihdettä ● Ohjelmat tekevät tavallisista ihmisistä julkisuuden henkilöitä ja julkisuuden henkilöistä ns. taviksia. 	<p>Kykykilpailut</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kilpailijat valitaan usein koetilaisuuksien tai videohakemusten perusteella ● Vaativat kykyä ja taitoa tai suurta halua oppia jotakin ● Lähes aina eliminointityylisiä ● Kanssakilpailijat eivät vaikuta lopputulokseen, valta on tuomaristolla ja/tai katsojilla ● Palkintona usein uraa edistävä työpaikka tai sopimus (esim. levytyssopimus)
<p>Elämäntapaohjelmat</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Pääosassa ns. muutos ● Keskushenkilöt eli muutoksen kohteet vaihtuvat jaksoittain, niin sanotut ammattilaiset eli ohjelmien vakiokasvot pysyvät usein samana ● Muistuttavat usein kerronnaltaan opetusohjelmia ● Pyrkivät opastamaan myös katsojia parempiin elintapoihin viihteen avulla 	<p>Parinetsintäkilpailut</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tuotantoyhtiö valitsee usein kilpailijat hakemusten perusteella ● Lähes aina eliminointityylisiä ● Valinnan tekee lähes poikkeuksetta mahdollinen tuleva kumppani ● Saattavat sisältää niin sanottuja twistejä eli yllätys- tai huijauselementtejä. ● Kliseisesti sanottuna palkintona on rakkaus. Joissakin ohjelmissa myös luksuslomamatka tms.

Perinteisimmillään se tarkoittaa lahjakkuutta ja taitoa vaativaa kykyä kuten laulamista tai näyttelemistä mutta kyseessä voi olla myös opettelemista ja tahtoa vaativa kyky kuten hyvät bisnestaidot tai laihduttaminen. Voittajan valitsee useimmiten joko tuomaristo tai katsojat, joskus myös kanssakilpailijat. Parinetsintäkilpailuissa voittajan valinta jää lähes poikkeuksetta yhden ihmisen vastuulle, nimittäin sen, joka ohjelmassa etsii itselleen kumppania. Parinetsintäkilpailuissa kyse ei niinkään ole varsinaisesta lahjakkuudesta tai kyvystä oppia jotain, vaan enemmänkin kahden ihmisen välisistä tunteista.

Kuten edellä läpikäytyistä ohjelmatyypeistä ja esimerkkiohjelmista voi havaita, tosi-tv:n käsite pitää sisällään useita erilaisia ohjelmia. Suomen televisiotarjontaa vuodelta 2005 tutkineet Minna Aslama, Fredrick Sonck ja Jaana Wallenius ovatkin todenneet ”Tosi-tv ei ole yksi yhtenäinen ohjelmatyyppi, vaan siihen voi lukea sisältyvän monenlaisia yhdistelmiä ja variaatioita perinteisemmistä genreistä” (Aslama, Sonck, Wallenius 2006, 39). Seuraavassa luvussa pyrin löytämään tosi-tv:stä ne piirteet ja keinot, jotka yhdistävät tässä luvussa käsitellyjä ohjelmatyyppejä, ja jotka tekevät tosi-tv:stä niin yhtenäisen, että sitä voi kutsua omaksi genreksi.

4. Tosi-tv: genre ja kerronta

Sekä genre että kerronta ovat molemmat yleisiä tapoja jäsentää audiovisuaalisia ilmaisuja. Niitä suositaan niin tuotannossa ja tutkimuksessa kuin arkisimmissakin keskusteluissa, joissa puhutaan esimerkiksi elokuvista ja televisio-ohjelmista. Genre ja kerronta soveltuvat lähes minkä tahansa audiovisuaalisen mediaesityksen tarkasteluun. Toisaalta tämän laaja-alaisuutensa takia ne saattavat menettää myös osan ilmaisuvoimastaan. Käsitteiden laaja-alaisuus onkin yhtäaikaaisesti niiden vahvuus ja heikkous. Vahvuus on se, että käsitteitä voidaan käyttää monien asioiden selittämiseen. Käsitteiden heikkous on puolestaan se, että ne voidaan ymmärtää monella eri tavalla ja jokaisella tutkijalla ja jopa kahvipöytäkeskustelijalla on oma käsitys siitä, mitä ne tarkoittavat. Sekä genre että kerronta ovat molemmat abstrakteja käsitteitä, joiden merkitys vaihtelee käyttöyhteyksien ja median mukaan. Audiovisuaalisen mediakulttuurin tutkijan Juha Herkmanin mukaan kerronnan voi ymmärtää tavaksi järjestää maailmaa kielellisesti kun taas genrellä tarkoitetaan enemmän tapaa järjestää kertomuksia. (Herkman 2002, 85.) Vaikka genre ja kerronta ovat termeinä osittain päällekkäisiä ja sisältävät samoja elementtejä, käsittelem niitä tässä luvussa selkeyden vuoksi erikseen. Ensin keskityn genreen ja sen jälkeen kerrontaan.

4.1 Tosi-tv genrenä

Käsitteen genre alkuperä ulottuu antiikin Kreikkaan, jolloin Aristoteles erotteli kirjallisuuden kolme päätyyppiä: epiikka, tragedia ja komiikka (Berger 1997, 678). Nykypäivänä genrellä tarkoitetaan yleisessä käytössä yksinkertaisimmillaan tyyppiä tai lajia ja se soveltuu eri kulttuurialojen, kuten esimerkiksi kirjallisuuden, maalaustaiteen ja elokuvien luokitteluun. Joukkoviestinnän yhteydessä genren konsepti on hyödyllinen eikä edes kovin kiistanalainen. Vaikka genren määrittely voi olla hankalaa sen laaja-alaisuuden takia, voidaan sanoa, että samaan genreen kuuluvien teosten tulee olla tyyliltään ja muodoltaan samanlaisia ja niillä tulisi olla yhdenmukainen teema ja sisältö.

Lisäksi niiden tulisi palvella samaa kommunikatiivista funktiota (Bondebjerg 2001, 5640).

Genren tärkein ominaisuus on erottaa erityyyliset kulttuurin ja joukkoviestinnän teokset toisistaan samalla kun se yhdistää samantyyppiset esitykset yhdeksi ryhmäksi. Genreihin sisältyy aina tietty määrä tuttuja elementtejä, joiden avulla ryhmittely onnistuu. Toisaalta genren täytyy sisältää myös yllätyksiä, jotta vastaanottaja ei pysty ennustamaan täysin, mitä on tulossa, jotta kiinnostus säilyy. Genreluokittelut ovat lisäksi lähes aina arvottavia. Jotakin genreä saatetaan pitää parempana kuin toisia genrejä. Esimerkiksi antiikin aikana tragediaa pidettiin kirjallisuuden merkittävimpana muotona. (Herkman 2002, 108.)

Ihmisten puhuessa television katsomisesta he oikeastaan tarkoittavat jonkinlaisen ohjelman katsomista välineestä nimeltä televisio (Berger 1997, 678). Kun genren määritelmää sovelletaan tuohon välineeseen eli televisioon, sillä viitataan luonnollisesti televisio-ohjelmien luokitukseen. Käsitteenä televisiogenren historia ulottuu jo 1950-luvulle, jolloin monet silloiset radio-ohjelmat siirtyivät television puolelle. Televisio-ohjelmat voidaan jaotella esimerkiksi sen mukaan, ovatko ne faktaa vai fiktiota. Lisäksi näille voidaan erotella alaryhmiä sen perusteella, mitä ohjelmat kuvaavat. (D'acci 2001, 15574.) Television lajityyppejä määriteltäessä puhutaankin usein erilaisista ohjelmatyypeistä kuten perhesarjoista, poliisisarjoista ja saippuaopperoista. Pitkällä aikavälillä katsojat pystyvät tunnistamaan minkälainen ohjelmatyyppi milloinkin on kyseessä. (Ruoho 1997, 178.) Yleisen käytännön mukaan genre nimenomaan sisältää säännöt tunnistamista helpottavista elementeistä kuten esimerkiksi ajasta, paikasta, juonesta, vaatetuksesta ja mahdollisista sankarityypeistä (McQuail 2005, 372).

Jos television genreluokittelu toimisi moitteettomasti, genrejä olisi rajallinen määrä ja jokainen televisiossa esitetty ohjelma sopisi vain yhteen genreen. Käytännössä asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. On olemassa niin sanottuja sekagenrejä eli genrehybridejä, jotka muistuttavat kahta tai useampaa eri genreä. Esimerkiksi viime aikoina erilaiset science fiction-ohjelmat kuten

Salaiset kansiot (X-files) ovat muistuttaneet paljon myös salapoliisiohjelmiä, kun niissä yliluonnollisten asioiden lisäksi kerronnassa ratkaistaan usein myös erilaisia rikoksia. Tällaisten eri genrejä yhdistelevien ohjelmien lisääntyminen on luonnollisesti tehnyt genrejaottelusta hankalampaa kuin aiemmin. (Berger 1997, 678–679.)

Genret rakentavat vahvan linkin televisiokatsojien ja –tuottajien välille. Ne ovat ikään kuin suora yhteys kuluttajan ja tuottajan välillä. Termillä televisiogenre voi olla ainutlaatuinen, kulttuurisidonnainen merkitys eri televisiojärjestelmille ja –katsojille maapallon eripuolilla. Silti yleinen käsitys televisiogenreistä on vaikuttanut televisiojärjestelmien rakenteeseen ympäri maailmaa. Moni nykyinen televisioyhtiö on perustettu tilanteessa, jossa on mietitty minkälaiset ohjelmat kiinnostavat katsojia. Televisioyhtiöt ovat joutuneet puntaroimaan tarjoavatko he informatiivista vai viihteellistä ohjelmaa, haluavatko ne esittää enemmän korkea- vai populaarikulttuuria ja pitäisikö esittää kotimaista ohjelmia vai ulkomailta tuotuja. (D’acci 2001, 15574.)

Vastaanottaja eli katsoja valitsee katsomansa ohjelman usein jo pelkän genren perusteella, erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa kyse on uudesta, ennennäkemättömästä televisio-ohjelmasta. Tavallisen televisiokatsojan tiedossa ja ymmärrettävissä olevilla genremäärittelyillä on tärkeä rooli katsojien lisäksi myös tuotantopuolella. Televisioyhtiöt rakentavat ohjelmanrunkonsa ja esitysaikataulunsa pitkälti genrejen varassa (Berger 1997, 681). Lastenohjelmat laitetaan iltapäivään ja alkuiltaan, kun taas suosituimmat tilannekomediat ja draamasarjat sijoitetaan parhaaseen katseluaikaan. Mahdollisesti pelottavia kohtauksia sisältävät ohjelmat sijoitetaan taas myöhäisiltaan, jolloin lapset ovat jo nukkumassa. Erityisesti mainoskanaville yleisesti tiedossa olevat genremäärittelyt lienevät erittäin tärkeitä, varsinkin jos mainosajan myyminen perustuu valmiisiin ohjelmakarttoihin.

Katsojaluvut ratkaisevat pitkälti, mikä genre milloinkin on pinnalla. Televisioyhtiöt suosivat genrejä, jotka kulloinkin ovat pinnalla, uudistamalla sopimuksia jo olemassa olevista ohjelmista tai valitsemalla pilottijaksoja jo suosittujen ohjelmien kaltaisista sarjoista. Esimerkiksi 1950-luvulla suosittiin

erilaisia westerniteitä eli lännensarjoja kun taas 1960-luvulla erilaiset salapoliisi- ja vakoilusarjat nousivat suuren yleisön suosioon. 1980-luvulla erilaiset draamasarjat valtasivat ruudut ja 1990-luku oli suosiollinen lukuisille tilannekomedioille eli sitcomeille. Vuosituhannen vaihtumisen jälkeen erilaiset tosi-tv –ohjelmat ovat nostattaneet suosiotaan. (D’acci 2001, 15574–15575.) Mikään aiempien vuosikymmenien suosikeista ei ole kokonaan kadonnut ruuduista, mutta niitä edustavien ohjelmien määrä on vähentynyt aina sitä mukaan kun uusi, valoillaan oleva ohjelmaryhmä on vallannut markkinat.

Tosi-tv:n kategoriaan kuuluu monia eri ohjelmamuotoja, kuten edellisen luvun esimerkeistä kävi jo ilmi. Monet näistä tosi-tv –ohjelmista ovat itsessään jo genrehybridejä eli ohjelmia, jotka yhdistelevät niin sisällöllisesti kuin tyyllisesti erilaisia elementtejä useista eri genreistä. Usein tällaisten sekaohjelmien funktio on keventää asiapitoisuutta ja todellisuutta viihteellisin elementein tai päinvastoin, hyödyntää viihdeohjelmissa informatiivisten ohjelmien piirteitä. (Aslama ja Wallenius 2005, 103–104.) Esimerkiksi kilpailutyypiset tosi-tv –ohjelmat kuten Selviytyjät ovat lainanneet hyvinkin paljon elementtejä perinteisiltä peli- ja tietokilpailuohjelmia kun taas jokapäiväiseen elämään ilman kilpailuja keskittyvät ohjelmat kuten infoviihdeohjelmat muistuttavat hyvin paljon dokumentteja. (Murray 2004, 42.)

Todellisuus, jonka tosi-tv –ohjelmissa näemme, on kuitenkin hyvin yksityiskohtaisesti suunniteltu ja editoitu, jotta ohjelmat tarjoaisivat mahdollisimman toimivaa ja helposti etenevää viihdettä. Vaikka tosi-tv –ohjelmat muistuttavat ne rakenteeltaan ja tarkoitukseltaan enemmän fiktiivistä viihdettä ja kaupallisen mediamaailman tuotetta, perustuvat ne todellisuudessa tapahtuneisiin asioihin ja pidetään niitä ainakin jossain määrin absoluuttisina kuvauksina todellisuudesta. Mediatutkija Veijo Hietala on sanonut kaiken fiktion olevan jossain määrin olevan genreytynyttä, varsinkin jos kyse on kaupallisesta fiktiosta (Hietala 1997, s.173). Tosi-tv:tä voidaankin tarkastella omana genrenä. Herkmanin mukaan genremäärittelyt koskevat kolmea audiovisuaalisen esittämisen puolta, jotka ovat sisältö, muoto ja levityskanava. (Herkman 2002, 110). Seuraavaksi pyrin hahmottamaan tosi-tv:tä genrenä näistä kolmesta näkökulmasta.

4.1.1 Sisältö

Genren sisällöllä tarkoitetaan sitä, että tiettyyn genreen kuuluvien esitysten tulisi muistuttaa toisiaan. Samaa genreä edustavilla esityksillä on yhteinen sisältöön liittyvä funktio. Esimerkiksi televisioutisten yhteinen tehtävä on tiedonvälitys kun taas saippuaopperoiden tarkoitus on tarjota katsojille ihmissuhteita ja tunteita käsittelevää draamaa. Jo näiden funktioiden perusteella katsoja odottaa eri asioita eri genrejen esityksiltä. (Herkman 2002, 110–111.) Kun genreä tarkastellaan sisällön näkökulmasta, saadaan vastaus kysymykseen, mitä ja minkä takia kerrotaan.

Kuten edellisessä luvussa tuli ilmi, tosi-tv –genren alaisuuteen kuuluu useita erityyppisiä ohjelmia. Huolimatta tosi-tv –genren laaja-alaisuudesta, on kaikilla sen ohjelmatyypeillä kuitenkin yhteinen funktio. Tosi-tv –ohjelmat ovat ensisijaisesti viihdeohjelmia ja niiden tärkein tehtävä on viihteen tarjoaminen katsojille. Eri alaryhmillä on puolestaan havaittavissa toisistaan eroavia, toissijaisia funktioita kuten esimerkiksi mahdollisista vaaratilanteista tiedottamien, hyvien elämäntapojen opetus tai uusien kykyjen löytäminen.

Genren sisältöön kuuluvat myös sovinnaiset tavat (eng. convention) tyypillisistä henkilöhahmoista sekä tapahtumapaikasta ja –ajasta (McQuail 2005, 372). Tällä tarkoitetaan sitä, että näissä eri esityksissä on sen verran yhdistäviä piirteitä, että ne voidaan lukea saman genren edustajiksi. Komediohjelmien henkilöhahmot ovat kaikki omalla tavallaan huvittavia tai ainakin heidän huvittavia piirteitään on kärjistetty, poliisisarjoissa sankarit puolestaan ovat rohkeita riskinottajia. Tosi-tv –genren sovinnainen tapa on, että tyypillinen henkilöhahmo voi olla luonteeltaan, ulkonäöltään, koulutukseltaan ja rodultaan melkein minkälainen tahansa. Tietynlainen aitous ja omana itsenään oleminen onkin piirre, joka yhdistää tosi-tv:n tyypilliset henkilöhahmot toisiinsa. Henkilöhahmoja käsitellään tarkemmin tässä luvussa kerronnan yhteydessä.

Tosi-tv:n tapahtumapaikkoja yhdistää autenttisuus eli tietynlainen aitous. Kuvaustilanteet ovat viety pois televisiostudioista ulos oikeaan maailmaan. Sen

sijan olosuhteet ja kuvaustilanteet saattavat olla hyvinkin epätavallisia ja keinotekoisia. Monet tosi-tv –ohjelmat muodostuvatkin siitä, että tavalliset ihmiset asetetaan epätavallisiin tilanteisiin ja olosuhteisiin. Normaaleissa olosuhteissa autio saari Karibian meressä tai luksusasunto Trump Towerissa olisivat tavalliselle ihmiselle paikkoja, joihin heillä normaalisti tuskin olisi pääsyä. Tosi-tv –ohjelmissa ne sen sijaan ovat täysin normaaleja tapahtumapaikkoja.

Tapahtuma-ajaltaan tosi-tv –ohjelmat sijoittuvat nykyhetkeen. Ne kuvataan tapahtuviksi suoran lähetyksen kaltaisina, ja monet ohjelmista tapahtuvatkin reaaliajassa. Poikkeuksen tähän tekevät sellaiset ohjelmat, joissa kokeillaan millaista elämä on aikaisemmin ollut. Esimerkiksi Yhdysvalloissa vuonna 2002 esitetyssä Frontier Housessa kolme perhettä laitettiin elämään harvaanasutulle rajaseudulle vuoden 1883 olosuhteisiin (Rymsza-Pawlowska 2007, 35). Varsinaista ajankulkua ja –esitystä käsitellään myöhemmin tässä luvussa kerroksen yhteydessä.

4.1.2 Muoto

Katsojat pystyvät tunnistamaan mediaesityksen genren sen muodon antamien vihjeiden perusteella, vaikka sitä ei olisi etukäteen kerrottu. Muodolla tarkoitetaan genrelle tyypillistä ja tunnistettavaa tapaa kertoa asioita. (Herkman 2002, 111.) Toisin sanoen kun genreä tarkastellaan muodon näkökulmasta, saadaan vastaus kysymykseen, kuinka kerrotaan. Muoto sisältääkin muun muassa ohjelman pituuden sekä tapahtumien rakenteen ja vauhdin (McQuail 2005, 370). Koska monet tosi-tv –ohjelmat perustuvat kansainvälisiin ohjelmaformaatteihin, on niitä syytä tarkkailla tosi-tv –genren muodon yhteydessä. Ohjelmaformaattien jälkeen tarkastelen tosi-tv:tä myös jatko- ja katkosarja termien näkökulmasta sillä sarjan jatkuvuus on elementti, joka tulisi ottaa huomioon, minkä tahansa televisiogenren tai –ohjelman tutkimuksessa.

Televisioformaattilla tarkoitetaan erilaisten, ohjelman muotoa ja sisältöä määrittävien elementtien laittamista samaan pakettiin. Tällaisia elementtejä ovat esimerkiksi

ohjelman nimi, ohjelman lavasteet tai lavasteiden ulkopuoliset tapahtumapaikat, mahdollisesti ohjelman kesto ja jatkuvuus sekä jopa jaksojen määrä. Formaattiin kuuluu myös ohjelman rakenne ja tapahtumien kulku ainakin siinä määrin, mitä etukäteen ennen kuvausta on mahdollista määritellä. (Moran 1998, 13–14.) Tosi-tv on kansainvälinen tuote, jonka siirtäminen ja vieminen kulttuurista toiseen, on helppoa (Deery 2004, 4). Monen tosi-tv –ohjelman muoto onkin päätetty lavasteita myöten jo valmiiksi kansainvälisissä ohjelmaformaateissa. Koska formaateilla tarkoitetaan valmiita ohjelmamuotoja, saman formaatin tosi-tv –ohjelmat on helppo siirtää tuotettavaksi toiseen maahan ja kulttuuriin.

Suurin osa Suomessa nähtävistä tosi-tv –ohjelmista perustuu myös kansainvälisiin ohjelmaformaateihin kuten luvun kolme esimerkeistä huomattiin. Esimerkeistä voi huomata, etteivät läheskään kaikki ohjelmaformaattit ole amerikkalaista syntyperää, vaan yllättävän moni formaatti on lähtöisin Isosta-Britanniasta. Tällä hetkellä maailman suosituimmat tosi-tv –ohjelmat ovat lähtöisin Euroopasta kuten Big Brother Alankomaista, Selviytyjät eli Seikkailu Robinson Ruotsista ja Idols sekä Tanssii tähtien kanssa Isosta-Britanniasta. Ohjelmaformaattien käyttö juuri tosi-tv –tuotannossa on suurelta osalta vaikuttanut siihen, että vuosituhatien vaihteen jälkeen televisio-ohjelmien tarjonta on globalisoitunut. Tosi-tv:n suosio on esimerkiksi Yhdysvalloissa lisännyt merkittävästi nimenomaan eurooppalaisten ohjelmaformaattien käyttöä. Yhdysvaltojen katsotuimmista tosi-tv –ohjelmista vuosina 2000–2002 puhtaasti yhdysvaltalaisista alkuperää olivat vain Amazing Race, Unelmien poikamies(tyttö) ja Viettelysten saari. (Magder 2004, 145.) Suomessa kansainvälisiin formaatteihin perustuvien televisio-ohjelmien osuus ei ole suuri millään viidestä pääkanavasta (Yle1, Yle 2, Mtv3, Nelonen ja SubTV). Ohjelmia kuitenkin lähetettiin parhaaseen katseluaikaan, niitä markkinoidaan näyttävästi ja ne saavat paljon julkisuutta. Vuonna 2005 Suomessa kansainvälisistä ohjelmaformaateista lähetettiin niin kotimaisia versioita, esimerkiksi Idols, Big Brother, Diili ja Suomen Robinson kuin ulkomaisiakin kuten Amazing Race, Pelkokerroin ja Pelastakaa julkut. (Aslama, Sonck ja Wallenius 2006, 29.)

Kansainvälisten ohjelmaformaattien käyttö on usein televisioyhtiöille helpompaa ja ennen kaikkea turvallisempaa kuin kotimaassa kehiteltyjen ennen

kokeilemattomien ohjelmien esittäminen. Kotimaisten uutuuksien menestyksestä ei ole mitään takuita. Kansainvälisiin formaatteihin perustuvat ohjelmat sitä vastoin ovat aikaisemmin jo saavuttaneet suuret katsojaluvut jossakin toisessa maassa joten on odotettavissa että alkuperäisen ohjelman menestys toistuu myös muissa maissa. Valmiin ohjelman ostaminen ulkomailta olisi televisioyhtiölle halvempaa kuin oman kotimaisen version ostaminen joltakin tuotantoyhtiöltä. Kotimainen juontaja ja mahdolliset kotimaiset kilpailijat sekä heille sopivat palkinnot lisäävät kuitenkin kansallista viehätystä sekä luovat ohjelmalle kansallista ilmapiiriä. Tämä puolestaan auttaa saavuttamaan parempia katsojalukuja. Vaikka ohjelman tuottaminen paikan päällä tulisi kalliimmaksi, on sillä ainakin hetkellisesti työllistävä vaikutus kotimaassa. (Moran 1998, 19–22.)

Varsinkin sellaisissa kilpailutyylisissä tosi-tv –ohjelmissa, joissa katsojilla on rooli äänestäjinä ja joissa äänestysprosessi on merkittävä osa ohjelmaa, kotimainen tuotanto (tai yhteistuotanto) lisää merkittävästi ohjelman paikallista suosiota. Vaikka osa televisio-ohjelmista on tänä päivänä hyvinkin globaaleita muodoltaan, sisällön puolella niiden kotimaisuus on yhä valttia. Ihmiset haluavat nähdä ohjelmia, joiden suosiota he ovat saattaneet jo kuulla jostain toisesta maasta, mutta he näkevät silti mielellään ohjelmissa henkilöitä, jotka ovat kotoisin samasta maasta ja kulttuurista kuin he ja jotka puhuvat heidän kanssaan samaa kieltä.

Yksi televisio-ohjelmien, samalla myös tosi-tv –ohjelmien, muotoja määrittävä seikka on sarjan jatkuvuus: onko kyseessä juoneltaan jatkuva sarja vai yksittäisistä tapahtumista muodostuva kertomus. Tämän perusteella tv-sarjat voidaan jakaa kahteen päätyyppiin: serial ja series niiden jatkuvuuden mukaan (Hietala, 1993, s. 123). Serial sanalla tarkoitetaan jatkuvajuonista sarjaa, kun taas series on sarja, jossa jokainen jakso on yksittäin tarina. Suomen kielessä näistä voidaan käyttää termejä jatkosarja ja katkosarja (Herkman 2002, 140). Parhaimmillaan jatkosarjoja edustavat vuosia jatkuneet saippuaopperat kuten esimerkiksi Salatut elämät ja Kauniit ja rohkeat, joiden juoni jatkuu jatkumistaan ja uudet jaksot alkavat siitä, mihin edellinen jakso päättyi. Saippuaoppereissa on kerrallaan meneillään useampi rinnakkainen

juonenkäänte, ja kun yksi kertomus saadaan päätökseen, on seuraava jo käynnissä. Näin ollen kokonaistarinaan ei muodostu missään vaiheessa varsinaista alkua, huippukohtaa eikä loppua.

Serial-ohjelmien eli jatkosarjojen jaksot päättyvät usein ns. cliffhanger-tilanteisiin (Hietala 1993, 124), joissa kertomus jää kesken, ja katsojat luvataan saattaa ajan tasalle seuraavassa jaksossa. Lisäksi seuraavasta jaksosta saatetaan näyttää joitakin kohtauksia, jotta katsojan uteliaisuus heräisi entisestään.

Jatkosarjojen ei tarvitse kuitenkaan olla ikuisesti jatkuvia kertomuksia vaan normaalin draamankaaren mukaisesti niillä voi olla selkeä alku, keskivaihe ja loppu. Hyvä esimerkki tällaisista sarjoista on varsinkin Etelä-Amerikassa suosittu telenovelat¹³, jotka kerronnaltaan muistuttavat paljon saippuaopperoita, sillä erotuksella että niissä on selkeä alku ja loppu sekä jo ennalta käsikirjoituksessa määrätty määrä jaksoja.

Series-ohjelmien eli jatkosarjojen jaksot puolestaan esittävät yksittäisiä tarinoita, vaikka sarja toistaa rakenteellisesti samaa kaavaa sen jokaisessa jaksossa. Jaksot päättyvät lähes poikkeuksetta sulkeumaan eli tilanteeseen, jossa alun järkkynyt tasapaino palautetaan ja tilanne nollataan. (Hietala 1993, 124.) Jokaisessa jaksossa on siis alkutilanne, varsinainen toimintaosuus ja loppuhuipentuma.

Katkosarjoista hyvä esimerkki on erilaiset tilannekomediat, joissa jokainen jakso muodostaa itsenäisen erillisen kokonaisuuden, vaikka hahmot pysyvät samana ja juonikehitelmät saattavat jatkua jaksosta toiseen. Joskus ero jatko- ja jatkosarjojen välillä on vaikea tehdä, sillä nykyään monet ohjelmat yhdistävätkin molempien sarjatyyppeiden ominaisuuksia. Samalla kun jokaisessa jaksossa kerrotaan jokin sulkeutuva tarina alusta loppuun, taustalla kehitellään jaksosta toiseen jatkuvia teemoja, kuten sarjan henkilöiden väliset ihmissuhteet. Tällainen käytäntö helpottaa katsojia tulemaan ruudun ääreen myös kesken

---

¹³ Suomessa SubTV on esittänyt venezuelalaiset telenovelat Ihmeiden aika vuonna 2006 ja Tuhkimotarina vuonna 2007.

kautta. Jatkuvajuonisuuden avulla katsojat taas yritetään saada jäämään koukkuun. (Herkman 2002, 140.)

Kuten luvussa 3 mainituista esimerkkiohjelmista huomaa, ei ole yhdenmukaista käytäntöä siitä, ovatko tosi-tv –ohjelmat jatkosarjoja vai katkosarjoja. On sarjoja, joissa tarina jatkuu jaksosta toiseen loogisessa järjestyksessä kuten saippuadokumentit (esim. The Osbournes), jotka jatkuvuuden kannalta muistuttavat ehdottomasti enemmän saippuaoopperoita kuin dokumentteja.

Kilpailutyylisistä tosi-tv ohjelmista enemmistö on jatkosarjoja. ”*Katso ensi kerralla, niin tiedät kuka putoaa seuraavaksi*” on lupaus, joka esitetään useasti ohjelman lopputekstien jälkeen. Periaatteessa yksittäiset jaksot muodostavat kokonaisuuden ja kulkevat saman kaavan mukaan, mutta sarja muodostaa samalla tuotantokauden pituisen kokonaisuuden, jonka loppuhuipennus nähdään vasta viimeisessä jaksossa.

Vaikka enemmistö tosi-tv:n kilpailuohjelmista on jatkosarjoja, osa niistä on myös katkosarjoja. Esimerkiksi mitä ihmeellisimmillä keinoilla ihmisten rohkeutta mittaava Pelkokerroin on katkokilpailu. Jaksot muodostavat itsenäisiä kilpailuja ja kilpailun osanottajat vaihtuvat joka jaksossa. Tosin Pelkokerroimesta tehdään välillä erikoisjaksoja, joissa samojen kilpailijoiden etenemistä seurataan useamman jakson verran ja kilpailijoita pudotetaan jaksoittain pois. Tällöin kyse on enemmänkin jo jatkosarjasta. Pelkokerroin onkin hyvä esimerkki siitä, että jopa sama tosi-tv –ohjelma saattaa välillä muuttua katkosarjasta jatkosarjaksi tai toisten päin.

Katkosarjoihin luettavia tosi-tv –ohjelmia löytyy paljon elämäntapaohjelmat –ryhmästä kuten Sillä silmällä ja Hurja muodonmuutos –ohjelmat. Molemmissa on alkutilanne, jossa muodonmuutosta kaipaava kohde esitellään ja todetaan, mikä hänessä on vika tai miksi hän vaatii uudistumista, sen jälkeen alkaa muutosprosessi ja jakson lopussa esitellään uudistunut kohde.

4.1.3 Levityskanava

Genreä on hyödyllistä tarkastella myös levityskanavien kautta, koska jokaiselle genrelle on olemassa sille ominaiset levityskanavat. Genrejä edustavat esitykset suunnataan nimenomaan levityskanavien välityksellä kohdeyleisölle, joka osaa hakeutua oikeiden levityskanavien ääreen. (Herkman 2002, 111–112.) Siinä missä sisältö vastaa kysymykseen, mitä ja miksi kerrotaan ja muoto kysymykseen miten kerrotaan, levityskanava vastaa kysymykseen, missä kerrotaan ja kenelle ohjelma on kohdennettu.

Nimensä mukaan tosi-tv –ohjelmien pääasiallinen levityskanava on väline nimeltä televisio. Kaikki televisiokanavat eivät kuitenkaan näytä samanlaisia ohjelmia, vaan jokaisella televisiokanavalla on oma kanavaprofiili, jonka mukaan lähetettävät ohjelmat valitaan. Kaikkien kanavien profiiliin tosi-tv –ohjelmat, tai ainakaan kaikenkyliset tosi-tv –ohjelmat eivät sovi. Suomessa esimerkiksi suurin osa kaikista tosi-tv –ohjelmista tulee mainoskanavilta eli MTV3:lta, Neloselta ja SubTV:lta. Tämä ei tarkoita sitä, ettei Yleisradio YLE:n kanavilla näytettäisi lainkaan tosi-tv –ohjelmia. Niiden määrä on Ylen kanavilla kuitenkin huomattavasti vähäisempi kuin mainoskanavilla. Ylen näyttämät tosi-tv –ohjelmat ovat usein infoviihde- tai elämäntapaohjelmia, jolloin niillä on viihdyttämisen lisäksi selkeä tiedotus- tai opastustarkoitus.

Tosi-tv –ohjelmia pidetään usein kaupallisen mediakulttuurin tuotteina, joten ei ihme, että juuri mainoskanavat ovat niiden tyypillisin levityskanava. Tosi-tv:n yhteydessä onkin alettu puhumaan mainosviihteestä (eng. advertainment). Mainosviihteellä tarkoitetaan sellaista viihteen muotoa, jonka tarkoitus on viihdyttämisen lisäksi myydä. Monet tosi-tv –ohjelmat sisältävät niin paljon erilaisia tuotemerkkejä, että ne toimivat itsessään jo markkinointivälineinä. Tuotemerkit saavat yhä näkyvyyttä televisioruuduissa vaikka nykytekniikan avulla varsinaiset ohjelmien väliin jäävät mainoskatkot sivuutetaan yhä useammin. (Deery 2004, 1-2.)

Koska monien tosi-tv –ohjelmien yhteydessä pelkät normaalit mainoskatkot eivät riitä ovat yritykset siirtyneet yhä enemmän ohjelmien välittömään sponsorointiin ja tuotesijoitteluun (eng. product placement), jotka omalta osaltaan lisäävät tosi-tv –ohjelmien kaupallisuuden tuntua. Aikaisemmin välitöntä sponsorointia näki television puolella lähinnä erilaisten urheilukilpailujen yhteydessä. Nykyään monilla tosi-tv –ohjelmilla Yhdysvalloissa on merkittäviä yrityksiä sponsoreinaan. Esimerkiksi Coca-Cola ja Ford sponsoroivat American Idolia. (Deery 2004, 16.) Suomessa ehkä näkyvin tapaus on ollut R-kioskin toimiminen Big Brotherin sponsorina ohjelman ensimmäisellä tuotantokaudella syksyllä 2005. Siinä missä American Idolin kilpailijat ja tuomarit juovat Coca-Colaa, Suomen Big Brotherissa talon asukkaat tekevät kaikki ostoksensa kolmen kuukauden ajan talon yhteyteen rakennetussa R-kioskissa. Lisäksi tuon R-kioskin mainostaulut ja markiisiverhot näkyivät lähetyksessä aina kun asukkaita kuvattiin talon pihalla. Saamiensa yhteydenottojen takia Viestintävirasto tutki asiaa. Suomessa televisio- ja radiotoimintalaki määrää kuitenkin, että sponsorit eivät saa vaikuttaa ohjelmien sisältöön ja sijoitteluun ja, että sponsoroitujen ohjelmien alussa tai lopussa on selvästi tultava ilmi sponsorin nimi tai merkki (Valtion säädöstietopankki, 2007).

Viestintävirastolle antamassa selvityksessä Big Brotheria esittänyt kanava SubTV vastasi, että R-kioski ei ole ohjelman sponsori vaan yhteistyökumppani. Ilman R-kioskin tarjoamaa apua, SubTV olisi joutunut itse rakennuttamaan jonkinlaisen myymälän talon yhteyteen, koska kilpailijoiden ostoksilla käymisellä on tärkeä rooli ohjelman formaatissa eikä heitä voi ohjelman luonteen takia lähettää ulkomaailmaan ostoksille. Viestintävirasto katsoi kuitenkin, että R-kioski on osallistunut siinä määrin Big Brotherin rahoitukseen ja saanut esitysaikana niin paljon näkyvyyttä, että R-kioski voidaan laskea ohjelman sponsoriksi. Niinpä Viestintäministeriö antoi huomautuksen SubTV:lle siitä, ettei R-kioskia mainittu sponsoriksi ohjelman alussa tai lopussa. (Viestintävirasto 2006, 4-10.) SubTV ja R-kioski jatkoivat yhteistyötä myös Big Brotherin toisella ja kolmannella tuotantokaudella. R-kioski oli myös lisätty ohjelman alussa mainittuihin sponsoreihin.

Tuotesijoittelulla puolestaan tarkoitetaan sellaisten tavaroiden, tavaramerkkien tai palveluiden sijoittamista ohjelman sisälle, jotka kuuluvat olennaisena osana ohjelmanrekvisiittaan. Jotta tuotteiden ja palveluiden sijoittaminen ohjelmiin ei olisi piilomainontaa, pitää kyse olla aitoihin tarpeisiin ja päätöksiin perustuvasta tuotteen näyttämisestä ja palvelun käyttämisestä, joka luontevasti liittyy ohjelman sisältöön. Ohjelmia, joissa tuotemerkkien näyttäminen ainakin jossain määrin on sopivaa, ovat esimerkiksi eri tuotteita arvioivat ja vertailevat makasiiniohjelmat sekä ohjelmat, joissa kuvataan normaalia elämää aidoissa ympäristöissä siihen normaalisti kuuluvine tuotteineen ja palveluineen. (Kuluttajavirasto 2007.) Monet tosi-tv –ohjelmat voidaankin laskea juuri noihin normaalia elämää kuvaaviin ohjelmiin, joissa aidot tuotteet ja palvelut ovat oleellinen osa ohjelmaa.

Suomessa tuotesijoittelu nousi otsikoihin erityisesti Sillä silmällä –ohjelman yhteydessä keväällä 2005. Muutosprosesseihin käytetyt tuotemerkit nousivat monen mielestä liian suureen rooliin ohjelmassa ja jopa Julkisen sanan neuvosto ja Viestintäministeriö kiinnostuivat asiasta. Kohusta huolimatta Viestintäministeriö ei huomauttanut Sillä silmällä –ohjelmaa piilomainonnasta, mutta kohun seurauksena journalistin eettisistä ohjeista vastaava neuvosto päivitti mainonnan ja journalismin suhdetta koskevan ohjeistuksensa. (Rämö 2005). Vaikka ohjelmassa välillä nostettiin joitakin tuotemerkkejä esiin hyvinkin räikeästi, kyse oli tilanteista, joihin on mahdollista törmätä normaalissa arjessa esimerkiksi kampaamokäynnin tai huonekaluostoksien yhteydessä. Samaan tyylisestä ongelmasta on osittain kyse myös Diili ohjelmassa, jossa monet ohjelman tehtävistä liittyvät suoranaisesti jonkin tuotemerkin markkinointiin. Esimerkiksi kesällä 2007 Suomessa nähdyssä Yhdysvaltojen neljännessä tuotantokaudessa kilpailut liittyivät muun muassa sellaisiin tuotemerkkeihin kun Lamborghini, Sony Pictures ja Microsoft. Esimerkiksi Lamborghini-jaksossa joukkueiden piti suunnitella kyseiselle automerkille sekä juliste- että videomainos, joita molempia näytettiin ruudussa Lamborghinin saadessa samalla ilmaista näkyvyyttä.

Internetistä on tullut sen yleistymisen jälkeen tärkeä levityskanava monille tosi-tv –ohjelmille. Erityisen merkittävä se on reaaliajassa tapahtuville ohjelmille,

joissa yleisön äänivalta on ainakin jossain määrin ratkaisevassa roolissa. Pisimmälle internetin apukäytön lienee vienyt Big Brother. Internetistä voi maksua vastaan seurata Big Brotherin tapahtumia sellaisenaan jo silloin kun ne tapahtuvat eikä vasta seuraavana päivänä tunnin pituisesta televisiokoosteesta. Verkkolähetystä tulee 24 tuntia vuorokaudessa jokaisena viikonpäivänä koko tuotantokauden ajan. Jos katsoja ei halua seurata tapahtumia ihan jokaisena hetkenä tai maksaa koko kaudesta, voi hän silloin tällöin myös pienemmällä maksulla katsella päivän parhaita hetkiä myös yksittäisinä klippeinä. Audiovisuaalisen esittämisen lisäksi ohjelman kotisivuilla on uutispuoli, joka päiväsaikaan päivittyy noin tunnin välein. Lisäksi samaisilta kotisivuilta löytyy keskustelufoorumi, jossa innokkaimmat fanit keskustelevat toistensa kanssa talon tapahtumista ja henkilöistä.

Television ja internetin lisäksi tosi-tv:n henkilöitä voi nähdä usein myös iltapäivälehtien lööpeissä. Tosi-tv:n henkilöhahmoista onkin tullut myös merkittävä uutistenaihe tabloidi- ja juorulehdistölle. Heidän elämänsä seurataan sekä ohjelmien aikana että pitkään vielä ohjelmien jälkeenkin. Syy siihen, miksi erityisesti irtomyynnissä olevat lehdet kirjoittavat tosi-tv –ohjelmien henkilöistä, on yksinkertainen. Lehdet kirjoittavat siitä, mistä yleisö on kiinnostunut ja haluaa lukea ja mistä se on valmis maksamaan.

Tosi-tv on genrenä siis monilevistyskanavainen, sillä television lisäksi sen kohdeyleisöä lähestytään myös internetin ja tabloidi- ja juorulehdistön kautta.

4.2 Kerronta

Kerronnan voi yksinkertaisesti määritellä olevan kahden tai useamman peräkkäisen tapahtuman esittämistä kausaalisesti toisiinsa liittyvinä tapahtumina. Esittäminen voi tapahtua esimerkiksi puhutun tai kirjoitetun kielen avulla tai vaikkapa elein ja ilmein tai äänin ja kuvin. Kerronnan käsite ei liity pelkästään fiktiivisiin tarinoinhin vaan kattaa niiden ohella myös esimerkiksi uutisoinnin ja historiankirjoitukset sekä kaikenlaiset selostukset omista ja muiden tekemisistä. (Bacon 2000, 18.)

Kerronnan voidaan sanoa olevan ihmisenä oloon liittyvä ilmiö. Varsinkin länsimaalaisilla ihmisillä on tapana hahmottaa itseään, muita ihmisiä sekä ympäröivää maailmaa kerrontamuodossa. Tavallaan jokaisen ihmisen elämä rakentuu tietynlaiseksi kertomukseksi, jossa syntymä on alku, itse elämä ja sen vaiheet toimivat tarinan keskikohtana ja kuolema päättää tarinan. Myös kokonaiset kansakunnat kertovat itsestään tarinoita, mikä on omiaan vahvistamaan myös ryhmien identiteettiä. Me suomalaiset esimerkiksi olemme kertoneet satoja vuosia tarinoita siitä, millaisia me olemme. (Herkman 2002, 86–87.) Näin kerrotut tarinat siirtyvät sukupolvelta toiselle ja suomalainen identiteetti siirtyy jälkipolville. Esimerkiksi ilman Kalevalan ja Tuntemattoman sotilaan luomia kuvia suomalaisuudesta, kansallinen identiteettimme saattaisi olla hyvinkin erilainen tänä päivänä. On syytä muistaa, että kertomuksia kerrotaan aina jonkun näkökulmasta. (Herkman 2002, 87). Tämä tarkoittaa, ettei mikään kertomus ole koskaan absoluuttinen totuus vaan enintään kertojan, tai niin kuin tosi-tv –ohjelmissa usein, tuottajan ja leikkaajan totuus.

Erityisesti Big Brotheria tutkineet Michael H. Eaves ja Michael Savoie ovat todenneet että tosi-tv:n kerronnasta voi erottaa kaksi avaintekijää: eheyden ja uskollisuuden. Eheydellä tarkoitetaan sitä, onko tarina vastaanottajan mielestä uskottava ja sopivatko kaikki tarinat osat loogisesti yhteen. Uskollisuudella puolestaan tarkoitetaan sitä, vastaako tarina yleisön sekä yhteiskunnan uskomuksia ja arvoja. (Eaves ja Savoie 2005, 93.) Mikäli katsoja kokee tosi-tv –ohjelmien henkilöt ja tapahtumat jossakin määrin epäaidoiksi tai valheelliseksi, katsoja alkaa epäilemään onko tapahtumat sittenkään todellisia ja katsomiskokemus luonnollisesti kärsii.

Jo antiikin Kreikassa aikaan Aristoteles määritteli hyvän draaman perustekijät runousopissaan. Vielä nyt, lähes kaksi ja puoli tuhatta myöhemmin, Aristoteleen opit ovat järkeenkäypiä ja myös audiovisuaalisessa tutkimuksessa hyvin käyttökelpoisia. Monet audiovisuaalisen median tutkijat viittaavatkin Aristoteleen runousoppiin teoksissaan (Bacon 2002, 21–22; Herkman 2002, 95). Tosi-tv –ohjelmia kannattaa ajatella draamaa tarjoavina viihdeohjelmina eikä suorina kuvauksina todellisesta maailmasta. Harva kertomus nykypäivänä

pystyy täyttämään kaikkia Aristoteleen hyvän draaman vaatimuksia, mutta yllättävän monesta tosi-tv –ohjelmasta löytyy valtaosa näistä elementeistä.

Erilaisten kertomusten peruselementtejä ovat

- a) henkilöt ja hahmot,
- b) tapahtumat,
- c) tarina ja sen juoni sekä
- d) aika-akseli (Herkman 2002, 87–88).

Nämä kerronnan neljä peruselementtiä löytyvät lähes poikkeuksellisesti myös kaikista tosi-tv –ohjelmista, joten on syytä tarkastella näitä peruselementtejä yksittäin.

4.2.1 Tosi-tv:n henkilöahmot

Televisio-ohjelmien henkilöahmot ovat usein eriarvoisia tarinan kannalta.

Kertomuksista voi luokitella erilaisia henkilöahmohierarkioita, joissa määritellään hahmojen merkitys tarinan kerronnan ja juonen kannalta.

Tyypillisintä on jakaa henkilöahmot pää- ja sivuhenkilöihin. Tällainen jako ei kuitenkaan aina toimi kaikissa televisio-ohjelmissä sillä useille tv-sarjoille on tyypillistä monikollinen päähenkilöllisyys, jolloin sarjassa on useita kokonaisuuden kannalta merkittäviä hahmoja joiden näkökulmasta ohjelmaa kerrotaan. Se, kenen näkökulmasta tarinaa milloinkin kerrotaan voi vaihdella jaksoittain, tai jopa kohtauksittain. Vaihtelevat näkökulmat tarjoavat katsojille mahdollisuuden seurata tarinaa eri näkökulmista ja poimia hahmojen joukosta itselleen mielekkäitä samastumiskohteita tilanteiden mukaan. (Herkman 2002, 89.)

Tämä monikollinen päähenkilöllisyys on tyypillistä varsinkin tosi-tv:n kilpailuohjelmille, joissa varsinkin alkuvaiheessa pyritään esittämään asioita eri kilpailijoiden näkökulmasta. Sitä mukaan kun kilpailu etenee ja osanottajat vähenevät, myös kerrontanäkökulmat vähenevät. Varsinkin kilpailujen alkuvaiheessa tarkka katsoja voi yrittää arvailla seuraavaa putoajaa jo siitä,

kuka jaksossa pääsee eniten esille. Ohjelmat on nimittäin usein editoitu niin, että jokainen kilpailija ehtii tulemaan katsojille tutuksi. Sen takia ensimmäisinä kisasta eliminoiduille pitää antaa näkyvyyttä heti alussa ennen heidän poistumistaan sarjasta. Tämä ei tietenkään onnistu reaaliajassa lähetettävissä ohjelmissa kuten Big Brother. Mutta siinäkin häätöäänestyksessä olevat kilpailijat saavat enemmän ruutu-aikaa kun sellaiset, joilla ei vielä ole putoamisvaaraa.

Usein hahmojen väliset ihmissuhteet muodostuvat kerronnassa tärkeämmiksi kuin ohjelman henkilöhierarkia. Tästä syystä henkilöhahmojen välinen vuorovaikutus ovat yhä suuremmissa roolissa television tarinoissa. Ihmissuhdepainotuksen takia ohjelmien henkilöhahmot ovat todentuntuisempia ja monipuolisempia kuin aikaisemmin ja niillä on sekä hyviä että huonoja puolia. (Herkman 2002, 89–91.)

Koska tosi-tv –ohjelmissa esiintyvät henkilöt ovat aitoja ja tavallisia ihmisiä aitoine vikoineen, katsojien on helppo samaistua heihin. Lisäksi monissa tosi-tv –ohjelmissa niihin osallistuvien ihmisten kirjo on niin laaja, että lähes jokaiselle katsojalle löytyy hahmo, jonka tekemiseen on helppo samaistua. Mitä enemmän ohjelmissa on keskenään tasa-arvoisessa asemassa olevia henkilöitä, jotka kuitenkin ovat luonteeltaan ja käytökseltään erilaisia, sitä useammalla katsojalla on mahdollisuus samaistua sarjan hahmoihin.

Mitä enemmän sarjassa on erilaisia ihmisiä, sitä enemmän ja sitä varmemmin henkilöiden välille syntyy myös jännitteitä ja draamaa. Tämä on erittäin tärkeätä varsinkin sellaisissa ohjelmissa, jossa koko tarina nivoutuu ihmisten välisten kanssakäymisen varaan kuten Big Brother ja Real World.

Monikansallisissa Yhdysvalloissa tehdyissä ohjelmissa voi huomata miten kirjava joukko ihmisiä näihin ohjelmiin valitaan. Mukana on lähes aina niin etnisiä kuin seksuaalisia vähemmistöjä, nuoria ja vanhoja, koulutettuja ja kouluttamattomia osallistujia. Ohjelmaan pääsevien henkilöiden valinta eli casting onkin yksi tosi-tv –ohjelmien tuotantotiimien tärkein tehtävä. Ilman oikeanlaisia henkilöitä ohjelmat eivät toimi. (Huff 2006, 32.) Suomessa

henkilöiden valinta onkin haasteellisempaa kuin monissa muissa maissa sillä suomalaiset ovat kansana melko homogeenista.

Monikollinen päähenkilöllisyys ei kuitenkaan ole välttämätöntä tosi-tv –ohjelmille vaan tapahtumia voi käsitellä myös yhden ihmisen näkökulmasta. Tämä on tyypillistä katkosarjoissa, joiden tarina kerrotaan yhdessä jaksosta alusta loppuun. Tällaisia ovat esimerkiksi elämäntapaohjelmiin kuuluvat muutosohjelmat, joissa seurataan jaksoittain yhden ihmisen muutosprosessia. Koska nämä henkilöt kuitenkin vaihtuvat jaksoittain eivätkä hahmot tule katsojille niin tutuiksi kun jatkosarjoissa, on heistä parempi puhua keskushenkilöinä eikä päähenkilöinä.

Yksi tosi-tv:n perusideoista on se, ettei ohjelmissa esiintyvien henkilöiden tarvitse olla näyttelijöitä tai muita julkisuuden henkilöitä vaan kaikilla on mahdollisuus pyrkiä mukaan ohjelmiin. Enemmistö tosi-tv –ohjelmissa esiintyvistä ihmisistä ovatkin aivan tavallisia aitoja ihmisiä ilman rooleja (Baker 2003, 58). Yksinkertaisimmillaan tosi-tv onkin tavallisten ihmisten asettamista kameran eteen ilman käsikirjoitusta ja viihteen tekemistä heidän tapahtumistaan (Smith and Wood, 2003, 2). Tosi-tv –ohjelmissa voi olla mukana myös julkisuuden henkilöitä, jotka esiintyvät omina itsenään eivätkä käsikirjoitettujen roolien varassa. Tavallisella henkilöllä ei tässä yhteydessä tarkoiteta keskivertokansalaisia vaikka hahmoja yhdistävä tekijä onkin tietynlainen tavanomaisuus. Tavanomaisuus ei tässä yhteydessä ole kummallisen tai erottuvan vastakohta vaan enemmänkin tunnettavuuden ja julkisen vastakohta. Siinä missä julkisuuden henkilöt paljastavat tosi-tv –ohjelmissa katsojille todellisen minänsä, tavalliset ihmiset paljastavat koko minuutensa. Tosi-tv –ohjelmassa esiintyminen on työtä, johon kuka tahansa kykenee (Andrejevic 2004, 7).

Tosi-tv –ohjelmissa tapahtumia sekä henkilöitä kuvataan usein nimenomaan henkilöiden toimintansa kautta, mikä samalla myös vie juonta eteenpäin. Esimerkiksi Big Brotheria seurattaessa katsoja saa itse tulkita hahmoja sen mukaan, miten he käyttäytyvät vieraiden seurassa, miten he osallistuvat arkipäivän askareisiin ja miten he toimivat konfliktitilanteissa. Kuten draamassa

yleensäkin, myös tosi-tv –ohjelmissa tapahtumat syntyvät ihmisten toiminnasta. Aristoteleen mukaan hyvä draamahenkilö on juuri toimiva ihminen.

”Toiminnan suorittamiseen tarvitaan toimivia ihmisiä, joiden täytyy välttämättä olla jonkinlaisia luonteeltaan ja ajattelutavaltaan, sillä juuri niiden perusteella arvostelemme tekoja. Kaksi luonnollista syytä, ajattelutapa ja luonne aiheuttavat siis teot joista puolestaan onnistuminen ja epäonnistuminen riippuvat.”
(Aristoteles 1967, 23.)

Se lisäksi, että hyvä draamahenkilö on toimiva, täytyy hänen myös ilmaista tunteensa ja ajatuksensa verbaalisesti. Monille tosi-tv –ohjelmille onkin tunnuksenomaista sellaiset otokset, jossa ohjelman henkilöt kertovat tunteistaan kameroille ilman muiden osallistujien läsnäoloa. Näitä otoksia voi kutsua tunnustukselliseksi monologeiksi (Aslama ja Pantti 2006, 168.) Monissa ohjelmissa on tunnustushuone tai -komo, jossa videokamera on jatkuvasti osallistujien käytössä, mikäli he haluavat purkaa sydäntään. Joissakin ohjelmissa, missä koppien rakentaminen ja videokameroiden säilytys on mahdotonta, kameramiehet kuvaavat näitä henkilöiden yksinpuheluita. Tällaisia on esimerkiksi useat selviytymiskilpailut, jotka kuvataan askeettisissa olosuhteissa ilman sähköä. Big Brotherissa tämä tunteista avautumismahdollisuus on puolestaan hoidettu erillisen päiväkirjahuoneen avulla, jonne kilpailijat voivat mennä milloin tahansa tai minne kilpailija saatetaan kutsua milloin tahansa tuotantoryhmän toimesta. Tunnustuksellisia monologeja saatetaan kuvittaa myös kuva pätkillä puhujasta sekä henkilöistä, joista on puhe. Tärkeintä kuitenkin on, että ainakin osa tunnustuksellisista monologista kuvitetaan otoksilla, joissa puhuja puhuu suoraan kameralle, jotta syntyisi mahdollisimman intensiivinen suhde katsojaan.

Riippumatta siitä, millä tavalla ja missä henkilöiden tunnustukselliset monologia ovat kuvattu, osallistujat pyrkivät selittämään puheessaan usein tekojaan ja motiiveitaan. Myös Aristoteleen mielestä henkilöiden tarkoitukset ja tavoitteet paljastavat puheet ovat tärkeitä.

”Luonne on se mikä paljastaa henkilöiden tarkoitukset, nimittäin mitä he tavoittelevat tai karttavat. Siksi sellaiset puheet eivät ilmaise luonnetta, jotka eivät paljasta mitä puhuja tavoittelee tai mitä hän karttaa. Ajattelunsa henkilöt paljastavat todistaessaan jonkin väitteen oikeaksi tai vääräksi tai ilmaistessaan jotakin yleispätevää.”
(Aristoteles 1967, 25.)

Kiinnostus toisten tunteista on tyypillistä nykyaikamme kulttuurille. Näistä tunnustuksellisista monologeista onkin tullut yksi tosi-tv –genren tunnuspiirre. Koska tosi-tv –ohjelmille on tärkeää, että katsojat pitävät henkilöiden tunteita aitoina, ovat tällaiset yksin puhelut hyvä kerrontakeino henkilöiden tunteiden kuvaamiseen. (Aslama ja Pantti 2006, 167–170.) Tunnustuksellisia monologeja käytetään lähes poikkeuksetta kaikista tosi-tv –ohjelmista ohjelmatyypistä riippumatta. Tunnustuksellisten monologiin tarkoitus on luoda katsojan ja puhujan välille sellainen yhteys, että katsoja pystyy kuvittelemaan heidän olevan samalla tasolla. Tosi-tv –ohjelmien viesti on, että ohjelmissa esiintyvät henkilöt ovat tavallista kansaa, samanlaisia ihmisiä kuin sinä ja minä (Patkin 2003, 23).

Vaikka tunnustuksellisten monologiin lisäksi tosi-tv –ohjelmissa on myös dialogeja ja useamman hengen keskusteluja, on juuri nämä yksinpuhelut hetkiä, jolloin henkilöhahmot ilmaisevat tunteitaan ja käsittelevät mahdollisia ongelmiaan. Tosi-tv:stä onkin tullut nopeasti osa aitouteen perustuvaa televisioteollisuutta, jossa sekä julkisuudenhenkilöt että tavalliset ihmiset voivat paljastaa henkilökohtaiset tunteensa. (Aslama ja Pantti 2006, 170.)

Tunnustuksellisille monologeille on tyypillistä, että puhuja kuvailee omin sanoin käynnissä olevia tapahtumia ja kertoo samalla omista tunteistaan. Katsojan on helppo tuntee sympatiaa puhujaa kohtaan kun tämä suuntaan suoraan sanansa kameralle ja yleisölle. Katsoja saa tietää mitä puhuja tuntee eikä hänen tarvitse vetää johtopäätöksiä pelkän toiminnan pohjalta. Joskus tunnustukselliset monologit voivat olla yllättävän pitkiäkin kun puhuja pohtimaan vaihtoehtojansa. Seuraavissa esimerkeissä kahdeksannen tuotantokauden poikamies miettii tilannettaan kolmen naisen ollessa vielä kilpailussa mukana.

Travis: *Tämä on elämäni tilaisuus. Vien kolme tärkeää naista treffeille. Nyt ei ole ruusua mukana, vaan saan rauhassa tutustua naisiin ja sitä minä odotan. Kun mietin kolmea naistani, jokaisessa on jotain mistä pidän. Susan odottaa saavansa rakastua minuun. Hänen äitiään suhteemme huolettaa... Yöpymistreffit auttavat minua selvittämään onko meitä tarkoitettu rakastavaisiksi. Tennessee Sarahin kanssa on aina kivaa. Meillä on hauskaa. Sarah arvostaa samoja asioita kuin minä. Treffeillä testataan nyt, onko välillämme muutakin kuin hyviä keskusteluja ja ystävyyttä. Sitten Moana. Kun ajattelen Moanaa, tunnen innostusta. Mahdollisuudet ovat rajattomat. Minua on häirinnyt se, että Moana oli talon musta lammas. En tajua, miksi kukaan olisi hänelle vihainen. Toivottavasti saamme kerta kaikkiaan olla luontevasti. Saamme nähdä miten suhteemme etenee. En tiedä mitä odottaa. En ole käynyt tällaisilla treffeillä. Kaksi ihmisistä saa mieltä syrjässä muista, mitä he tuntevat.*

Travis: *Illan päätteeksi olen todella onnellinen mutta tällä hetkellä sisintäni raastaa. Suren ja inhoan sitä, että joudun lähettämään jonkun kotiin ja särkemään hänen sydämensä. ... Tämä ilta on vaikea koska kaikissa heissä on paljon piirteitä joita haluaa elämäkumppanillaan olevan. Tiedän heidän tunteensa ja mietin, mitä itse tunnen nyt. Olen rehellisesti sanoen erittäin hämmentynyt.*
(Unelmien poikamies)

Joskus monologit saattavat olla hyvinkin tunnepitoisia, varsinkin parinetsintäohjelmissa ja sellaisissa selviytymisohjelmissa, joissa sosiaalinen kanssakäyminen on niin suuressa roolissa, että ihmisten välille ehtii syntymään kiintymästä. Seuraavissa kolmessa esimerkissä unelmienpoikamiehen morsianehdokkaat kertovat puolestaan tunteistaan poikamiestä kohtaan. Näistä esimerkeistä ilmenee miten tunnustuksellisten monologiensa avulla paljastuu asioita, jotka eivät välttämättä tulisi ilmi pelkästään toimintaa näyttämällä.

Moana: *Venetsia on romanttinen kaupunki ja olen ihan täpinöissäni. Jotenkin tuntuu, että asia on jo selvä ja että hän valitsee minut. Tiesin meneväni oikeaan suuntaan Travisin kanssa. Kun kuuntelin häntä pöydässä, sain lopullisen vahvistuksen. Olen sataprosenttisesti oikeassa paikassa, oikean ihmisen kanssa. Se on mahtava tunne.*

Sarah: *Olen saanut hienoja pikku pusuja. Haluan enemmän kuin suikkasuja. Haluan, että hän suutelee minua kuin tyttöystävää. Toivottavasti saan tänään kunnan suudelmia. Koetan nyt tutustua Travisin romanttisella tavalla. On hienoa olla Travisin*

ystävä. Mutta hänen pitää tietää että haluan enemmän. Haluan romanssin välillemme.

Susan: Hän kyseli kilpailusta ja uran edistämisestä. Jos ne vaikuttavat häneen, se on tyhmää, koska en ole sellainen. En kaipaa julkisuutta tai voittoja. Tämä ei ole peli. Kyse on meidän tunteistamme. Pidän Travisista. Hänen ajatuksillaan on merkitystä. Rakastan yhteistä aikaamme. Olen rakastumassa häneen ja siinä vaaditaan minulta paljon uskallusta. Rukoilen, että hän tuntee vastavuoroisesti samoin.
(Unelmien poikamies)

Fyysistä voimaa ja kestävyyttä vaativissa ohjelmissa tunteista puhumisen sijaan keskitytään usein kehumaan itseään tai ainakin pyritään todistelemaan olevansa parempi kuin pahin kilpakumppani. Sama ilmiö on näkyvissä myös sellaisissa kykyohjelmissä, joissa kyvyn lisäksi vaaditaan tahtoa menestyä.

Randall: Oli kiva syödä päivällistä mutta totuus on, että aiomme murskata Allan Ja Felishan seuraavassa tehtävässä.

Alla: Haluan voittaa, enkä luovuta ennen sitä. Felishian on helpompaa vain hyväksyä epäonnistuneensa, pakata kamat ja lähteä kotiin pystyssä päin. Niin ei tule käymään, jos hän alkaa taistella vastaa. Tuhoan hänet.
(Diili)

Pamela: Olemme vanhimpia, mutta meillä on myös eniten kokemusta. Synnytin lapseni ilman epiduraalipuudutusta. Sen jälkeen olen suhtautunut kaikkeen uudella tavalla. Jos kestin sen, kestan mitä tahansa.
(Pelkokerroin)

Aina tunnustuksellisissa monologeissa esiintyvät henkilöt eivät ole ohjelman päähenkilöitä. Esimerkiksi elämäntapaohjelmiin kuuluvissa muutosohjelmissä käytetään paljon muutoksen kohteen perheenjäsenten ja ystävien puhetta. Näiden tunnustuksellisten monologioiden tarkoitus on lähinnä todistaa, että muutokselle on tarve ja että ohjelmaan valittu henkilö on todellakin avun tarpeessa.

Vaimo: Jarmo tyylä on töissä asiallinen.

Poika 1: *Isän vaatetyyli on vähän tämmöinen... vähän just tämmöinen landepaukkutuuyylinen suoraan sanottuna.*

Poika 2: *Mun isän ”tyylitajua” ei ole periytynyt mulle.*

Poika 1: *Mä uskon että isä tarttee fab fiven apua aika nopeasti ja piakkoin.*
(Sillä silmällä)

Tunnustukselliset monologit ovat erittäin oleellinen osa tosi-tv –ohjelmien kerrontaa vaikka ne eivät itsessään vie juonta usein eteenpäin. Niiden tarkoitus on nimenomaan lujittaa katsojan ja ohjelmien henkilöiden välistä tunnesidettä, jotta katsojan on helppo eläytyä ohjelmien tapahtumiin. Ilman tunnustuksellisia monologeja tarina voisi jäädä melko kylmäksi ja tylsäksi.

4.2.2 Tarina ja sen juoni

Erilaiset tarinat ja kertomukset ovat kiehtoneet ihmisiä aina kulttuurista riippumatta. Kerronnan tutkimuksessa tarina on perinteisesti erotettu juonesta. Tarinalla tarkoitetaan kaikkia niitä tapahtumia, joista kertomuksen merkitykset muodostuvat siinä järjestyksessä kun ne ”oikeasti” tapahtuvat. Juoni puolestaan sisältää tapahtumat siinä järjestyksessä kun ne ovat kerrottu. Käytännössä siis tarinaa ja juonta on mahdoton erottaa toisistaan. (Herkman 2002, 93.) Yksinkertaisesti voidaan sanoa, että juoni on tapahtumien sommittelua (Aristoteles 1967, 23), jonka seurauksena syntyy tarina.

Toimiva tarina ja juoni muodostavat katsojia kiinnostavaa draamaa. Aristoteleen mukaan hyvällä draamalla tulee olla selkeä alku, keskikohta ja loppu.

”Kokonaista on se, millä on alku, keskikohta ja loppu. Alkua ei mikään välttämättä edellä, mutta luonnon järjestyksen mukaan sen jälkeen on tai tulee olemaan jotakin, loppu sitä vastoin seuraa luonnon järjestyksen mukaan jotakin muuta joko sen välttämättömänä tai tavallisimpana seurauksena, mutta sen jälkeen ei tule mitään; keskikohdan sekä edellä että jäljessä on jotakin muuta. Hyvin sommiteltu juoni ei saa alkaa mistä tahansa eikä

loppua mihin hyvänsä, vaan sen tulee noudattaa mainitsemiani periaatteita.”
(Aristoteles 1967, 27)

Se, että hyvässä draamassa on selkeä alku, keskikohta konflikteineen ja tarinan sulkeva loppu, muodostaa eheän ja tiiviin kokonaisuuden (Herkman 2002, 95). Tavallisesti hyvä tarina alkaa jonkinlaisesta tasapainotilasta, joka jollakin tavalla sitten järkkyy. Tämän myötä henkilölle tai henkilöille hahmottuu jonkinlainen päämäärä tai tavoite, jonka saavuttamisesta toiminta suurimmaksi osaksi syntyy. (Bacon 2002, 22.) Alun tasapainotilalla ei välttämättä tarkoiteta tasapainoista ja ihanteellista olotilaa, joka jostain syystä järkkyy. Alkutilanne saattaa olla hyvinkin täynnä korjauksia vaativia epäkohtia, joille jostain syystä ei vain ole tehty mitään ja tilanne on ikään kuin pysynyt paikallaan.

Tosi-tv –ohjelmat kertovat aina tarinan ja tarjoavat parhaimmillaan draamaa, jossa on selkeä alku, keskikohta ja tarinan sulkeva loppu. Näin tapahtuu sekä pidempijuonisissa jatkosarjoissa että yhden jakson kokonaisuuksia kertovissa katkosarjoissa. Esimerkiksi Sillä silmällä –ohjelman alussa esitellään aina jakson kohdehenkilö ja kerrotaan mikä hänen ongelmansa on. Keskikohdassa ongelmalle tai ongelmille pyritään tekemään jotain asiantuntijoiden avustamana. Myöhemmin kohdehenkilön pitää selvittää oppimistaan asioista yksin kun apujoukot ovat lähteneet kuvauspaikalta. Mahdolliset konfliktit eli ongelmatilanteet syntyvätkin tilanteissa, joissa kohdehenkilön pitäisi noudattaa saamia ohjeita yksin mutta epäonnekseen unohtaa esimerkiksi mitä hiusvaahto hänen pitäisi käyttää. Loppuhuipennuksessa muutos todetaan onnistuneeksi, jolloin ongelma on kadonnut ja muutoksesta vastuussa ollut homoviisikko voi sulkea tilanteen skoolaamalla yhdessä toisilleen, muutoksen kohteelle ja onnelliselle lopulle.

Pidempijuonisissa, usein yhden tuotantokauden kestävässä jatkosarjoissa on myös selkeä juoni. Esimerkiksi Selviytyjissä alkutilanne muodostuu siitä, kun kauden kilpailijat viedään kilpailupaikalle, heidät jaetaan joukkueisiin ja kilpailu alkaa. Alun ja lopun väliin mahtuu paljon erilaisia konflikteja ja sarjan lopetus huipentuu voittajan selviämiseen viimeisessä jaksossa. Toisaalta Selviytyjien yksittäisetkin jaksot seuraavat tavallaan kaikki hyvän draaman

kaarta. Jokainen jakso alkaa kuvauksella rauhallisesta leirielämästä. Konflikteja keskikohtaan saadaan jokaisessa jaksossa olevien palkinto- tai koskemattomuuskilpailujen muodossa. Jokainen jakso huipentuu heimoneuvostoon, jossa joku kilpailijoista eliminoidaan kisasta pois äänestyksellä.

Pääpaino tosi-tv –ohjelmien alkutilanteissa on usein ihmisten esittelyllä sillä katsoja ei tiedä heistä entuudestaan mitään. Katsojien tutustuttaminen henkilöhahmoin onkin ohjelman alun yksi tärkeimmistä funktioista sillä ohjelman päämäärä on usein katsojalle jo tuttu entuudestaan. Varsinkin tosi-tv:n kilpailuohjelmissa alkutilanteen päämäärä on selkeä. Vaikka monet ohjelmiin osallistuvista henkilöistä selittävätkin osallistumistaan uusien kokemusten saannilla ja omien rajojen testaamisella niin jo ohjelman luoma lähtöasetelma selvä. Ohjelmassa haetaan voittajaa ja vain yksi voi voittaa. Myös elämäntapaohjelmien alkutilanteissa on usein selkeä päämäärä, joka yksinkertaisimmillaan on siinä, miten päästä tilanteesta A tilanteeseen B toiminnan kautta. Kaikissa tosi-tv –ohjelmissa draaman kaari ei ole aivan yhtä selkeä. Varsinkin saippuadokumenteissa draamankaaren seuraaminen on vaikeampaa sillä joskus saattaa olla vaikeata tietää mistä tarina alkaa ja mihin se loppuu. Kuten saippuaoopperoissa myös saippuadokumenteissa on meneillään samaan aikaan useampi rinnakkainen tarina. Nämä rinnakkaiset tarinat alkavat ja loppuvat toisiinsa nähden eri aikaan, jolloin eheän kokonaisuuden muodostuminen on hankalaa.

Draaman kaareissa alkutilannetta seuraa keskikohta, joka usein muodostuu päämäärien tavoittelusta. Päämäärien saavuttamiselle tulee tarinan kulussa usein erilaisia esteitä, joiden myötä henkilöiden kestävyyttä, henkistä lujuttua uskollisuutta ja kuntoa testataan (Bacon 2002, 104). Draaman kehityksen kannalta keskikohdassa esiintyvät käännteet luovat jännitettä. Käännteillä on suuri merkitys juonen kannalta sillä niiden avulla ylläpidetään katsojien mielenkiintoa myös keskikohdassa ennen loppuhuipennusta. Ilman kiinnostavia käännekohtia televisiokatsoja saattaa helposti vaihtaa kanavaa. Tosi-tv:n kilpailuohjelmissa esimerkiksi yksi käänne on eliminointivaihe, jolloin

ohjelmaan jäävien henkilöiden ryhmädynamiikka automaattisesti aina muuttuu ja tilanne uusiutuu ainakin jollain tasolla.

Niin kuin on monesti tullut jo esille, tosi-tv –ohjelmien vahvuus on juuri siinä, että ne herättävät tunteita samalla kun katsojat samaistuvat ohjelmissa esiintyviin henkilöihin. Katsojien tunteet henkilöhahmoja kohtaan kehittyvätkin tarinan aikana. Usein alkutilanteessa saama ensivaikutelma pettää ja varsinainen kiintyminen tapahtuukin vasta ohjelman keskikohdassa. Tosi-tv –ohjelmat herättävät katsojissa paljon erilaisia tunteita. Pelko on ehkä tunteena liian vahva, mutta monet katsojat varmasti tuntevat niin iloa ja onnistumisen tunnetta, kuin myös suuttumusta ja inhoa ohjelman osanottajia kohtaan. On tietenkin selvää, että näinkin vahvoja tunteita on helpompi tunkea päivittäin tai viikoittain ruutuun palaavissa sarjoissa, missä henkilöt pysyvät samoina. Tosi-tv –ohjelmat, joiden keskushenkilöt vaihtuvat viikoittain eivät tietenkään pysty herättämään niin vahvaa kiintymystä ja tuttuutta vaativia tunteita.

Kun katsojille on tarjottu kylliksi jännitystä, toimintaa ja erilaisia aistiärsyksiä, on aika lopettaa tarina. Ihannetilanteessa tarinan palaset lokahtavat lopussa paikoilleen ja tarina päättyy uuteen, usein kuitenkin erilaiseen kuin alkutilanne, tasapainotilaan. Tällaista tilannetta kutsutaan sulkeumaksi, sillä se kirjaimellisesti sulkee epästabiliin tilanteen jonkinlaisella ratkaisulla samalla kun se auttaa sivuuttamaan mahdollisesti auki jääneet kysymykset. (Bacon 2002, 113–115.)

Monissa tosi-tv –ohjelmissa loppusulkeumat ovat kaavamaisia ja katsojan on helppo tunnistaa milloin ohjelman tai yksittäisen jakson loppuhuipennus on vuorossa. Sen sijaan varsinainen lopputulos ei välttämättä ole yhtä arvattavissa. Kilpailuohjelmissa yksittäisen jakson loppuhuipennus on useimmiten kilpailijan ja/tai kilpailijoiden eliminointi. Tämän loppuhuipennuksen jälkeen kisasta tippuneille kilpailijoille annetaan vielä usein mahdollisuus loppu sanoihin eli viimeiseen tunnustukselliseen monologiin. Tällöin eliminoinnin aiheuttama mahdollinen järkytys tulee käsiteltyä ja katsojan on helpompi sopeutua tilanteeseen. Joskus viimeiset monologit saattavat olla huomattavasti tunnepitoisempia kuin välivaiheiden monologit. Pudotetut kilpailijat saattavat

itkeä kameroille, tai harmitella jopa kirosanoin kuinka väärin heitä on kohdeltu. Osa taas suhtautuu pudotuksiin tyynesti.

Susan (itkuisena): *En tajua tätä ollenkaan. Tämä on ... vau. Tämä on naurettavaa. Olen muka muodollinen. Mitä se tarkoittaa? Koetan olla hillitty ja ammattimainen ja se on ilmeisesti haitaksi. Jos joku tuolla linnassa uskoo olevansa aito hän valehtelee itselleen. Tämä sattuu, koska hän sai nähdä osan minusta. On väärin väittää muuta. Kukaan ei pidä siitä kun sattuu. Kukaan ei halua kaivata. Välillämme oli paljon kemiaa. Kuka hänet saakin, on onnekas tyttö. Toivon, että loppu olisi ollut erilainen. Uskokaa pois. Halusin olla hänen tyttönsä. En tajua hänen päätöstään. En vain tajua... Voi luoja... Tämä on ihan *****
(Unelmien poikamies)

Felisha: *Suoritukseni oli surkea. Minä pystyn paljon parempaan. Harmi, että tuo oli viimeinen tehtävä.*

Alla: *Trump ei sanonut että olen huono johtaja. Hänen mielestä vain harvat pystyvät johtamaan minua. Ihmiset ovat sanoneet, että minua on hankala johtaa, mutta ehkä he ovat vain itse heikkoja. Oikea johtaja voi johtaa minua.*
(Diili)

Kilpailuohjelmissa koko kauden loppuhuipennus on puolestaan aina voittajan julistaminen. Se sulkee kiinni koko kilpailun. Muutosohjelmissa muutoksen näyttäminen on yhtä selvä loppuhuipennus. Joskus paineen purkautumista ja tilanteen nolllaamista helpotetaan tosi-tv -ohjelmien erikoisjaksoilla, joissa käydään läpi mitä ohjelman henkilöille on tapahtunut varsinaisen ohjelman jälkeen.

4.2.3 Tapahtumat

Tarinoiden yksittäisiä tapahtumia voidaan erotella sen mukaan, miten merkittäviä ne ovat tarinan etenemiselle. Näin ollen kertomuksesta voidaan erottaa tapahtumille välttämättömät ydintapahtumat ja niitä täydentävät satelliittitapahtumia. Ydintapahtumien poistaminen, tai niiden järjestyksen vaihtaminen muuttaisi tarinaa ratkaisevasti kun taas satelliittitapahtumien poisto ei muuttaisi tarinan kulkua ratkaisevasti. Satelliittitapahtumien tehtävä on antaa

lisäinformaatiota sekä taustoittaa ydintapahtumien kulkua. Sitäkin huolimatta, ettei näillä satelliittitapahtumilla ole varisnaista merkitystä tarinan kululle, saattavat ne olla hyvin tärkeitä katsojille sillä juuri niiden avulla katsoja tulkitsee hahmoja, tarinaa tai ohjelman yleisilmettä. (Herkman 2002, 88.)

Tosi-tv –ohjelmissa selkeitä satelliittitapahtumia ovat jo aikaisemmin mainitut tunnustukselliset monologit. Näillä, usein irrallisesti kuvatuilla otoksilla ei ole suurta merkitystä kilpailulle tai muutokselle, mutta juuri niiden avulla katsoja oppii tuntemaan ohjelmien hahmot ja pystyy samaistumaan heihin. Joskus satelliittitapahtumat voivat olla kokonaisvaikutelmalle aivan yhtä tärkeitä kuin ydintapahtumatkin vaikka ne eivät sinällään vie juonta eteenpäin. Samoin kaikki arkiset askareet jotka saattavat vaikuttaa joidenkin mielestä turhalta ohjelma-ajalta ja jopa tylsältä katsottavalta, saattavat paljastaa hyvinkin paljon ohjelmien henkilöistä. Esimerkiksi sellaisissa ohjelmissa, joissa useamman ihmisen pitää elää yhdessä ryhmänä, kotiaskareisiin osallistuvat henkilöt tekevät todennäköisemmin katsojiin ja kilpakumppaneihin suuremman vaikutuksen kuin sohvalla makaavat.

4.2.4 Aika-akseli

Lineaarinen kerrontatapa on tunnetuin ja käytetyin tapa kertoa tarinoita. Siinä tapahtumat seuraavat toisiaan loogisessa, usein myös kronologisessa, järjestyksessä. Linearisessa kerrontatavassa tarinalla on Aristoteleelta selvästi lähtöisin olevat draamankaaren vaiheet, eli jo aiemmin mainitut alku, keskikohta ja loppu. Lineaarinen kerrontatapa pohjautuu pitkälti länsimaiseen aikakäsitykseen niin laajasti ja siitä on tullut vallitsevin tapa kertoa ja nähdä asioita länsimaisessa kertomaperinteessä. (Herkman 2002, 94.)

Myös tosi-tv –ohjelmat kertovat asioista lineaarisesti. Asiat etenevät loogisessa järjestyksessä, lähes poikkeuksetta kronologisesti. Myöhemmin kuvatut tunnustukselliset monologit, joissa kilpailijat kertovat tapahtumista ja tunteistaan, leikataan tuotantovaiheessa sellaiseen kohtaan, että katsojat näkevät tapahtumat lineaarisesti, ikään kuin samaan aikaan tapahtuvina. Päivämääriä

tosi-tv –ohjelmissa ei ilmoiteta vaan aikaa lasketaan päivissä, tunteissa ja minuuteissa (Kavka ja West 2004, 136).

Yhteen jaksoon on usein sisällyt useamman päivän tapahtumat. Esimerkiksi Selviytyjissä kilpailijat elävät kolmen päivän sykleissä. Kaksi päivää käytetään kilpailuihin ja heimoneuvostoon ja yhtenä päivänä levätään. Jokaisesta kolme päivän jaksoista tehdään tuotanto vaiheessa yksi tunnin pituinen viikoittain lähetettävä jakso. Näin ollen 39 vuorokauden aikana kuvatusta materiaalista saadaan 13 jaksoa. (Kavka ja West 2004, 146.) Big Brotherissa yksi tunnin jakso käsittää puolestaan yhden päivän tapahtumat ja Vaimot vaihtoon –sarjassa yhteen jaksossa kerrotaan kahden viikon tapahtumista. Ohjelmiin valitut otokset ovat tarkan harkinnan tulos, jotta katsojille pystytään tarjoamaan parasta mahdollista viihdettä Lineaarisuden lisäksi tosi-tv –ohjelmien oletetaan kertovan tarinaa odotetaan kronologisesti, jotta ne tuntuvat tosilta, joissakin tapauksissa jopa reaaliaikaisesti tapahtuvilta vaikka olisivatkin kuvattu kuukausia aikaisemmin.

Joskus audiovisuaalisessa kerronnassa ajan suoraviivaista etenemistä rikotaan erilaisilla tehokeinoilla kuten esimerkeiksi takaumien (flash-back), ennakkointien (flash-forward), toiston ja ellipsien avulla. Ellipsillä tarkoitetaan yleistä tapaa leikata otosten ja kohtausten siirtymä niin, että tapahtuu yhtäkkiä hyppy tapahtumasta tai tilanteesta toiseen. Ellipsit ikään kuin tekevät kerronnasta ekonomisempaa, kun kaikkea ei tarvitse suoranaisesti kertoa ja käytettävän ajan voi näin ollen käyttää kertomisen arvoisiin tapahtumiin. Ellipsit eivät kuitenkaan riko kerronnan lineaarisuutta vaan pikemminkin kiihdyttävät sitä nopeuttamalla siirtymistä tapahtumasta toiseen. (Herkman 2002, 97 -99.)

Ellipsit ovatkin suoranaisten välttämättömyys kaikille tosi-tv –ohjelmille, joissa kulunut aika, olkoon se sitten päivä tai viikko, pitää tiivistää esimerkiksi tunnin jaksoon. Tyypillinen ellipsi on leikata illasta seuraavaan aamun jolloin ohjelmassa ei tarvitse näyttää tylsältä näyttävää nukkumista. Takaumien, ennakkointien ja toiston käyttö on tosi-tv –ohjelmissa sen sijaan harvinaisempaa kuin ellipsien käyttö. Takaumia käytetään lähinnä vain silloin kun tarinan

henkilöhahmot itse muistelevat menneitä tapahtumia tai kertovat niistä toisille. Takaumia käytetään myös tunnustuksellisten monologiin kuvittamiseen. Toistoa sen sijaan käytetään lähinnä vain jaksojen alussa kun kerrataan edellisen jakson tapahtumat. Ennakointia taas käytetään jaksojen lopussa antamaan vihjeitä seuraavista jaksoista. Jotkut jatkosarjat esittävät kesken kauden kertausjakson, jossa käydään läpi siihen mennessä tapahtuneita asioita.

4.3 Yhteenveto tosi-tv –genrestä

Taulukossa 3 kertaan elementtejä, jotka yhdistävät tosi-tv:n omaksi genrekseen ja auttavat katsojaa tunnistamaan genren vaikka sitä ei erikseen mainittaisi. Koska tosi-tv on hyvin laaja-alainen ryhmä erilaisia ohjelmatyyppejä, kuten luvussa 3 kävi ilmi, ei näiden elementtien löytäminen ole aina helppoa. Kun tosi-tv –genreä ruvetaan tarkemmin määrittelemään, pitää ensiksi miettiä luetaanko tosi-tv –ohjelmat faktaohjelmiksi vai fiktiivisiksi ohjelmiksi. Vaikka monet tosi-tv –ohjelmat muistuttavat kerronnaltaan käsikirjoitettuja viihdeohjelmia, perustuvat ne kuitenkin todellisiin tapahtumiin. Edes mahdolliset keinotekoisesti luodut tilanteet eivät vie pois sitä tosiasiaa, että tilanteet ovat kuitenkin tapahtuneet. Näin ollen tosi-tv –ohjelmat voidaan laskea faktaohjelmiksi

Kuitenkin todellisuus, jonka näemme, on tarkoin suunniteltu viimeistään ohjelman editointivaiheessa. Ohjelmiin osallistuvia henkilöitä kuvataan 24 tuntia vuorokaudessa, normaalisti vielä useammalla kameralla. Vain murto-osa kuvatusa materiaalista käytetään ja suurin draama ja tragedia muodostuvat viihdyttäväksi kokonaisuudeksi vasta leikkauspöydällä eri pätkiä yhdistämällä. Esimerkiksi Big Brotherissa yhden vuorokauden tapahtumat tiivistetään tunnin jaksoon, Selviytyjissä yhden jakson tapahtumat kattavat kolme päivää ja Vaimot vaihtoon –sarjassa yhteen tunnin mittaiseen jaksoon sijoitetaan jopa kahden viikon tapahtumat. Se, mitä näytetään, ei vastaa suoranaisesti koko totuutta siitä, mitä on tapahtunut.

Taulukko 3: Tosi-tv:n yleispiirteet

TOSI-TV:N YLEISPIIRTEET
<ul style="list-style-type: none">
● Tosi-tv -ohjelmat perustuvat todellisiin tapahtumiin vaikka ne muistuttavatkin kerronnaltaan fiktiivisiä televisio-ohjelmia.
● Tosi-tv -ohjelmien pääasiallinen funktio on viihdyttää.
● Monet eri maissa suosittu tosi-tv -ohjelmat perustuvat kansainvälisiin ohjelmaformaatteihin.
● Suurin osa ohjelmista esitetään mainoskanavilla niin Suomessa kuin muissakin maissa. Ohjelmien kaupallisuuden takia niissä saattaa aika ajoin esiintyä tuotesijoittelua. Joskus ohjelmat sisältävät myös piilomarkkinointia.
● Tapahtumapaikat ovat aitoja paikkoja, lähes aina tv-studioiden ulkopuolella sijaitsevia kohteita. Sen sijaan aitoonkin ympäristöön on saatettu luoda hyvin epätavallinen ja epäaito tilanne.
● Ihmiset esiintyvät ohjelmissa itsenään. Tämä koskee myös julkisuuden henkilöitä.
● Ohjelmissa ei yleensä ole kirjoitettua käsikirjoitusta vaikka tapahtumia olisikin etukäteen suunniteltu.
● Tunnustukselliset monologit ovat tärkeä elementti kerronnassa ja henkilöhahmojen kuvaamisessa.
● Tosi-tv -ohjelmat suosivat lineaarista kerrontatapaa.
● Yhdessä jaksossa saatetaan kertoa monen päivän tapahtumat.

Jotta todellisuudesta saadaan katsojia kiinnostavaa viihdettä, pitää ohjelman tekijöiden tarkkaan valita mitä kohtauksia he siitä näyttävät katsojille. Kohtaukset, joita näemme, ovat tosia, mutta tilanteet, missä kohtaukset ovat syntyneet, saattavat olla hyvinkin keinotekoisia ja erittäin hyvin valittuja. Siksi tosi-tv:tä ei voi saa ajatella kuitenkaan puhtaasti todellisuutena, vaan enemmänkin faktaan pohjautuvana viihteenä. Tosi-tv -ohjelmat eroavat pitkälti muista faktaohjelmista juuri tästä syystä. niiden tarkoitus on tarjota pääasiassa viihdettä eikä vaan todellisia tapahtumia ja tietoa.

Tosi-tv -ohjelmien pääasiallinen funktio on viihdyttäminen. Monien tosi-tv -ohjelmien viihdearvo on kokeiltu jo jossain päin maailmaa ennen Suomeen tuontia, sillä suurin osa tosi-tv -ohjelmista perustuu kansainvälisiin ohjelmaformaatteihin. Tosi-tv:n suuri suosio eri puolella maailmaa on ollut yksi merkittävä tekijä ohjelmatarjonnan globalisoitumisessa. Käytännössä sama ohjelma eri ihmisillä toteutettuna voi pyöriä samaan aikaan monessa eri

maanosassa ilman, että katsoja tuntisi katsovansa muunmaalaisille suunnattua ohjelmaa. Globaalistumisen lisäksi tosi-tv –ohjelmat ovat lisänneet kaupallista sisältöä televisiotarjontaan. Aidot tuotemerkit ja palvelut vilahtelevat ruudussa ilman, että sitä lasketaan välttämättä mainostamiseksi. Kyse on enemmänkin arkirutiinien lisääntyneestä näyttämisestä tuotesijoittelun yhteydessä.

Suurin osa tosi tv –ohjelmista näyttää tavallisia ihmisiä ilman rooleja ja nämä ihmiset osallistuvat ohjelmiin vapaaehtoisesti. Itse tilanteet ja tapahtumapaikat saattavat olla usein hyvinkin keinotekoisia huolimatta siitä, että ohjelmat kuvataan lähes poikkeuksetta televisiostudioiden ulkopuolella luonnollisessa ympäristössä. Tavallinen Matti Meikäläinen ei normaalisti lähtisi autiolla saarelle Tyynelle merelle syömään torakoita tai eristäisi itsensä täysin ulkomaailmasta useammaksi kuukaudeksi. Tosi-tv –ohjelmissa tällaisiin keinotekoisesti tehtyihin tilanteisiin heittäytyminen on sen sijaan normaalia.

Yksi koko genren suosiota selittävä tekijä on katsojan samaistuminen ohjelmien henkilöihin. Katsojan onkin helpompi samaistua tavallisiin ihmisiin kuin käsikirjoitettuihin hahmoihin. Myös julkisuuden henkilöistä halutaan nähdä se tavallinen, inhimillinen puoli, jotta heidän kokemuksiaan on helpompi ymmärtää. Katsojan samaistuminen tai kiintyminen vaatii kerronnalta kuitenkin sitä, että henkilöhahmot paljastavat katsojille tunteitaan ja ajatuksiaan. Tosi-tv –ohjelmissa tämä tapahtuu pitkälti tunnustuksellisten monologiensa avulla. Tunnustukselliset monologit ovat erikseen kuvattuja pätkiä, joissa ohjelmien henkilöt kertovat mielipiteitään tapahtumien kulusta ja ohjelmien henkilöistä ja kuvailevat omia tunteitaan. Henkilöt puhuvat suoraan kameralle, jolloin katsoja kokee, että henkilö puhuu juuri hänelle. Tunnustukselliset monologit ovat erittäin oleellinen osa tosi-tv –ohjelmien kerrontaa ja usein myös se elementti, minkä avulla katsoja helposti tunnistaa mistä genrestä on kyse.

Tosi-tv –ohjelmia yhdistävät elementit ovatkin enemmän tyylillisiä kerrontakeinoja kuin suoraan sisältöä määrittäviä tekijöitä. Ohjelmat voivat muistuttaa tyyliltään hyvinkin paljon toisiaan vaikka ne kertoisivat hyvin erilaisista asioista. Toisin sanoen juuri muotoon liittyvät elementit tekevät tosi-tv:stä yhtenäisen genren viihdyttämisen lisäksi.

5. Päätelmät

Tämän tutkielman tarkoitus oli osoittaa, että tosi-tv –genre on suhteellisen nuoresta iästään huolimatta laaja-alainen, mutta silti yhtenäinen ja eheä ryhmä erilaisia televisio-ohjelmia. Vaikka tosi-tv –ohjelmien synty voidaan sijoittaa jo 1970-luvulle, niistä muodostui yhtenäinen genre vasta 1990-luvun loppupuolella, kun tosi-tv –ohjelmien määrä lisääntyi huomattavasti. Pian huomattiin kuinka suuria katsojalukuja ohjelmat keräsivät ja miten myös media kiinnostui tosi-tv –ohjelmista. Suosituimmat kansainväliset ohjelmaformaattit levisivätkin nopeasti muutamassa vuodessa ympäri maailmaa. Ohjelmia ei ole tuotettu ainoastaan länsimaissa vaan myös Afrikassa, Arabimaissa ja Aasiassa. Huomion arvoinen seikka on myös se, että suurin osa näistä ohjelmaformaateista on lähtöisin Euroopasta.

Tällä hetkellä tosi-tv –ohjelmat voidaan jakaa sisällön perusteella kahteen pääryhmään sen mukaan onko kyseessä kilpailuohjelma vai ei-kilpailuohjelma eli todellisuusviihdeohjelma. Molemmat pääryhmät voidaan jakaa lisäksi kolmeen eri alaryhmään. Karkeasti voidaan sanoa, että tosi-tv –genren synty todellisuusviihdeohjelmien pohjalta mutta vasta kilpailuohjelmat synnyttivät varsinaisen tosi-tv –buumin, jonka seurauksena tosi-tv –ohjelmia alettiin nähdä myös parhaaseen katselu aikaan. Todellisuusviihdeohjelmat jaetaan infoviihdeohjelmiin, saippuadokumentteihin sekä elämäntapaohjelmiin ja kilpailuohjelmat puolestaan selviytymis-, kyky- ja parinetsintäkilpailuihin. Todellisuusviihdeohjelmissä alaryhmästä riippuen pääosassa ovat tapahtumat, ihmiset tai muutos. Kilpailuohjelmissä pääosassa on nimensä mukaisesti kilpailu sekä tietysti itse kilpailijat. Monille kilpailuohjelmille on tyypillistä, että ne ovat eliminointityylisiä, eli kilpailijoita pudotetaan kilpailusta yksi kerrallaan jolloin lopulta vain voittaja jää jäljelle.

Suomessa on nähty ohjelmia molemmista pääryhmistä. Huomattavasti suurempia katsojalukuja ja enemmän median huomiota ovat keränneet kilpailuohjelmat. Suurin osa suosituimmista ohjelmista on lisäksi perustunut kansainvälisiin ohjelmaformaatteihin, joista on näytetty ennen suomalaista versiota ulkomaalaisia versioita suosion testaamiseksi.

Kun tosi-tv –ohjelmien eri tyyppisiä tarkastellaan audiovisuaalisena ilmaisuna genren ja kerronnan avulla on helppo havaita, että tosi-tv:llä tarkoitetaan enemmän yhdenmukaista tyyliä kertoa ja kuvata asioita kuin sisällöltään samanlaisia ohjelmia. Vaikka ohjelmat käsittelevät mitä tahansa aihetta, juuri kerronnalliset keinot saavat ohjelmat muistuttamaan riittävässä määrin toisiaan, jotta niitä voidaan kutsua yhtenäiseksi genreksi. Ohjelmissa esiintyvät henkilöt ovat aitoja ja he esiintyvät ilman käsikirjoitusta. He ovat mukana ohjelmissa vapaaehtoisesti tietäen, että heitä kuvataan jatkuvasti. Tämä koskee sekä ohjelmissa esiintyviä tavallisia ihmisiä että julkisuuden henkilöitä. Myös tapahtumapaikat ovat pääsääntöisesti aitoja, toisin sanoen kuvaukset ovat viety pois studiosta autenttiseen ympäristöön. Katsojan pitäisikin katsoessaan pystyä uskomaan, että tosi-tv –ohjelmien ihmiset, paikat ja tapahtumat ovat todellisia, jolloin hänen on helpompi samaistua henkilöihin ja eläytyä ohjelman tilanteisiin.

Samaistumista helpottavat tunnustukselliset monologit eli yksinpuhelut, jotka ovat erittäin tärkeä elementti tosi-tv –ohjelmien kerronnassa.

Tunnustuksellisissa monologeissa ohjelmien henkilöt puhuvat suoraan kameralle, jolloin katsoja saa vaikutelman, että puhe on suunnattu juuri hänelle. Juuri näiden tunnustuksellisten monologioiden aikana katsoja luo jonkinasteisen tunnesiteen ohjelmien henkilöihin. Parhaimmillaan katsoja samaistuu ohjelmien henkilöihin niin paljon, että pystyy myötäelämään heidän tunteitaan.

Tosi-tv –ohjelmat ovat myös lisänneet omalta osaltaan television kaupallisuutta. Ei sen takia, että niitä esitetään lähinnä vain kaupallisilla televisiokanavilla, vaan sen takia, että tosi-tv –ohjelmien myötä tuotemerkkien näyttämisestä on tullut hyväksyttävämpää televisiossa. Lisäksi tosi-tv –ohjelmien myötä televisio on laajentunut lehtiin ja internetiin enemmän kuin muut televisio-ohjelmat aikaisemmin. Televisio ei ole enää ainoa kanava, jonka välityksellä televisio-ohjelmia voi seurata. Selvää on kuitenkin, että tosi-tv on muuttanut televisiota myös välineenä ja antanut katsojille mahdollisuuksia vaikuttaa ohjelmien kulkuun erilaisten äänestysten avulla.

Genrenä tosi-tv on verrattain nuori ja alati jatkuvan kehityksen alla. Maailmalla uusia tosi-tv –ohjelmia kehitellään koko ajan minkä seurauksena saattaa syntyä sellaisia kokonaan uusia ohjelmatyyppejä, mitä tämän tutkielman tekovaiheessa ei vielä ollut olemassa. Toisaalta taas joidenkin ohjelmatyyppien suosio ja katsojaluvut saattavat romahtaa niin pahasti, että kokonaiset ohjelmatyypit katoavat ruuduista kokonaan. Tulevaisuudessa tosi-tv –huuma niin meillä Suomessa kuin muuallakin tulee luultavasti laantumaan jonkun uuden ohjelmatyyppin tai –genren valloittaessa suosikkigenren paikan television ohjelmakartalta. Vaikka kokonaisia ohjelmatyypiryhmiä katoaisikin ruudusta tulevaisuudessa, kokonaan tosi-tv –genre tuskin tulee poistumaan vaan jossain muodossa se jää elämään muiden entisten suosikkigenrejen sekaan. Suuria katsojalukuja keräävät suosittu ohjelmat kuten *Selviytyjät*, *Big Brother* ja *Idols* jäänevät ruutuihimme ainakin todennäköisimmin kun monet pienempiä katsojalukuja keräävät ohjelmat. Todennäköisesti nämä suosittu ohjelmat leviävät kansainvälisinä ohjelmaformaatteina vielä moniin muihin maihin, jolloin televisiosta tulee yhä globaalisempi mediaväline. Tulevaisuudessa eri maiden televisio-ohjelmistot mitä todennäköisimmin tulevat muistuttamaan toisiaan yhä enemmän. Ehkä jo kymmenen vuoden päästä Suomen, Japanin ja vaikka Botswanan televisiotarjonta muistuttaa enemmän toisiaan kun vielä tänä päivänä pystymme edes kuvittelemaan.

Suomessa tullaan varmasti myös tulevaisuudessa näyttämään ulkomaisia tosi-tv –ohjelmia. Vaikka kotimaiset tosi-tv –ohjelmat keräävät jatkuvasti suurempia katsojalukuja kuin saman ohjelman ulkomaiset versiot, muodostuu ohjelmiin soveltuvien suomalaisten ihmisten vähyys jossain vaiheessa ongelmaksi. Lienee selvää, ettei viiden miljoonan asukkaan maasta yksinkertaisesti löydy vuodesta toiseen riittävästi tarpeeksi lahjakkaita ja mielenkiintoisia persoonia lukuisiin eri tosi-tv –ohjelmiin. Varmasti musiikin ammattilaiset näkevät tämän eron jo nyt kun vertailevat Suomen *Idolsia* ja *American Idolia*.

Tosi-tv on osoittanut, että totuus voi olla tarua ihmeellisempää, ja ennen kaikkea viihdyttävää. Ainakin jos on kyse jonkun toisen todellisuudesta. Enää tavallisen televisionkatsojan ei tarvitse paeta arkeaan käsikirjoitettujen viihdeohjelmien ja draamasarjojen pariin. Tosi-tv –ohjelmien avulla arkea voi

paeta nyt fiktion lisäksi jonkun toisen todellisuuteen ja uskoa, että niiden tapahtumat voisi tapahtua myös itselleen.

Lähteet

- Andrejevic, Mark (2004): *Reality TV, The Work of Being Watched*. Oxford: Rowan Littlefield.
- Aristoteles (1967): *Runousoppi*. Otava, Helsinki.
- Aslama, Minna ja Pantti, Mervi (2006): *Talking alone: reality TV, emotions and authenticity*, European Journal of Cultural Studies 2006, 9, s. 197-184.
- Aslama, Minna; Sonck, Fredrick ja Wallenius, Jaana (2006): *Suomalainen televisiotarjonta 2005, Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 40/2006*. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö.
- Aslama, Minna ja Wallenius, Jaana (2005): *Suomalainen televisiotarjonta 2004, Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 47/2005*. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö.
- Bacon, Henry (2000): *Audiovisuaalisen kerronnan teoria*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Baker, Sean (2003): *From Dragnet to Survivor: Historical and Cultural Perspectives on Reality Television*, Teoksessa: Smith, Matthew J. & Wood Andrew F (ed.): *Survivor Lessons, Essays on Communication and Reality television*, s. 57-70. Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Berger, Arthur Asa (1997) *Genre*, Teoksessa: Newcomb, Horace (toim) *Encyclopedia of Television, volume 2 G-P*, s.678- 682. Chicago: Fitzroy Dearborn.

- Bondebjerg, I. Julie (2001): *Film: genres and genre theory*, Teoksessa: *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, s. 5640-5646. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Brenton, Sam and Cohen, Reuben (2003): *Shooting people, Adventures in Reality TV*. London: Verso.
- Corner, John (2004): *Docusoap*, Teoksessa: Newcomb, Horace (ed.): *Encyclopedia of Television*, s.740-747. New York: Fitzroy Dearborn.
- Couldry, Nick (2004): *Teaching us to fake it*, Teoksessa: Murray, Susan ja Oullette, Laurie (ed.): *Reality Tv, Remaking television culture*, s. 57-74. New York: New York University Press.
- D'acci, Julie (2001): *Television: Genres*, Teoksessa: *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, s. 15574-15578. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Deery, June (2004): *Reality TV as Advertainment* julkaisussa *Popular communication*, 2(1), s. 1-20. Lawrence Erlbaum Associates. Inc.
- Eaves, Michael H. ja Savoie Michael (2005): *Big Brother: Merging Reality and Fiction: An Application of the Narrative Paradigm*, in *Texas Speech Communication Journal*, Vol 29, No. 2, s. 91-97.
- Herkman, Juha (2002): *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Hietala, Veijo (1997): *Genreoria ja formaalinen analyysi*. Teoksessa: Hietala, Veijo ja Koivunen Anu (toim.): *Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto*, s. 173-191. Turku: Turun yliopisto.
- Hietala, Veijo (1993): *Kuvien todellisuus, johdatusta kuvallisen kulttuurin ymmärtämiseen ja tulkintaan*. Helsinki: Kirjastopalvelu.

- Hietala, Veijo (1996): *Ruudun hurma, johdatus tv-kulttuuriin*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Hill, Annette (2005): *Reality TV, Audiences and popular factual television*. London: Routledge.
- Huff, Richard M. (2006): *Reality television*. Westport: Praeger Publishers.
- Kavka, Misha ja West, Amy (2004): *Temporalities of the real: Conceptualising time in Reality TV*, Teoksessa: Holmes, Su ja Jermyn, Deborah (ed.): *Understanding Reality Television* s. 136- 153. London: Routledge.
- Kompare, Derek (2004): *Extraordinarily ordinary: The Osbournes as "American family"*, Teoksessa: Murray, Susan ja Oullette, Laurie (ed.): *Reality Tv, Remaking television culture* s. 97-116. New York: New York University Press.
- Kuutti, Heikki (2006): *Uusi mediasanasto*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kärki, Heikki ja Jouttijärvi, Samuel (2004): *Elämää tosi-tv:n jälkeen: Haukuttu Heartmix ja Suuri Seikkailu*, s.16. Jyväskylän Ylioppilaslehti 6/2004.
- Magder, Ted (2004): *The End of TV 101, Reality Programs, Formats, and the New Business of Television*, Teoksessa: Murray, Susan ja Oullette, Laurie (ed.): *Reality Tv, Remaking television culture* s. 137-156. New York: New York University Press.
- Mascaro, Tom (2004): *Documentary*, Teoksessa: Newcomb, Horace (ed.) *Encyclopedia of Television*, s.740-747. New York: Fitzroy Dearborn.
- McQuail, Denis (2005): *McQuail's mass communication theory, fifth edition*. London: SAGE Publications Ltd.

- Moran, Albert (1998): *Copycat, Globalisation, Program Formats and Cultural Identity*. Luton, University of Luton Press.
- Murray, Susan (2004): "I think we need a new name for it" *The meeting of documentary and reality tv*, Teoksessa: Murray, Susan ja Oullette, Laurie (ed.): *Reality Tv, Remaking television culture*, s. 40-56. New York: New York University Press.
- Oulette Laurie, Murray, Susan (2004): *Introduction*, Teoksessa: Murray, Susan ja Oullette, Laurie (ed.): *Reality Tv, Remaking television culture*, s. 1-15. New York: New York University Press.
- Palmer, Gareth (2004): "The New You": *class and transformation in lifestyle television*, Teoksessa: Holmes, Su ja Jermyn, Deborah (ed.): *Understanding Reality Television* s. 173-190. London: Routledge.
- Patkin, Terri Toles (2003): *Individual and Cultural identity in the World of Reality tv*, Teoksessa: Smith, Matthew J. & Wood Andrew F (ed.): *Survivor Lessons, Essays on Communication and Reality television*, s. 11-26. Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers.
- Ruoho, Iris (1997): *Perhesarja lajityyppinä, Ruusun aika ja perheen artikulaatio*, Teoksessa: Hietala, Veijo ja Koivunen Anu (toim.): *Kanavat auki! Televisiotutkimuksen lukemisto*, s.193–206. Turku: Turun yliopisto.
- Rymsza-Pawlowska Malgorzata (2007): *Frontier House: Reality television and the historical Experience*, julkaisussa *Film & History*, vol 37.1 (2007).
- Rämö, Matti (2005): *Mainostaa, ei mainosta*, Ylioppilaslehti 12/2005

Smith, Matthew J. & Wood Andrew F. (2003): *Introduction: Culture, Communication and Community Revealed in and through Reality Television*, Teoksessa: Smith, Matthew J. & Wood Andrew F (ed.): *Survivor Lessons, Essays on Communication and Reality television*, s. 1-10. Jefferson: McFarland & Company, Inc., Publishers

Verkkolähteet televisio-ohjelmista:

Amazing Race:

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Amazing_Race_%28US_TV_series%29

(haettu 22.5.2007)

Big Brother:

[http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Brother_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Big_Brother_(TV_series)) (haettu 21.5.2007)

http://fi.wikipedia.org/wiki/Big_Brother (haettu 22.5.2007)

Diili:

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Apprentice (haettu 29.5.2007)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Diili> (haettu 29.5.2007)

Huippumalli haussa:

<http://cwtv.com/shows/americas-next-top-model/about> (haettu 11.9.2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/Top_model (haettu 28.5.2007)

Hurja muodonmuutos:

<http://abc.go.com/primetime/extrememakeover/show.html> (25.5.2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/Extreme_Makeover (haettu 24.5.2007)

Hälytys 911:

http://en.wikipedia.org/wiki/Rescue_911 (haettu 22.5.2007)

Idols:

http://en.wikipedia.org/wiki/Idol_series (haettu 23.5.2007)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Idols> (haettu 11.9.2007)

Lain nimessä:

[http://en.wikipedia.org/wiki/COPS_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/COPS_(TV_series)) (haettu 22.5.2007)

<http://www.cops.com/default.html> (haettu 11.9.2007)

Mallikoulu:

<http://www.mtv3.fi/mallikoulu/> (haettu 28.5.2007)

Miljonääri-Jussi

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Miljon%C3%A4%C3%A4ri-Jussi>

(haettu 29.5.2007)

Muodin huipulla:

http://en.wikipedia.org/wiki/Project_Runway (haettu 13.6.2007)

Olet mitä syöt:

http://en.wikipedia.org/wiki/You_Are_What_You_Eat_%28UK_TV_show%29

(haettu 24.5.2007)

<http://www.mtv3.fi/oletmitasyot/> (haettu 24.5.2007)

Popstars:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Popstars> (haettu 28.5.2007)

Roolihuijaus:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Roolihuijaus> (haettu 26.5.2007)

<http://www.channel4.com/entertainment/tv/microsites/F/fakingit/>

(haettu 11.9.2007)

Seikkailu Robinson:

http://en.wikipedia.org/wiki/Expedition_Robinson (haettu 21.5.2007)

Sekaisin Miriamista:

http://en.wikipedia.org/wiki/There's_Something_About_Miriam

(haettu 29.5.2007)

Selviytyjät:

[http://en.wikipedia.org/wiki/Survivor_\(TV_series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Survivor_(TV_series)) (haettu 21.5.2007)

Sillä siisti:

http://en.wikipedia.org/wiki/How_Clean_is_Your_House%3F

(haettu 14.6.2007)

<http://www.mtv3.fi/koti/sillasiisti/ohjelma.shtml> (haettu 24.5.2007)

Sillä silmällä:

<http://www.nelonen.fi/sillasilmalla> (haettu 25.5.2007)

(http://en.wikipedia.org/wiki/Queer_Eye) (haettu 25.5.2007)

Suurin pudottaja:

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Biggest_Loser (haettu 29.5.2007)

<http://www.mtv3.fi/suurinpudottaja/> (haettu 29.5.2007)

Suuri Seikkailu:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Suuri_Seikkailu (haettu 11.6.2007)

Talo Espanjassa:

<http://oppiminen.yle.fi/taloespanjassa> (haettu 28.5.2007)

Unelmienpoikamies ja Unelmienpoikamiestyttö:

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Bachelor (haettu 29.5.2007)

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Bachelorette (haettu 29.5.2007)

Vaimot vaihtoon:

http://en.wikipedia.org/wiki/Wife_Swap (haettu 24.5.2007)

<http://www.nelonen.fi/vaimotvaihtoon/> (haettu 24.5.2007)

Muut verkkolähteet:

Viestintäviraston päätös televisio- ja radiotoimintalain rikkomisesta SubTV:lle

http://www.ficora.fi/attachments/suomi_A_L/1156442416620/Files/CurrentFile/Big_Brother-paatos_piilomainonta.pdf (haettu 21.7.2007)

Laki televisio- ja radiotoiminnasta Valtion säädöstietopankin sivuilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980744> (haettu 21.7.2007)

Ulkoasianministeriön mediakatsaus 25.5.2007:

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=91836&nodeid=17401&contentlan=1&culture=fi-FI> (haettu 14.7.2007)

Television tuotesijoittelun periaatteet Kuluttajaviraston sivuilla:

http://www.kuluttajavirasto.fi/user_nf/default.asp?site=34&tmf=6476&lmf=6535&id=18834&mode=readdoc (haettu 22.7.2007)

Audiovisuaaliset lähteet:

Unelmien poikamies (Bachelor)

(Tuotantokausi 8, Yhdysvallat)

Jakso 6, esitetty Yhdysvalloissa 13.2.2006, Suomessa Nelosella 6.8.2007 (1/2)
ja 13.8.2007 (2/2).

Suomennos: Petra Honkala

Diili (The Apprentice)

(Tuotantokausi 4, Yhdysvallat)

Jakso 11, esitetty Yhdysvalloissa 1.12.2005 ja Suomessa MTV3:lla 9.8.2007.

Suomennos: Markku Kenttä

Sillä silmällä

(Suomi)

Jakso ”Jarmo”, esitetty ensimmäisen kerran Nelosella 4.5.2005.

Pelkokerroin (Fear Factor)

(Tuotantokausi 5, Yhdysvallat)

Jakso ”Parhaat ystävät”, esitetty Yhdysvalloissa 27.10.2004 ja Suomessa
Nelosella 12.8.2007.

Suomennos: Topi Oksanen